

Kittel, hjärta eller nav

En kritisk diskursanalys av ett folkbiblioteks stadsdelsutvecklingsuppdrag

Jennie Gustafsson

Examensarbete (30 högskolepoäng) i biblioteks- och informationsvetenskap för
masterexamen inom ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Johanna Rivano Eckerdal och Anders Lund Hansen

År: 2015

© Jennie Gustafsson

Title

Heart or hub – A critical discourse analysis of the urban development mission of a public library.

Abstract

This Master's thesis is based on a field study conducted at the IdéA, a public library and meeting place in Drottninghög, Helsingborg, chosen because of its urban development mission. This mission should be understood in relation to the redevelopment plan of the Million Program area Drottninghög, where IdéA is located. In this thesis formulations and interpretations of the urban development mission of IdéA are investigated and discussed in relation to the democratic role of public libraries. The methods utilized are semi-structured interviews and text analysis. I analyze the material through the use of a *critical discourse analysis*. Furthermore, I conceptualize the *public library institution* as embedded in, yet reconstituting its environment. I discuss how discursive practices (re)produce *logics of appropriateness* which influence the role of the public library in urban transformation-processes, as well as, how these logics stand in a dialectical relationship with social practices. Thus, in relation to the identified logics of appropriateness I discuss the exclusionary social practices of present urban development and how the democratic role of the public library could open up for *agonistic pluralism*. In conclusion several logics of appropriateness are identified which relate to different discourses. The formulations and interpretations of the urban development mission is both formulated through inclusive, democratic, and user-oriented logics as well as exclusionary, market-oriented and neoliberal logics. This interdiscursivity signals that the role of the library and the formulations and interpretations of the urban development mission are uncertain thus leaving it open for hegemonic struggles.

Keywords

Library and information studies, public libraries, urban development, critical discourse analysis, agonistic pluralism, logics of appropriateness

Biblioteks- och informationsvetenskap, folkbibliotek, stadsutveckling, kritisk diskursanalys, agonistisk pluralism, lämplighetslogiker

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar	7
1.1.1 Avgränsningar.....	7
1.1.2 Disposition	8
2. Presentation av IdéA.....	9
2.1 IdéA och Drottninghögs bibliotek	9
2.2 Drottninghög, DrottningH och Helsingborgshem	10
3. Tidigare forskning	12
3.1 Biblioteks- och informationsvetenskaplig forskning	12
3.1.1 Folkbibliotekets förändringsprocesser	12
3.1.2 Folkbiblioteket och staden	17
3.1.3 Folkbibliotek som mötesplats	19
3.1.4 Slutdiskussion: en kritisk blick och demokratiska spörsmål.....	20
3.2 Det kulturgeografiska bidraget	22
3.2.1 Den nyliberala staden.....	22
3.2.2 Gentrifiering.....	23
4. Teoretiska perspektiv	25
4.1 Institutionell teori.....	25
4.1.1 Lämplighetslogiker	26
4.2 Agonistisk pluralism	26
4.3 Kritisk diskursteori	28
4.4 Skillnader och likheter i det analytiska ramverket.....	29
5. Metodologi	31
5.1 Metod och Material.....	31
5.1.1 Intervjuer.....	32
5.1.2 Dokumentanalys	34
5.2 Etik och reflektion	34
5.3 Konstruktion och tolkning av empirin	35
5.3.1 Tematisering	35
5.3.2 Kritisk diskursanalys.....	36
6. Analysnivå I: text och diskursiv praktik	39
6.1 Att samverka	39
6.1.1 Deltagande	40
6.1.2 Nätverkande	42
6.1.3 Länken.....	44
6.2 Att mötas	45
6.2.1 Möta andra	45
6.2.2 Områdets hjärta.....	47
6.3 Att skapa identitet	49
6.3.1 Drottninghögs identitet	49
6.3.2 Stärka individen	50
6.4 Stadsberättelser	51
6.4.1 Ha råd med hyran.....	51
6.4.2 Bli en del av stadsväven.....	54
6.5 Demokrati	55
6.6 Avvikande resultat	57
6.7 Konklusion.....	58

7. Analysnivå II: social praktik	60
7.1 Sociologiska och instrumentella, platsmässiga bibliotekslogiker.....	60
7.1.2 IdéA som trygg plats och agent.....	63
7.1.3 Ideologiska och hegemoniska artikulationer.....	64
8. Slutdiskussion	67
9. Litteraturförteckning	70
Bilagor	79
Bilaga 1. Intervjuguide I - Anställda	79
Bilaga 2. Intervjuguide II – ”Utvecklingsaktörer, grupp 1”	80
Bilaga 3. Intervjuguide III – ”Utvecklingsaktörer, grupp 2”	82
Bilaga 4. Intervjuer och dokument	84

Figur 1. Sociologiska, platsmässiga bibliotekslogiker, s. 61.

Figur 2. Instrumentella, platsmässiga bibliotekslogiker, s. 62.

1. Inledning

Som studenter på ABM-mastern vid Lunds universitet bjöds vi vintern 2014 in till ett studiebesök på mötesplatsen och biblioteket IdéA Drottninghög i Helsingborg. På studiebesöket visades vi en modell på vilken Drottninghögs karta projicerades tillsammans med ett upprustningsprojekts färgglada utvecklingsfaser. Områdets stundande förändring, i form av upprustningsprojektet DrottningH, presenterades för oss. Hos mig väckte studiebesöket flera frågor rörande folkbibliotekets roll i en sådan stadsomvandlingsprocess. Dessa frågor blev början på arbetet med denna uppsats.

Folkbiblioteket som institution¹ har alltid formats av och förhållit sig till sin omvärld – från det tidiga 1900-talets samhällsekonomiska förändringsprocesser så som urbanisering, industrialisering, och politiska stridigheter fram till dagens kulturpolitiska och informationsteknologiska förutsättningar (Hansson 1999, ss. 104 ff; Carlsson 2013, ss. 41 ff). Samtidens kulturpolitiska utmaningar präglas bland annat av ekonomisk åtstramning, marknadsanpassning och större krav på mätbarhet, och därtill krav på legitimering av folkbibliotekets verksamhet (Vestheim 1998; Kann-Christensen & Andersen 2009; Kann-Christensen & Pors 2004). Flera forskare inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet beskriver ett betydande skifte inom kulturpolitiken i hur kultur uppfattas som ett medel för ekonomisk utveckling, men också som ett medel för att stärka städers attraktionskraft (se t.ex. Carlsson 2013, ss. 46 ff; Skot-Hansen, Hvenegaard Rasmussen & Jochumsen 2013). Därmed har en debatt om folkbibliotekets roll i städers utveckling tagit form (Milam 2008; Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen & Skot-Hansen 2011; Carlsson 2013; Houghton 2014). Då urbana landskap bland annat präglas av ojämlikhet och segregering (Harvey 1989; Clark & Johnson 2009) menar jag att en sammankoppling mellan folkbiblioteket och stadsutveckling aktualiserar frågan om folkbibliotekets demokratiska roll. Folkbibliotekets demokratiska roll har belysts av flera (Buschman 2007; Hansson 2010; jfr Svensk biblioteksforening 2015), men hur den tolkas varierar. Mot bakgrund av bland annat växande inkomst- och kunskapsklyftor och ökande motsättningar i samhället anser jag att det finns ett behov av att tydligare definiera folkbibliotekets demokratiuppdrag (OECD 2014; Skolverket 2012; Expo 2013; Buschman 2007). I likhet med Joacim Hansson (2010) väljer jag att tolka den demokratiska rollen utifrån Chantal Mouffes förståelse av agonistisk pluralism². Alltså ser jag folkbiblioteket som ett rum för agonistisk pluralism; med plats för konflikter och möten mellan meningsskiljaktigheter och olika politiska artikuleringar (Hansson 2010; Mouffe 2013, s. 8). Vad innebär denna demokratiska roll i relation till den stadsutveckling som folkbiblioteken möter? För att närma mig en diskussion av detta vill jag kort kommentera vilken stadsutveckling jag avser.

Västerländska städer har de senaste decennierna påverkats av ekonomisk omstrukturering och lokalt har förändrade styrmodeller omformat städers landskap (Harvey 1989; 2005; Brenner & Theodore 2005). I Sverige går det att koppla samman

---

¹ Jag förstår folkbiblioteket som institution som formas av sin omgivning, men som även formar denna omgivning (se Johannisson 2012, s. 295). Se även definition i avsnitt 4.1. Vidare, när jag använder ordet bibliotek, åsyftas härnäst folkbibliotek.

² Se definition i avsnitt 4.3

denna stadsutveckling med hur bostadspolitiken sedan 1990-talet allt mer har marknadsanpassats (Clark & Johnson 2009). Skiftet till en så kallad nyliberal stadsutvecklingslogik har medfört en ökad gentrifiering, en process som bland annat innebär en bortträngning av socioekonomiskt svagare hushåll till förmån för socioekonomiskt starkare hushåll, vilket innebär en social exkludering av socioekonomiskt svagare hushåll (Hedin et al 2012). Parallellt finns ett behov av att upprusta och renovera de bostäder som byggdes inom ramen för miljonprogrammet och de så kallade rekordåren (1961-1975) (SABO 2009; Westin 2011). Konsekvenserna av denna upprustning riskerar att leda till hyreshöjningar och bortträngning, speciellt av socioekonomiskt svagare hushåll (Westin 2011; Lees 2014; Larsen & Lund Hansen 2008). Då folkbiblioteket som institution förespråkar öppenhet och inkludering, samt ses som ett rum för demokrati (SFS 2013:801; Buschman 2007) är det viktigt att förstå hur folkbibliotek relaterar till förändringsprocesser som kan verka exkluderande. Hur hanterar de som arbetar på biblioteket, eller de som utvecklar verksamheten, eventuella konflikter som uppkommer genom ett sådant omvandlingsprojekt? Utifrån detta spørsmål bör formuleringar samt tolkningar av folkbibliotekets verksamhet, förstått som ett spänningsfält, undersökas. I denna uppsats placerar jag detta folkbibliotekets spänningsfält, präglad av olika diskurser och institutionella logiker så som demokrati- och disciplineringsideal likväl som marknadslogiker (Kann-Christensen & Pors 2004), i ett urbant³ sammanhang och ser till de motsättningar som finns där – samt till hur folkbiblioteket som institution medskapas och omformas av ett sådant landskap. I denna uppsats för jag samman kunskaper från det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet med kunskaper från det kulturgeografiska. Jag menar här att kritiska kulturgeografiska perspektiv på stadsutvecklingsprocesser kan fördjupa förståelsen för bibliotekets roll i staden.

Uppsatsen är en fallstudie av mötesplatsen och stadsdelsbiblioteket *Idé A Drottninghög* (hädanefter *IdéA*⁴) i Helsingborg. *IdéA* drivs gemensamt av kommunens så kallade ”mjuka” förvaltningar i samarbete med det kommunala bostadsbolaget Helsingborgshem (Helsingborgs stad u.å.b). *IdéA*:s lokaler finns på miljonprogramsområdet Drottninghög, som genom det stundande upprustningsprojektet *DrottningH* står inför stora förändringar (Helsingborgs stad 2012a; Helsingborgs stad 2012b). *DrottningH* är ett exempel på ett upprustnings- och renoveringsprojekt i linje med den stadsutveckling och stadspolitik som skisserats ovan. Då tidigare forskning fastställt kopplingen mellan upprustningsprojekt och social exkludering i områden liknande Drottninghög (Westin 2011; Hedin et al. 2012; Lees 2014; jfr Rantala 2013) bör folkbibliotekets roll i denna utveckling undersökas. I *IdéA*:s fall finns det en tydlig koppling till *DrottningH*, men också till en bredare stadsutveckling, genom följande uppdrag: ”Stadsdelsutveckling för stadsdelarna Dalhem, Drottninghög och Fredriksdal ingår också i *Idé A Drottninghögs* uppdrag.” (Helsingborgs stad u.å.a, s. 2). Det är formulandet av samt tolkningar av detta stadsdelsutvecklingsuppdrag som undersöks och diskuteras i uppsatsen.⁵ Nedan följer en precisering av uppsatsens syfte och frågeställningar.

---

³ Jag definierar här *staden* som process (Davidson & Martin 2014, s. 4) som formas materiellt och diskursivt, ur ett samspel mellan globala och lokala förutsättningar (se Parnell & Robinson 2012).

⁴ *IdéA* skrivs på olika sätt, jag följer här Annika Nilsson (2014) som valt att skriva utan mellanslag.

⁵ I uppsatsen använder jag begreppen *stadsdelsutveckling* och *stadsutveckling*. Begreppen åsyftar samma process, men det förra rör ett mer begränsat område. När jag använder stadsdelsutveckling syftar jag specifikt på *IdéA*:s uppdrag medan stadsutveckling åsyftar en bredare förståelse av förändringar i staden, se avsnitt 3.2.

1. 1 Syfte och frågeställningar

Folkbiblioteket förstås i uppsatsen som en samhällelig institution som befinner sig i ett spänningsfält mellan olika idéer och värderingar så som demokratiska och medborgerliga värden, likväl som marknadslogiker. Folkbiblioteket som institution kan också placeras i en skärningspunkt mellan å ena sidan kulturpolitik och å andra sidan stadspolitik. Utifrån denna förståelse av folkbiblioteket vill jag utforska hur folkbiblioteket som institution formuleras och förstås i relation till en viss stadsutveckling. Därmed är syftet att undersöka hur aktörer inom folkbiblioteksverksamheten ser på relationen mellan folkbiblioteket och stadsomvandlingen, samt denna omvandlings eventuella konsekvenser. Slutligen vill jag diskutera hur folkbibliotek kan utgöra ett rum för demokrati förstått som agonistisk pluralism, så som denna formuleras av Mouffe (2008; 2013) och tolkas av Hansson (2010). För att undersöka och diskutera dessa syften har jag följande frågeställningar:

- Hur formuleras och tolkas IdéA Drottninghög's stadsdelsutvecklingsuppdrag av de anställda respektive av folkbibliotekets utvecklingsaktörer?
- Vilka institutionella logiker framkommer i dessa formuleringar och tolkningar?
- Hur går det att förstå dessa formuleringar samt tolkningar i relation till folkbiblioteket som en plats för demokrati och agonistisk pluralism?

Frågorna kommer att undersökas och besvaras utifrån en fallstudie av mötesplatsen och stadsdelsbiblioteket *Idé A Drottninghög* i Helsingborg.

1.1.1 Avgränsningar

Studien begränsas till att beröra aktörers formuleringar och tolkningar, snarare än en viss biblioteksverksamhet, arbetet på biblioteket eller användarnas perceptioner av biblioteket. Aktörer är här både de anställda och de utvecklingsaktörer vilka är med i utvecklingen av biblioteksverksamheten. Frågeställningarna innebär även en avgränsning inom det biblioteks- & informationsvetenskapliga fältet (hädanefter B&I) till att studera folkbiblioteket, till skillnad från skol- eller forskningsbibliotek. Slutligen sker även en avgränsning i relation till vilket uppdrag som studeras. Det är stadsdelsutvecklingsuppdraget som står i fokus, även om detta också diskuteras i relation bibliotekets demokratiska uppdrag.

Ytterligare en avgränsning är fallstudien som metod. Fallstudien utgör en tydlig plats till vilken jag har kunnat knyta aktörer och dokument. Fallstudien genomförs på ett specifikt bibliotek lokaliserat i ett urbant miljonprogramsområde, och studien sätter i fokus bland annat relationen mellan detta bibliotek och ett upprustningsprojekt. Därmed undersöks folkbibliotekets möte med stadsutvecklings- och upprustningsidéer i miljonprogramsområden. Jag är här medveten om att det finns skillnader inom miljonprogrammets bostadsbestånd, samt att upprustningen kan ske på olika sätt. Därmed innebär fallstudien en undersökning av folkbiblioteket i relation till en typ av miljonprogramsområde likväl som en typ av upprustningsprojekt.

En betydelsefull avgränsning är att denna studie inte är en utvärdering av IdéA:s verksamhet. Jag har inte gjort en studie som är heltäckande för IdéA:s verksamhet och analys, diskussion och slutsatser är varken en utvärdering eller bedömning av IdéA:s

arbete. Snarare är det en diskussion om och en kommentar till folkbibliotekets roll i stadsutveckling.

1.1.2 Disposition

I kapitel två presenterar jag fallstudien: IdéA, Drottninghög och närliggande verksamheter så som upprustningsprojektet DrottningH och det kommunala bostadsbolaget Helsingborgshem. Därefter, i kapitel tre, redogör jag för tidigare forskning som har varit relevant för studien, med fokus på både teoretiska och empiriska lärdomar från B&I-fältet, likväl som från det kulturgeografiska fältet. I kapitel fyra utvecklar jag mina teoretiska utgångspunkter: institutionell teori, agonistisk pluralism och kritisk diskursteori, likväl som likheter och skillnader mellan dessa utgångspunkter. Därefter, i kapitel fem, presenteras metodologiska utgångspunkter samt hur dessa har operationaliserats i intervju och dokumentanalys som metod likväl som i analysförfarandet i form av kritisk diskursanalys. Det första analyskapitlet, kapitel sex, utgår från den kritiska diskursanalysens första två nivåer (se avsnitt 5.3) och fokus ligger på analysnivåerna text och diskursiv praktik. I kapitel sju diskuterar jag resultaten från kapitel sex i relation till den analytiska nivån social praktik (se avsnitt 5.3). Detta innebär att jag diskuterar hur olika lämplighetslogiker medverkar i formuleringarna och tolkningarna av IdéA:s stadsdelsutvecklingsuppdrag samt hur detta går att relatera till folkbibliotekets demokratiska roll. Avslutningsvis, i kapitel åtta, återknyter jag till uppsatsen syfte och frågeställningar och konkluderar resultat och analys. Här diskuterar jag även hur det analytiska ramverket, metod likväl som teori, fungerar i relation till uppsatsen syfte och frågeställningar. Därtill vidrör jag framtida forskningsområden.

2. Presentation av IdéA

Jag har gjort en fallstudie på mötesplatsen och stadsdelsbiblioteket IdéA Drottninghög i Helsingborg. IdéA drivs gemensamt av kommunens förvaltningar, samt i samarbete med det kommunala bostadsbolaget Helsingborgshem (Helsingborgs stad u.å.a). I IdéA:s uppdrag inkluderas stadsdelsutveckling: ”I verksamheten ingår stadsdelsutveckling för stadsdelarna Dalhem, Drottninghög och Fredriksdal” (ibid., s. 2). Detta stadsdelsutvecklingsuppdrag bör förstås i relation till det pågående upprustningsprojektet DrottningH, presenterat nedan, men också till en bredare områdes- och stadsutveckling. I denna uppsats är det formuleringar samt tolkningar av detta stadsdelsutvecklingsuppdrag som undersöks och diskuteras.

I detta kapitel presenteras IdéA, området Drottninghög där IdéA är lokaliserat, upprustningsprojektet DrottningH samt det kommunala bostadsbolaget Helsingborgshem. Denna presentation utgår delvis från officiella styr- och planeringsdokument samt en utvärdering av IdéA:s projekttid som har gjorts på uppdrag av Helsingborgs stad.

2.1 IdéA och Drottninghögens bibliotek

IdéA påbörjades som projektverksamhet mellan åren 2009-2012 som ett resultat av Helsingborgs biblioteksplans betoning på mötesplatskonceptet samt en undersökning 2006 på Drottninghög i vilken invånarna uttryckte en önskan om aktiviteter och en möteslokal (Biblioteksplan Hbg 2006; Balthasar & Willford 2012, s. 4; Helsingborgs stad 2012c).⁶ Konceptet IdéA utvecklades även med inspiration från *Idea Stores* i London där idén om bibliotek som mötesplats för att stärka lokalsamhället är central (Balthasar & Willford 2012, s. 5). Här är IdéA inte ensamt utan flera bibliotek har inspirerats av detta koncept (Skot-Hansen, Hvenegaard Rasmussen & Jochumsen 2013, ss. 14 f). År 2013 övergick IdéA till en permanent verksamhet (Helsingborgs stad 2012c). Projektet likväl som den permanenta verksamheten har varit och är förlagd till Drottninghögens bibliotek. IdéA kan därmed beskrivas som en utveckling av biblioteksverksamheten. IdéA:s verksamhet samfinansieras av Kulturförvaltningen, Skol- och fritidsförvaltningen, Socialförvaltningen, Arbetsmarknadsförvaltningen⁷ och Vård- och omsorgsförvaltningen (Helsingborgs stad u.å.a) medan biblioteksverksamheten finansieras av Kulturförvaltningen (Helsingborgs stad u.å.c). I IdéA:s styrgrupp och operativa arbetsgrupp sitter representanter från de olika förvaltningarna (Helsingborgs stad u.å.b, ss. 4 f). IdéA och Drottninghögens bibliotek beskrivs i flera dokument som en gemensam verksamhet (t.ex. Helsingborgs stad u.å.a) och jag väljer att i uppsatsen förstå och formulera IdéA som en biblioteksverksamhet. I Sverige finansieras kommunala bibliotek ofta via en förvaltning så som Kultur- eller Skol- och fritidsförvaltningen (Eriksson & Zetterlund 2008, s. 8). Att IdéA samfinansieras av flera förvaltningar kan därmed ses som en utveckling av

---

⁶ Jakob Svensson (2008) har utforskat den medborgarundersökning som, bland annat, låg till grund för lanseringen av projektet IdéA. Svensson (2008) problematiserar medborgarutskotten och menar att projektet inte nådde tillräckligt många samt att det inte hade skapats strukturer för att genomföra de förändringar som föreslogs.

⁷ Innan hette Arbetsmarknadsförvaltningen Utvecklingsnämndens förvaltning och benämns därför som den senare i källorna.

biblioteksdrift och verksamhet, exempelvis i linje med kulturhustanken (se Rivano Eckerdal 2013). Bibliotek som kulturhus har av Region Skåne identifierats som ett utvecklingsområde för bibliotekssektorn, och de skriver: ”Bibliotekens roll och tillgänglighet som mötesplatser, fysiskt och digitalt, stärks genom ett aktivt samspel med medborgarna och lokalsamhället.” (Region Skåne 2013 s. 15). Även ett samarbete mellan kulturlivet och ”andra samhällsområden/politikområden” betonas i den regionala kulturplanen (ibid., s. 7). IdéA:s verksamhet och samfinansiering kan därmed förstås inom ramen för en bredare regional kulturpolitik.

Den kommunala samfinansieringen syns dels i programpunkterna som arbetas fram utifrån de olika förvaltningarna men också i bemanningen. Förutom bibliotekarier bemannas biblioteket av exempelvis kulturassistenter och aktivitetssamordnare (Helsingborgs stad u.å.b, s. 5). Därutöver beskrivs verksamheten som en ”mötesplats” och den utvecklas i nära samarbete med lokala föreningar (Helsingborgs stad u.å.a, s. 2). Samarbetet mellan kommunen och lokala föreningar på Drottninghög har undersökts av Annika Nilsson (2014) i antologikapitlet *Civilsamhälle, socialt kapital och sociala risker*. Exempelvis beskriver Nilsson (2014, s. 119) samarbetet som ett hybridsamarbete där lokala föreningar och kommunverksamheten har ett nära samarbete (ibid.). Vidare menar Nilsson (ibid.) att ett sådant hybridsamarbete kan verka villkorande då kommunen eventuellt sätter ekonomiska och tidsmässiga ramar för de lokala föreningarna.

2.2 Drottninghög, DrottningH och Helsingborgshem

IdéA:s lokaler finns på Drottninghög, ett miljonprogramsområde som beskrivs som ett resurssvagt område, bland annat då cirka hälften av dess invånare har relativt sett låga inkomster (Anderson & Nilsson 2014; Thomasson 2005, ss. 25 f), samt då andelen arbetslösa är 19.7 %, jämfört med siffran för hela Helsingborg 8.6 % (Helsingborgs stad u.å.e). Vidare beskrivs Drottninghög som ett exempel på ökande klyftor i Helsingborg (Anderson & Nilsson 2014).⁸ Därutöver präglas bilden av Drottninghög sedan länge av negativa föreställningar, men det har även funnits motberättelser och en vilja att beskriva positiva sidor av Drottninghög (se t.ex. Thomasson 2005, s. 8; Segergren 1989, s. 10).⁹

Idag står Drottninghög inför stora förändringar kopplade till uppdriftsprojektet DrottningH som drivs i samarbete mellan Helsingborgs stad och det kommunala bostadsbolaget Helsingborgshem (Helsingborgs stad 2012a, s. 6). Processen är i sin början. Planprogrammet godkändes sent 2012 och detaljplaner aktualiseras för tillfället (ibid.). Projektets syfte sammanfattas i planprogrammet av orden *Öppna, Koppla och Förtäta* (ibid., s. 8) och ombyggnationen av området beräknas ske mellan åren 2015-2030. När projektet är avslutat väntas ett förtätat område som är sammanknutet med övriga Helsingborg och projektet beräknas fördubbla antalet bostäder i området, från 1100 till 2200 (Helsingborg stad 2012b, s. 58). DrottningH bör ses i relation till Helsingborgs stads vision för 2035, som betonar att Helsingborg ska bli en *skapande, pulserande, gemensam, global och balanserad* stad (Helsingborgs stad u.å.d). Visionen är sammanknuten med en trend och omvärldsanalys som bland annat kommenterar

---

⁸ Se även Nilsson (2014, s. 115).

⁹ För närmre beskrivning av Drottninghög se Thomasson (2005) och Nilsson (2014).

global konkurrens, individens valmöjligheter och det förändrade arbetslivets krav på flexibilitet (Helsingborgs stad 2013).

DrottningH-projektet har funnits på Drottninghög sedan 2011 och från starten har IdéA setts som en partner, inte minst i kommunikation med boenden samt för medborgardialog (Balthasar & Willford 2012, s. 15; Helsingborgs stad u.åa, s. 3). En representant från DrottningH sitter även med i IdéA:s operativa arbetsgrupp (Helsingborgs stad u.åb, s. 5).

Det kommunala bostadsbolaget AB Helsingborgshem är en av de centrala organisationerna på Drottninghög och i upprustningsprojektet DrottningH. Sedan uppförandet av Drottninghögs bostadsbestånd 1966-1968 har Helsingborgshem varit det enda bostadsbolaget på området (Ranby och Ulfsparré 2005, s. 286). Helsingborgshems närvaro på Drottninghög beskrivs som bland annat präglad av en strävan efter boinflytande, och sedan 1986 har området ett områdeskontor (Segergren 1989, ss. 56, 74ff). Under IdéA:s pilotverksamhet ansågs Helsingborgshem vara en viktig samarbetspartner, men det uttrycks också en önskan om en större involvering och samfinansiering från Helsingborgshems sida (Balthasar & Willford 2012, ss. 16 f). Idag är Helsingborgshem med i IdéA:s styrgrupp (Helsingborgs stad u.åb, s. 4).

3. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras för uppsatsen relevant tidigare forskning. Först sker detta utifrån tidigare forskning inom, eller relaterat till, det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet. Då uppsatsen också baseras på kulturgeografiska forskningsansatser om nyliberal stadsutveckling följer därefter ett avsnitt om bidraget från detta vetenskapliga fält. Litteraturgenomgången gör inget anspråk på att vara heltäckande för forskningsläget, utan redogör för denna uppsats klangbotten.

3.1 Biblioteks- och informationsvetenskaplig forskning

Biblioteks- och informationsvetenskap är ett fält med tillämpningar av teorier och metoder från flera andra vetenskapliga fält och kännetecknas därmed av en tvärvetenskaplighet (Hansson 2004, s. 55; Haider 2014, s. 81). Dock kan olika delområden identifieras inom B&I-fältet. Enligt Hansson (2004, ss. 51 ff) består B&I av ett institutionsparadigm respektive ett informationsparadigm, vilka innefattar folkbibliotekets verksamhet och ideologi respektive kunskapsorganisatoriska spörsmål. Det delområde inom B&I som denna studie formuleras inom är framförallt folkbiblioteket som studieområde, dvs. institutionsparadigmet (se Hansson 2010, s. 254; Hansson 2004). Även denna avgränsning innefattar olika strömningar, varav vissa har format uppsatsen: folkbibliotekets förändringsprocesser, folkbiblioteket och staden, folkbiblioteket som mötesplats samt kritiska perspektiv på folkbibliotekets demokratiska roll. Dessa mer specifika, men också mångfacetterade områden, har verkat som en tematisk utgångspunkt för denna litteraturöversikt. Jag lyfter i texten fram tolkningar och tillämpningar av institutionell teori, Mouffes perspektiv på det politiska samt kritisk diskursanalys inom B&I, eftersom dessa är mina teoretiska utgångspunkter.

3.1.1 Folkbibliotekets förändringsprocesser

Många har skrivit om folkbibliotekets förändringsprocesser, från det tidiga 1900-talets samhällsströmningar och motsättningar (se Torstensson 2001; Hansson 1999) fram till dagens informations-teknologiska utveckling och förändrade kulturpolitiska landskap (se Buschman 2007; Hedemark 2009; Hansson 2010; Carlsson 2013). Folkbibliotekets förändringsprocesser förstås ofta utifrån samhälleliga konflikter, så som politiska motsättningar under tidigt 1900-tal (Frenander 2012, ss. 17 ff; Torstensson 2001). Det finns ett flertal verk som belyser folkbibliotekets historiska utveckling i ett nordiskt sammanhang. I boken *Folkebiblioteket under forandring, modernitet, felt og diskurs* skriver Henrik Jochumsen och Casper Hvenegaard Rasmussen (2006) om dansk folkbiblioteksutveckling ur ett historiskt perspektiv, där olika diskurser och trender går att skönja under olika tidsepoker. En liknande ansats i en svensk kontext är Åse Hedemarks (2009) avhandling *Det föreställda folkbiblioteket: en diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970-2006*. I ovanstående arbeten diskuterar författarna olika diskursers påverkan på föreställningar om folkbiblioteket. Dessa arbeten är användbara för en förståelse för folkbibliotekets institution som inbäddad i ett idémässigt spänningsfält.

Det går att urskilja likheter i de diskurser som beskrivs av Jochumsen och Hvenegaard Rasmussen respektive Hedemark. Folkbiblioteket beskrivs som sedan länge dominerad av en *boklig diskurs* (Hedemark 2009, s. 149) samt en *modernistisk upplysnings- och kvalitetsdiskurs* (Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen 2006, ss. 93 f), vilka har utmanats av 1970-talets *allaktivitetsdiskurs* (Hedemark 2009, s. 151) och större fokus på användarna (Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen 2006, s. 145). Dessa följs av 1980-talets *krisdiskursformation* (Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen 2006, s. 162; jfr Carlsson 2013, ss. 44 ff) vilket bland annat leder till att biblioteket positionerar sig som en förmedlare i det nya informationslandskapet genom en så kallad *informationsförmedlande diskurs* (Hedemark 2009, s. 151). Hedemark (2009, ss. 153 f) menar att folkbibliotek idag präglas av den bokliga- respektive den informationsförmedlande diskursen, samt av en i allt högre grad instrumentell syn på verksamheten där denna ses som ett medel för att skapa värden inom andra sektorer. Här formuleras också folkbiblioteksidentiteten i relation till en föreställd upplevelseekonomi, det vill säga en *upplevelseorienterad diskurs* (Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen 2006, s. 205). Inom denna upplevelseorienterade diskurs återfinns ett återupplivande av allaktivitetsdiskursen (se Hedemark 2009, ss. 160 f), bland annat då biblioteksverksamheten kommer att innefatta mer än läsfrämjande. Men den upplevelseorienterade diskursen går även att placera in i ett upplevelseparadigm; upplevelse får större utrymme i biblioteks- och annan kulturverksamhet, likväl som att kulturpolitiska strategier används för att stärka städers regionala och internationella konkurrenskraft (Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen 2006, ss. 198 ff; Carlsson 2013, s. 14; Skot-Hansen, Hvenegaard Rasmussen & Jochumsen 2013). Därmed går en sådan upplevelseorienterad diskurs att placera in i en marknadsorienterad, *ekonomisk diskurs*, som jag presenterar nedan.

3.1.1.1 Ekonomisk diskurs och marknadsanpassning

En ekonomisk diskurs har undersökts och diskuterats i flera studier, vilka bland annat utgår från hur bibliotekssektorn påverkats av nya organisationsformer och styrningslogiker så som *New Public Management* (hädanefter NPM) (Carlsson 2013, s. 47; Vestheim 1998). Nanna Kann-Christensen och Jack Andersen (2009, ss. 210 ff) beskriver hur NPM och en ekonomisk diskurs innebär ökade krav på effektivisering inom offentlig sektor. De menar att NPM och en ekonomisk diskurs är problematisk för bibliotekssektorn, bland annat då bibliotekets tjänster inte kan likställas med produkter på en marknad likväl som att användarperspektivet inom biblioteket ställer komplexa krav på biblioteksorganisationen (ibid.). Den sistnämnda problematiken pekar på att en *användarorienterad diskurs* skiljer sig från det kundperspektiv som återfinns i den ekonomiska diskursen (Kann-Christensen & Andersen 2009, s. 212). Vidare formas biblioteksverksamheten genom den ekonomiska diskursen i relation till ett förändrat kulturbegrepp där kultur ses som medel för ekonomisk tillväxt. Exempelvis manifesteras en sådan kultursyn i reformen Kultursamverkansmodellen där kulturpolitiken, likväl som biblioteksplaner, inordnas under regionala kulturplaner samt ses som värdeskapande för andra politiska sektorer (Johannisson 2012, ss. 293 f, 306 f; Carlsson 2013, s. 14).

Den ekonomiska diskursen samverkar idag med andra föreställningar om folkbiblioteket. Exempelvis menar Johannisson (2012, ss. 298 f) att folkbiblioteket i processen fram till Kultursamverkansmodellen kännetecknas av de tre diskurser Hedemark (2009) identifierar: allaktivitetsdiskursen, den bokliga diskursen och den

informationsförmedlande diskursen. Parallellt med detta knyts kulturupplevelser samman med stadsutveckling, vilket formar en kulturpolitik där städers möjligheter vävs samman med kreativa näringar¹⁰ och kultur (se Carlsson 2013). Därmed ses folkbiblioteket som viktigt ur ett stadsutvecklings- och ekonomiskt perspektiv (ibid., ss. 14 f; Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen & Skot-Hansen 2011). Nära förknippat med allaktivitetsdiskursen är även mötesplatskonceptet, som också det placerar folkbiblioteket i ett stadspolitiskt sammanhang. Jag presenterar studier om dessa mötesplatskonceptualiseringar av folkbiblioteket nedan (avsnitt 3.1.3). Först, då uppsatsens frågeställningar relaterar till en kommunal biblioteksverksamhet vilken inordnas i en kulturpolitisk sfär, redogör jag för en studie om rationaliteter och rumslighet i kulturpolitiken.

3.1.1.2 Rationaliteter och rumslighet i kulturpolitiken

Johannisson (2006, ss. 52 f) tillämnar i sin avhandling *Det lokala möter världen: Kulturpolitiskt förändringsarbete i 1990-talets Göteborg* en diskursanalys av kulturpolitiska yttringar i Göteborg. De diskurser som Johannisson (ibid., s. 209) finner inom Göteborgs kulturpolitiska landskap är *kvalitetsdiskursen*, *välståndsdiskursen* samt *alliansdiskursen* vilka relaterar till olika argumentationsscheman, olika kulturbegrepp samt olika platsbegrepp då platsen ges olika betydelse i respektive diskurs (ibid., s. 218). Johannisson utgår från Dorte Skot-Hansens (1999) konceptualisering av olika argumentationsscheman, vilka präglas av *humanistiska*, *sociologiska* eller *instrumentella rationaliteter* som, förutom olika platsbetydelser, bär med sig olika kulturbegrepp och syn på användare. En humanistisk rationalitet inkluderar hela befolkningen, fokuserar på kulturförmedling, demokratisering av kulturen samt bildning (ibid., s. 12). Den sociologiska rationaliteten sätter större fokus på frigörelse, civilsamhället, kulturell demokrati samt olika samhällsgrupper (ibid.). Den instrumentella rationaliteten, som är knuten till en ekonomisk diskurs och utvecklingen av NPM, förstår kulturen i relation till marknaden och olika livsstilar, samt sätter underhållning i fokus (ibid.). Johannisson (2006, s. 75) utgår från dessa argumentationsscheman och berikar respektive rationalitet med olika platsförståelser. Den humanistiska rationaliteten kopplas samman med det nationella rummet, medan den sociologiska rationaliteten relateras till sammanförandet mellan lokala platser och globala rum, där en heterogenitet uppstår i mötet mellan lokala ”vardagsvärldar” och globala kulturuttryck (ibid., ss. 73 ff). I den instrumentella rationaliteten, vilken Johannisson (ibid., ss. 74 f) benämner som en marknadsorienterad rationalitet, formuleras ”glokala” platser som konkurrensmedel för att skapa ekonomisk tillväxt. Geografiska gränser luckras upp och i relation till alliansdiskursen skapas hybrida och flexibla nätverkssamarbeten (ibid., ss. 75, 215).

Johannissons (2006) avhandlingen visar hur ett analytiskt ramverk kan konstrueras för att förstå samspelet mellan kulturpolitik och stadspolitik, vilket är användbart i denna uppsats. Även hur Johannisson (ibid., ss. 18 f), utifrån statsvetaren Frank Fischer, tolkar institutionella logiker och regler som diskurser – och därmed skapar ett möte mellan diskursanalysen och det institutionella perspektivet – är något jag bygger vidare på i

---

¹⁰ Stadspolitikens vilja att locka den ”kreativa klassen” och på sätt stärka s.k. kreativa näringar grundar sig delvis i Richard Floridas (2002) arbete, där han definierar den kreativa klassen och kreativa näringar som centralt för att stärka platsers konkurrensfördelar. För kritik inom urbangeografin mot Florida se Hedin (2010, s. 22), Larsen och Lund Hansen (2008) och Ek (2011). Inom B&I framträder hos Carlsson (2013) en problematiserande hållning gentemot Florida.

uppsatsen. Detta för mig vidare till en redogörelse för tidigare forskning utifrån institutionell teori.

3.1.1.3 En institutionell förståelse av folkbiblioteket

Den institutionella teorin går att spåra tillbaka till det organisationsteoretiska fältet, men har tillämpats tvärvetenskapligt inom exempelvis statsvetenskap, sociologi och antropologi (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 7). Inom B&I har ett flertal studier använt institutionell teori. En av de mer inflytelserika författarna är Nanna Kann-Christensen som i sin avhandling samt i flera artiklar har utvecklat institutionell teori inom B&I-fältet. I sin avhandling *Forestillinger om forandringer – Organisatoriske forandringer i to danske folkebiblioteker* tillämpar Kann-Christensen (2009, s. VI) de institutionella begreppen *institutionella logiker*, *lösa kopplingar* och *legitimitet* för att förstå hur aktörer inom biblioteksområdet upplever sitt handlingsutrymme. De specifika logiker som undersöks är NPM-logiker samt professionslogiker (Kann-Christensen 2009, 2010; jfr Kann-Christensen & Pors 2004; Kann-Christensen & Andersen 2009). Dessa ansatser exemplifierar studier av regulativa samt kultur-kognitiva institutionaliseringsprocesser (Kann Christensen 2008, s. 144; jfr Audunson 1996). Medan perspektivet på regulativa institutionaliseringsprocesser sätter i fokus hur olika lagar och regler påverkar institutionella logiker samt hur dessa blir institutionaliserade, fokuserar de kultur-kognitiva perspektiven på hur institutioners aktörer är meningsskapande samt hur institutioner reproduceras (Kann-Christensen 2008, s. 143). Vid sidan av dessa finns mer normativa ansatser (t.ex. Hansson 2006), vilka undersöker hur institutionella logiker verkar normerande för hur biblioteksverksamheten kan utvecklas. Jag finner den normativa ansatsen användbar i min uppsats i relation till en konceptualisering av folkbibliotekets demokratiska uppdrag, medan en kultur-kognitiv ansats är användbar för att diskutera förekomsten av institutionella logiker.

Hos de mer regulativa och kultur-kognitiva studierna återfinns ett analytiskt ramverk för att utforska hur olika logiker internaliseras i folkbiblioteksinstitutionen (Kann-Christensen 2010), samt begrepp som förklarar denna process så som *lämplighetslogik* ("logic of appropriateness")¹¹ (Kann-Christensen 2008, s. 140) – vilket jag tillämpar i min studie (se 4.1). Vidare, i texten *The Social Legitimacy of Library and Information Studies: Reconsidering the Institutional Paradigm* diskuterar Hansson (2004) tillämpningen av institutionella perspektiv inom B&I och förespråkar ett meso-sociologiskt perspektiv på institutioner som aktörer, för att undersöka hur bibliotekssektorn påverkar och samverkar med andra sektorer (ibid., s. 64 f). Detta meso-sociologiska perspektiv kan användas för att förstå hur normer och regler inom olika politiska fält, så som kultur- och stadspolitik, formar biblioteksinstitutionen.

En artikel som synliggör hur normer från olika politiska fält verkar inom biblioteksdebatten är Sunniva Evjens (2015) artikel *The image of an institution: Politicians and the urban library project*. Evjen (2015) undersöker politikernas föreställningar om bibliotek samt mer specifikt nya biblioteksbyggnader, och diskuterar vilka föreställningar som medverkar i legitimeringen av folkbiblioteket. Artikelns slutsatser visar hur traditionella värden så som fri tillgång till kunskap och

---

¹¹ Översättningen av *logic of appropriateness* innebär här en viss meningsdiskrepans då innebörden av engelskans "appropriateness" och svenskans *lämplighet* skiljer sig åt – dock har jag valt en översättning som är vanligt förekommande, t.ex. Badersten, B. (2006). *Normativ metod: att studera det önskvärda*. Lund: Studentlitteratur, s. 119.

litteratur ses som meningsskapande för biblioteket, medan det i utsagor relaterade till de nya biblioteksbyggnaderna snarare är föreställningar om stadsutveckling samt biblioteket som en resurs för ekonomisk utveckling som verkar meningsskapande (Evjen 2015, ss. 4 ff) – därmed är olika institutionella logiker meningsskapande i legitimeringen av biblioteksverksamheten och biblioteksbyggnader. Evjen (ibid., ss. 5 ff) belyser även hur en demokratisk diskurs relateras till utsagor om biblioteket, med betoning på den informerade medborgaren och (avgifts)fri kunskap. Evjens (2015) studie och diskussion om hur institutionella logiker från olika politiska fält och diskurser möts har varit berikande för min uppsats. I artikeln tillämpas alltså institutionell teori för att undersöka institutionella normer och logiker samt hur folkbiblioteket legitimeras av utomstående aktörer (ibid., s. 2). Evjen (ibid.) menar att medan tidigare nordiska tillämpningar av institutionell teori undersöker förändringsprocesser *inifrån* biblioteksinstitutioner så intar denna studie ett *utifrånperspektiv* genom att intervjua politiker externa för biblioteksorganisationen. Då jag i min studie intervjuat anställda och utvecklingsaktörer inom likväl som utanför biblioteksorganisationen så för jag samman sådana inifrån- och utifrånperspektiv.

Jag särskiljer inte de presenterade institutionella ansatserna från de innan introducerade texterna om diskurser som inverkat i folkbibliotekets förändringsprocesser. Snarare ser jag diskurser och institutionella logiker som samstämmiga, även om dess analytiska blickar sätter olika fokus på aktörer, handlingar, praktiker och socioekonomiska strukturer. Jag menar att det finns en användbar likhet mellan beskrivningar av institutionella logiker och diskurser, exempelvis mellan Kann-Christensens och Pors (2004) institutionellt teoretiskt influerade förståelse av demokrati- och disciplineringsideal och marknadslogiker samt Hedemarks (2009) förståelse för hur olika diskurser har präglat biblioteksdebatten. Vidare så delar de ovan presenterade studierna en förståelse för institutioner som formade av, samt formades sin omgivning (Kann-Christensen 2008, s. 140). De går att placera in i vad som kallas den andra vågens nyinstitutionella teori samt delar av den skandinaviska institutionella teorin, vilka kortfattat kan sägas präglas av en socialkonstruktivistisk syn på förändringsprocesser samt (bland annat) har ett fokus på institutionella logiker och legitimitetskapande (se Eriksson-Zetterquist 2009, ss. 88, 99, 112).

3.1.1.4 Kritisk diskursanalys inom B&I

Diskursanalytiska ansatser har förekommit inom B&I-forskningen på ett flertal sätt (se exemplifieringar hos Talja & McKenzie 2007, ss. 98 f och Hedemark, Hedman & Sundin 2005). Några diskursanalytiska studier som redan nämnts ovan är Hedemark (2009), Johannisson (2006) samt Jochumsen och Hvenegaard Rasmussen (2006). Jag använder mig i uppsatsen av kritisk diskursanalys (*"critical discourse analysis"*, härnäst CDA, se avsnitt 4.2 & 5.3). I artikeln *The Rise and Decline of State-funded Community Information Centres: A Textually Oriented Discourse Analysis* tillämpar Siobahn Stevenson CDA genom att analysera styrdokument i syfte att diskutera hur *"the state and its institutions evolve and change over time"* samt hur styrdokuments formuleringar *"serve to legitimize the state's role within capitalism as a system of social and economic integration"* (Stevenson 2001, s. 52). Information tolkas av Stevenson (ibid.) som präglad av välfärdsstatens, likväl som den nyliberala statens, hegemoniska projekt. Sammanfattningsvis menar Stevenson (ibid., s. 74) att CDA är verkningsfullt inom informationsvetenskaplig forskning för att koppla samman historiskt situerade texter med en bredare politisk-ekonomisk process. Jag menar att

även studier av folkbiblioteken kan omfattas av en sådan ambition, och i mitt fall analyseras och förstås intervjuer samt dokument som resurser för att undersöka och förstå politisk-ekonomiska processer.

Jag för i uppsatsen samman institutionell teori och kritisk diskursanalys. Claes Lennartsson (2005) menar i artikeln *Discourse and Institution in LIS and policy analysis* att ett sammanförande av dessa två teorier kan verka berikande för de båda. Medan det institutionella perspektivet kan medverka till en tydligare definition av institutionsbegreppet hos CDA (och andra diskursteorier) så kan CDA berika institutionell teori med en dialektisk syn på ideologi och hegemoni (se 4.3) – och därmed stärka den kritiska blicken i det socialkonstruktivistiska perspektivet hos institutionella teoretiska tillämpningar (Lennartsson 2005).

3.1.2 Folkbiblioteket och staden

Folkbibliotekets förändringsprocesser bör i en urban kontext förstås i relation till städernas inbäddning i en ojämn geografisk utveckling¹². Förändringar i städernas socioekonomiska landskap påverkar även föreställningar om biblioteket. Exempelvis har folkbiblioteket formats av idéer sprungna ur välfärdsstatens guldår och miljonprogrammets framväxt då satsningar skedde på bostäder åt folket, men också på utbildning, kultur och bibliotek (Frenander 2012, s. 58; Vestheim 1998). Därefter, i och med välfärdsstatens tillbakagång och världsekonomin nedgång, förändrades förutsättningarna för stads- likväl som för kulturpolitiken. Efterföljande ekonomiska omstrukturering likväl som ett idémässigt skifte har kommit att påverka staden likväl som biblioteket både diskursivt och praktiskt (Frenander 2012, s. 51; Vestheim 1998; jfr Harvey 1989). Föreställningar om biblioteket likväl som staden har förändrats och påverkats av nya tankegångar, ofta med nyliberala förtecken (Vestheim 1998). 1980-talets ideologiska omorientering, nedmontering av folkhemmet samt nedskärning av offentlig sektor och därtill bibliotekssektorn är ett skifte som fortfarande gör sig gällande i biblioteksdebatten (Frenander 2012, s. 60). De ovan presenterade forskningsansatserna kan delvis ses i ljuset av denna utveckling (t.ex. Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen 2006; Kann-Christensen & Pors 2004). Vidare kräver denna situation fortsatt forskning om bibliotekets plats i staden. Nedan exemplifierar jag hur de senaste årens växande litteratur om relationen mellan bibliotek och stadsutveckling¹³, både inom och utanför B&I-fältet ser ut.

Hanna Carlsson (2013) undersöker i sin avhandling, *Den nya stadens bibliotek: om teknik, förnuft och känsla i gestaltningen av kunskaps- och upplevelsestadens folkbibliotek*, Malmö stadsbiblioteks verksamhet och arbetet på biblioteket utifrån förändrings- och stabilitetsprocesser, samt placerar in dessa *praktiker* i berättelsen om staden. Carlssons (2013) avhandling är en av flera studier som pekar på hur

---

¹² Harvey (2006, ss. 415 ff) beskriver hur kapitalismens inneboende komplexitet i mötet med lokala förutsättningar resulterar i en ojämn geografisk utveckling vad gäller ekonomiska, ekologiska, sociala och kulturella manifestationer.

¹³ Exempel på studier om folkbibliotek i rurala områden är Johansson, G., Lindberg, E., & Rivano Eckerdal, J. (2015). *Mer öppna bibliotek – en verksamhetsform för alla?* Lund: Lunds universitet; Hancks, J. W. (2012). Rural Public Libraries' Role in Community Economic Development. *Public Library Quarterly*, 31(3), ss. 220-236. Därtill kan uppdelning mellan "urbana" och "rurala" områden kritiserars. Uppdelningen går långt tillbaka, t.ex. under medeltiden ansågs det urbana området finnas inom stadens murar, medan landskapet utanför ansågs ruralt (Mayhew 2009a). Idag är denna uppdelning inte lika självklar då de mest urbana metropolerna inbegriper vad som traditionellt förstås som ruralt, därmed förespråkas en förståelse om ett *urban-rural continuum* (Mayhew 2009b).

folkbiblioteket som institution används för att marknadsföra städer samt hur biblioteket visualiseras som en mötesplats som kan stärka städernas utvecklingspotential (se Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen & Skot-Hansen 2011; Milam 2008; Houghton 2014). En annan central utgångspunkt för min studie är forskningsprojektet *Public Libraries in Urban Planning – Creativity, Innovation and Experience* vid Det Informationsvidenskabelige Akademi där forskarna Casper Hvenegaard Rasmussen, Henrik Jochumsen och Dorte Skot-Hansen undersökt hur det går att förstå bibliotekets roll i staden. I boken *Biblioteket i byudviklingen: oplevelse, kreativitet og innovation* (Hvenegaard Rasmussen, Jochumsen & Skot-Hansen 2011) formulerar de bland annat en modell för en konceptualisering av biblioteket som positiv faktor i stadsutveckling (ibid., s. 16). Vidare undersöker Skot-Hansen, Hvenegaard Rasmussen och Jochumsen (2013) i artikeln *The role of public libraries in culture-led urban generation* hur bibliotek kan bidra till att revitalisera städer samt verka som katalysator för stadsutveckling. Exempelvis diskuteras biblioteksbyggnaders arkitektoniska möjlighet att agera ikoner i städer, hur bibliotek kan stärka samhällets identitetskänsla samt ha en positiv inverkan på en socioekonomisk utveckling (ibid., ss. 9 ff, 14 ff). De ställer sig också frågan *För vem?* biblioteket har en positiv inverkan: ”Are these libraries designed as cultural havens for the creative class or are they ’libraries for all?’” (ibid., s. 16). Därmed problematiserar de bibliotekets roll i stadspolitiken och relaterar denna roll till bibliotekets uppdrag att verka inkluderande för flera användargrupper. Även Carlsson (2013, ss. 46 ff, 58) problematiserar sammankopplingen av biblioteket som mötesplats och stadsutveckling samt intar en kritisk blick mot en kultursyn där kulturen ses som ett medel för ekonomisk utveckling. Det är sådana kritiska perspektiv jag bär med mig i uppsatsen.

Därutöver finns studier som visar på hur folkbibliotek kan generera ekonomiskt värde i staden, inte bara som en kulturell aspekt utan också som en resurs för arbets sökanden och småföretag. En sådan studie är Danielle Patrick Milams (2008) artikel *Public library strategies for building stronger economies and communities* där bibliotekets roll för lokal ekonomisk utveckling betonas, utifrån bibliotekets möjliga stöd till utbildning, entreprenörskap och samarbeten. I denna artikel framkommer exempelvis vad Johannisson (2006, ss. 74 f, se ovan) beskriver som en alliansdiskurs samt en ekonomisk diskurs (se Kann-Christensen & Andersen 2009). Ytterligare en studie, som befinner sig utanför B&I och istället utförts inom ramen för urbana studier, är Kirralie Houghtons (2014) artikel *The local library across the digital and physical city: Opportunities for economic development*. Utifrån ett konceptualisering av informationssamhället¹⁴ undersöker och diskuterar Houghton (ibid., s. 54) hur folkbibliotek i en sådan digitaliserad och globaliserad ekonomi kan vara *en tredje plats* (*”third place”*¹⁵), det vill säga en plats bortom arbete och hemmet (se Aabø & Audunson 2012, nedan 3.1.2). Bibliotek anses kunna föra samman lokala förutsättningar med globala nätverk samt vara noder där lokala samhällen stärker sina komparativa fördelar, och därmed föreställs bibliotek kunna medverka i en *glokaliseringsprocess* där det lokala och globala flätas samman (Houghton 2014, ss. 54, 56). Alltså återkommer hos Houghton föreställningar som Johannisson (2006, ss. 74 f) kopplar till alliansdiskursen, där det lokala och globala sammanflätas i *lokala platser*.

---

¹⁴ Föreställningar om informationssamhället kan kritiserars för att reproducera ett konfliktfritt perspektiv (se Mouffe 2008).

¹⁵ Begreppet *”third place”* är utvecklat av sociologen Ray Oldenburg (Aabø & Audunson 2012, s. 141).

3.1.3 Folkbibliotek som mötesplats

Bibliotek är en del av kulturella landskap, och *plats*¹⁶ i dessa landskap kan förstås på olika sätt (Leckie & Bushman 2007, s. 12). Exempelvis kan plats förstås som *mötesplatser* där möten mellan olika processer och sociala relationer äger rum (Ek & Hultman 2007, ss. 20 f). Då dessa platser inte bara är lokaliserade i ett kulturellt landskap, utan ofta även i ett urbant sådant, så bör de förstås som präglade av en ojämn geografiska utveckling vilket ger olika platser olika förutsättningar (Harvey 2006, ss. 415 ff; Leckie & Buschman 2007, ss. 7 f). Detta relaterar till Aabø och Audunsons (2012, s. 139) betoning på att bilden av biblioteket som mötesplats är komplex och rymmer olika teoretiska blickar. Dagens syn på biblioteket som mötesplats utgår delvis från 1970-talets allaktivitetsdiskurs (Hedemark 2008; jfr Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen 2006), men det återfinns även skillnader så som synen på kultur som en aspekt för andra samhällsområden (Carlsson 2013, s. 52). Nedan presenteras forskning om olika föreställningar om folkbiblioteket som mötesplats, med avstamp i historiska perspektiv på folkbiblioteksverksamheten.

Enligt Hedemark (2009, ss. 151, 48 ff) präglas synen på bibliotek under 1970-talet av en allaktivitetsdiskurs, vilken innefattar en breddning av biblioteksverksamheten till att omfatta flera kulturformer både på och utanför biblioteket. Biblioteket föreställs kunna få människor från olika samhällsgrupper att delta i samhällsdebatten (ibid., s. 51), med en betoning på underprivilegierade samhällsgrupper (ibid., s. 53). Vidare menar Hedemark (ibid., s. 52) att det sker en förskjutning, från att se biblioteket som en politiskt neutral plats till att se biblioteket som en aktiv debattör i politiken (jfr Jochumsen & Hvenegaard Rasmussen 2006 ss. 134 ff). Vidare beskriver Tom Kwanya, Christine Stilwell och Peter G Underwood (2012, ss. 148 f) vad de kallar en *community library model* i vilken biblioteket erbjuder två typer av information, dels information som medborgarna behöver för att överleva i olika situationer (t.ex. relaterat till hälsa, bostad och inkomst) samt dels medborgarinformation (t.ex. relaterat till politiskt deltagande). Låntagaren som deltagare och medskapare av biblioteket betonas, likväl som en samverkan med lokala föreningar (ibid.). En sådan förståelse av biblioteket, i linje med allaktivitetsdiskursen, har aktualiserats genom ett förnyat intresse för bibliotek som mötesplatser i lokalsamhället. Bland annat skildras detta genom idén om *kulturhus* som har fått ökat inflytande inom kulturpolitik likväl som i biblioteksdebatten (se Rivano Eckerdal 2013, s. 5). Bland annat exemplifieras detta genom Regions Skånes arbete utifrån kulturhustanken (ibid., s. 3). Konceptualiseringen av kulturhus under 1970-talet samt dagens förståelse av densamma skiljer sig dock åt. Det är inom ramen för Samverkansmodellen som kulturhustanken aktualiseras på regional nivå, och därmed präglas förståelsen av kulturhustanken, likväl som allaktivitetsdiskursen, av en aspektpolitik (ibid., s. 6). En sådan aspektpolitik kännetecknas av en förskjutning ”i synen på kultur från sektor till aspekt på andra samhällsområden” (Carlsson 2013, s. 52).

Även Carlsson (2013) betonar en sådan förskjutning och beskriver hur en förståelse för mötesplatskonceptet innebär en utvidgning av kulturbegreppet till att inbegripa ekonomiska värden. T.ex. sker detta i en konceptualisering av mötesplatskonceptet som sätter lokalsamhällets ekonomiska utveckling i fokus (ibid., s. 52; se även avsnitt

---

¹⁶ För en förståelse av platsbegreppet utifrån en konceptualisering av rum se Harvey, D. (2011). *Ojämlikhetens nya geografi: texter om stadens och rummets förändringar i den globala kapitalismen*. Stockholm: Atlas, kap. 2.

3.1.2). Parallellt förstås biblioteket som en mötesplats i lokalsamhället och anses kunna stödja demokratiska och medborgerliga processer, och därmed knyts mötesplatskonceptet till bibliotekets demokratiuppdrag (Carlsson 2013, s. 51). Biblioteksforskningens teoretiska och empiriska förståelse för mötesplatskonceptet, vilken sammanfattas av Carlsson (ibid. 51 ff) innebär vidare en delvis otydlig gränsdragning mellan biblioteket som mötesplats samt bibliotekets roll för stadsutveckling (jfr ibid., s. 52). Alltså finns det olika meningsbärande föreställningar om biblioteket som mötesplats. I stycket nedan belyser jag några begrepp som används i konceptualiseringen av folkbiblioteket som mötesplats.

Folkbiblioteket beskrivs som en *lågintensiv mötesplats* ("low-intensive meeting place") förstådd som en plats för spontana möten där användare kan träffa personer med andra värderingar och intressen än de egna (Aabø, Audunson & Vårheim 2010, s. 17; Aabø & Audunson 2012), men också som en *högintensiv mötesplats* ("high-intensive meeting place") där exempelvis vänner studerar tillsammans eller en förening genomför en aktivitet (Aabø, Audunson & Vårheim 2010, s. 17). Utifrån dessa begrepp betonas folkbiblioteket som en mötesplats där olika samhällsgrupper med olika värderingar och samhällssyn möter varandra. Svanhild Aabø, Ragnar Audunson och Andreas Vårheim (2010, s. 22) gör även en uppdelning av mötesplatsen utifrån sex kategorier: biblioteket som (1) torg, (2) plats för möten mellan olika människor, (3) offentlig sfär, (4) plats för gemensamma aktiviteter, (5) plats för metamöten där användaren söker information om exempelvis organisationer samt (6) som en plats för virtuella möten. Ytterligare en central förståelse är folkbiblioteket som *en tredje plats* (Aabø & Audunson 2012; jfr Carlsson 2013, ss. 51 f). Samhällets tredje platser kännetecknas av låga trösklar bortom arbete och hem där spontana möten och konsumtion gärna förs samman (Aabø & Audunson 2012, s. 141). Aabø och Audunson (ibid., ss. 147 ff) menar att även om deras empiri inte kan fastslå att biblioteksrummet utgör en tredje plats så skulle det kunna fungera som en sådan. Bland annat ses tredje platser som viktiga i skapandet av *socialt kapital*¹⁷, vilket är ett annat begrepp som används inom ramen för mötesplatskonceptet (ibid., s. 141). Socialt kapital definieras dels som *partikulärt förtroende* ("particularized trust") inom nätverk och integrerade grupper samt dels som *generaliserat förtroende* ("generalized trust") som binder samman exempelvis grannar med olika intressen och värderingar (ibid., ss. 140 f). Biblioteket som mötesplats ses som ett sätt att stärka det sociala kapitalet, bidra till en demokratisk, stadsmässig och ekonomisk utveckling (Ferguson 2012; Aabø & Audunson 2012; Carlsson 2013, s. 51).

3.1.4 Slutdiskussion: en kritisk blick och demokratiska spørsmål

Det har uttryckts en saknad efter mer kritiska ansatser inom B&I och Hansson (2010, s. 254) menar i antologikapitlet *Chantal Mouffe's Theory of Agonistic Pluralism and Its Relevance for Library and Information Science Research* att kritisk-teoretisk forskning inom B&I har stått tillbaka till förmån för mer empiriska studier.¹⁸ Bland de senaste årens ökade bidrag med utgångspunkt i kritisk teori har sammanfattningar av

---

¹⁷ Utanför B&I-fältet finns Nilssons (2014) urbanegeografiska studie där begreppet socialt kapital används i diskussionen om Drottninghögs föreningsliv i relation till sociala risker.

¹⁸ Ett bidrag från den informationsvetenskapliga delen av B&I-fältet är Johanna Rivano Eckerdals (2012, ss. 62 ff) avhandling där hon utvecklar olika demokratiperspektiv i relation informationskompetens. Det ena demokratibegreppet; *radikal demokrati* är där utvecklat utifrån Mouffe (ibid., s. 63). Se även Rivano Eckerdal (2012, ss. 19, 62) för en presentation av perspektiv på demokrati inom det informationsvetenskapliga ämnesområdet.

tidigare forskning varit centralt (se Hansson 2010, s. 254). Flera kritiska ansatser har redan nämnts då diskussionen om hur en ekonomisk diskurs och marknadsorienterade logiker formar biblioteket som institution bör förstås som exempel på detta (t.ex. Vestheim 1998; Johannisson 2006; Kann-Christensen & Andersen 2009; Carlsson 2013, ss. 24 f). I denna studie möter dessa kritiska ansatser en kritisk argumentation från ett urbangeografiskt håll (se 3.2). Mer specifikt är jag intresserad av hur en förståelse för bibliotekets demokratiska roll kan samspela med kritiska perspektiv från urbangeografin.

Historiskt förstås folkbibliotekets demokratiuppgift, bland annat, i relation till bibliotekets roll i välfärdssamhällets framväxt (Frenander 2012; Vestheim 1998). Idag formuleras folkbibliotekets demokratiska roll ofta utifrån en kritik mot och i motsättning till den ekonomiska diskurs som har kommit att påverka kultursektorn likväl som biblioteket (Vestheim 1989, ss. 142 ff; Kann-Christensen & Andersen 2009). Vidare förstås folkbibliotekets demokratiska roll i den samtida forskningen utifrån en traditionell syn på tillgängliggörande av information och litteratur (t.ex. Ejven 2015), men också utifrån biblioteket som en mötesplats mellan olika samhällsgrupper och som en plats för att stärka medborgares sociala kapital (se Carlsson 2013, s. 51; Aabø och Audunson 2012). Ofta innefattar demokratisynen ett deliberativt perspektiv, med hänvisning till Jürgen Habermas och vikten av det offentliga rummet (se Carlsson 2013, s. 51; Aabø och Audunson 2012; Bushman 2013; 2007; Hansson 2010, s. 254; Vestheim 1998). I likhet med Hansson (2010, 2011) utgår jag i min diskussion från Mouffes syn på agonistisk pluralism. I boken *Agonistics, thinking the world politically* sammanfattar Mouffe (2013) sitt tidigare arbete om politik, demokrati och hegemoni. Mouffe (2013) redogör, bland annat, för skillnader mellan sitt egna demokratibegrepp och ett liberalt demokratibegrepp men också för skillnader i relation till vänsterteoretiker som tar avstånd från staten och dess institutioner. Vidare utvecklar Mouffe (2008) i boken *Om det politiska* begreppet *det politiska* som utgör en grund för den demokratiska modell som Mouffe kallar agonistisk pluralism (se även 4.2). Hansson (2010, ss. 254 f) menar att Mouffes perspektiv kan synliggöra en naturaliserad universalism som utvecklats hos biblioteken mot bakgrund av deras framväxt inom liberala demokratier. Istället formulerar Mouffe (2008, ss. 41, 52, 64) ett perspektiv på demokrati med konflikt i fokus, vilket riktar en kritik mot mer liberala perspektiv på demokrati likväl som föreställningar om ett informationssamhälle där vi med teknikens hjälp kan mötas som jämlika individer (jfr Rivano Eckerdal 2012, s. 63).

Då denna uppsats även är lokaliserad i ett urbangeografiskt fält vill jag belysa hur idén om *rätten till staden* uppmärksammas inom B&I. Grovt beskrivet utgår idén om rätten till staden från en förståelse för städers inbäddning i kapitalismen och hur städer därmed utgör en arena för kamp och motstånd (Harvey 2013, ss. 3 ff). John Buschman (2013) diskuterar i artikeln *Libraries and the Right to the City: Insights from Democratic Theory* utifrån rätten till staden-koncept hur bibliotek kan verka demokratiskt. Buschman (2013) utgår från Habermas konceptualisering av den offentliga sfären för att diskutera biblioteks demokratiuppdrag. Därutöver anser Buschman (2013) att bibliotek har möjlighet att stärka lokalsamhället samt att vara en demokratisk röst. Den deliberativa demokratiteori Buschman utgår ifrån skiljer sig från min utgångspunkt i

Mouffes demokratisyn¹⁹, men jag ser Buschmans diskussion som värdefull för en nyanserad diskussion om folkbibliotekets demokratiska potential i staden, bortom rationalistiska, instrumentella eller individcentrerade problemformuleringar.

3.2 Det kulturgeografiska bidraget

Ett kulturgeografiskt perspektiv utforskar rumsliga relationer och hur människan interagerar med sin omgivning (Graham 2005, s. 13). Kulturgeografi är ett brett fält och det delområde som jag använder mig av är kritisk urbangeografi, där ideologi och maktrelationer i staden undersöks utifrån emancipatoriska frågor (Brenner 2012, s. 11). Jag fokuserar i uppsatsen på det nyliberala skifte som skett inom stadsutveckling och stadsplanering (Harvey 1989; Clarke 2012; Smith, 2011). Dock är det viktigt att nyansera förståelsen av nyliberal stadsutveckling utifrån lokala socioekonomiska förutsättningar. Inom ramen för en sådan förståelse tolkas *staden* som process (Davidson & Martin 2014, s. 4), som formas materiellt och diskursivt, både globalt och lokalt (Parnell & Robinson 2012). Nedan redogör jag för min förståelse för nyliberal stadsutveckling, Helsingborgs stadsplaneringskontext samt för gentrifieringsbegreppet som är centralt i förståelsen för dagens stadsutveckling.

3.2.1 Den nyliberala staden

Jag utgår från Harveys (1989) förståelse för den nyliberala staden som stående i en dialektiska relation till ackumulationsprocessen²⁰ och globala kapitalflöden. Alltså undersöks ”that process of city making that is both product and condition of ongoing social processes of transformation in the most recent phase of capitalist development” (ibid., s. 3). Jag förstår nyliberalismen som en process vilken skapar rum för globala ekonomiska flöden, men också som en rumsligt förankrad och motsägelsefull process genom vilken ojämlika urbana landskap formas (Parnell & Robinson 2012; Brenner & Theodore 2005). Därmed betonas nyliberalismens inbäddning i kontextuella och lokala förhållande (ibid.). Nyliberalism förstås också som en marknadsideologi och praktik likväl som diskurs (se Brenner & Theodore 2005). Vidare beskriver Harvey (1989) vad han kallar *entreprenörstaden* som präglad av offentlig-privata samarbeten. Nyliberal stadsutveckling innebär följaktligen att stadsrummet omformas utifrån en allt mer marknadsanpassad stadsplanering och bostadspolitik, och på olika sätt omformas stadsbilden för att stärka stadens regionala och globala konkurrenskraft, bland annat för att ”locka” ekonomiskt starkare invånare till staden. I en svensk kontext har en nyliberal stadsutveckling bland annat beskrivs genom begrepp så som *kunskapsstaden* (Mukhtar-Landgren 2005) och den *post-industriella staden* (Holgensen 2014).

3.2.1.1 Helsingborgs stadsutveckling

Utveckling i Helsingborg liknar den som sker i många andra västerländska städer där ekonomisk omstrukturering och förändrade styrmodeller lokalt omvandlar stadsrummen. DrottningH bör ses i ljuset av en sådan stadsutveckling. Vidare är

---

¹⁹ För en diskussion om teoretiska skillnader, men även möten, mellan Habermas och Mouffe, se Karppinen, K., Moe, H., & Svensson, J. (2008). Habermas, Mouffe and political communication: A case for theoretical eclecticism. *Javnost-the public*, 15(3), ss. 5-21.

²⁰ Marx (1867 [1887], s. 394) skriver: ”The first condition of accumulation is that the capitalist must have contrived to sell his commodities, and to reconvert into capital the greater part of the money so received.” Se Harvey (2006, s. 32 ff) för en utförligare beskrivning av ackumulationsprocessen.

DrottningH är ett av flera stadsomvandlingsprojekt som har lanserats i Helsingborg de senaste åren, och projektet bör förstås vid sidan av dessa. Ett sådant omvandlingsprojekt är stadsförnyelseprojektet H+ som syftar till att stärka stadens attraktionskraft i regionen (Ek 2011, ss. 175 f; jfr Hylér 2013). Richard Ek (2011) har utforskat ett utställningsrum inom ramen för H+ projektet. Snarare än att skapa förutsättningar och möjligheter för deltagande, menar Ek (2011), att utställningsrummet syftar till att skapa kreativa näringar och kreativa medborgare. Ek (ibid., ss. 173 ff) synliggör hur stadens medborgare inom ramen för en sådan stadsplanering ses som en tillgång för att skapa tillväxt. Ek (ibid., ss. 176 f) hänvisar även till Helsingborgs stads vision för 2035 (se avsnitt 2.2) och menar att visionen och H+ projektet syftar till att stärka Helsingborgs konkurrensfördelar i Öresundsregionen. Alltså speglar Helsingborgs stads vision, enligt Ek (2011), en nyliberal stadsutveckling där föreställningar om staden formas utifrån idéer om global konkurrens (jfr Helsingborgs stad u.å.d; Helsingborgs stad 2013).

3.2.2 Gentrifiering

I antologin *Gentrifiering* har Catharina Thörn och Helena Holgersson (2014) samlat gamla och nya bidrag till gentrifieringsdebatten utifrån kritiska urbanteoretiska perspektiv. I antologin återfinns både definitionsdiskussioner samt empiriska undersökningar från både en internationell och svensk kontext. Denna antologi är värdefull som en forskningsöversikt samt för en förståelse av gentrifiering i en svensk och nordisk kontext. Thörn och Holgersson (ibid., s. 13) pekar på hur gentrifieringsforskningen kretsar kring spörsmål om bristen på demokrati i stadsplaneringen, samt att gentrifieringsprocesser bör förstås som en omfördelning av resurser till privilegierade samhällsgrupper och därmed bär med sig ojämlika och exkluderande konsekvenser.

Historiskt har gentrifieringsdebatten präglats av två polariserade sidor där den ena sidan förespråkar en kulturell förståelse av gentrifieringsprocesser medan den andra förespråkar en ekonomisk förståelse (Thörn & Holgersson 2014, ss. 14 f; Larsen & Lund Hansen 2008, s. 2431). Ofta innebär den förstnämnda förståelsen en mer positiv blick på gentrifieringens konsekvenser, och ser denna process som något behövligt för områdets revitalisering (Hedin 2010, s. 12). Den senare sidans förståelse av gentrifiering har präglats av en kritisk diskussion om de borträngningskonsekvenser gentrifiering medför (ibid.). Polariseringen mellan kulturella- och ekonomiska förklaringsmodeller har kommit att allt mer överges, och flera förespråkar en mer helhetlig förståelse (ibid., ss. 23 f). Ett sådant exempel är Eric Clarks (2014) antologikapitel *Gentrifieringens ordning och enkelhet* där en konceptualisering av gentrifiering utifrån både produktions- och utbudssidan samt konsumtions- och efterfrågesidan efterlyses (ibid., s. 42). Vidare förstår Clark (ibid., s. 37) gentrifiering som bland annat orsakad av en kommodifiering av stadsrummen och polariserade maktrelationer. Clark (ibid., s. 39) definierar gentrifiering som ”en process som innebär en sammansättning hos en grupp markanvändare förändras så att den nya gruppen får högre socioekonomisk ställning än den tidigare, samtidigt som den byggda miljön också förändras genom nya investeringar i fast egendom.”

I planeringsprocesser förekommer sällan begreppet gentrifiering och flera strategier för att förtäcka denna process har utvecklats. Hedin (2010, s. 25) belyser hur begrepp så som *renewal* och *upgrading* används istället för gentrifiering, samt att språkbruk alltså

kan verka naturaliserande för de negativa konsekvenser en gentrifieringsprocess kan innebära. Vidare belyser även Lees (2013) hur upprustning/stadsförnyelse ("regeneration") som gentrifieringsprocess förtäcks och legitimeras genom ett naturaliserande språkbruk. Vidare menar Hedin (2010, s. 25; jfr Lees 2013, s. 924; Lees & Ley 2008) att positiva konsekvenser så som integration betonas i relation till idéer om social blandning mellan inkomstgrupper och därmed eftersträvas en legitimering av en gentrifieringsprocess.²¹

Ett nytt bidrag i gentrifieringsdebatten är Guy Baetens och Carina Listerborns (2015) artikel *Renewing Urban Renewal in Landskrona, Sweden: Pursuing Displacement through Housing Policies* som belyser Landskronas medvetna strategi att tränga ut stadens fattigare invånare till förmån för kapitalstarkare hushåll. Vidare betonar de behovet av att gentrifieringsprocesser också i mindre städer undersöks för att förstå den nyliberala bostadspolitikens verkningar. Den framtida bostadspolitiska utvecklingen beskrivs av Baeten och Listerborn (2015) som en form av brutal gentrifiering och därmed vidareutvecklas Henrik Gutzon Larsens och Anders Lund Hansens (2008) tidigare studie om Köpenhamn, där de diskuterar hur och om gentrifiering kan verka antingen traumatiskt eller varsamt i ett område. Larsen och Lund Hansen (2008) menar att även om en gentrifieringsprocess antar en mer varsam, eller mild, skepnad så blir konsekvenser för de som drabbas av den ändå traumatiska. Trots lokala ambitioner att "mildra" en gentrifieringsprocess så är denna i grunden konfliktfylld process ändå under påverkan av regionala och nationella politiska och ekonomiska strukturer (ibid.). Även Clark (2014, ss. 44 f) belyser gentrifieringens våldsamma yttringar som kan växa ur allt mer polariserade maktrelationer i det urbana landskapet.

Dagens gentrifieringsprocesser kan bland annat ses som ett resultat av det nyliberala skiftet i svensk bostadspolitik och stadsutveckling (Clark & Johanson 2009; Hedin et al. 2012; jfr Harvey 1989). Samtidigt behöver det bestånd som byggdes inom ramen för miljonprogrammet upprustas (SABO 2009). Westin (2011) belyser hur konsekvenserna av detta riskerar att bli gentrifiering, eller bortträngning – det vill säga att ekonomiskt svagare hushåll tvingas att flytta (jfr Hedin et al. 2012; Lees 2014). Denna utveckling har beskrivits genom begreppet *renoviction*, som belyser hur hyresgäster tvingas flytta till följd av planerade ombyggnationer och hyreshöjningar (Westin 2011, s. 42; Baeten & Listerborn 2015). Det är mot denna bakgrund jag anser att ett utforskande av formuleringar och tolkningar av samhällsliga institutioners roll, i det här fallet folkbibliotekets roll, i stadsutvecklingen behövs.

---

²¹ Hedin (2010, s. 25) menar: "Omvänd ordning, att exempelvis bygga hyresrätter riktade till låginkomsttagare i mer bemedlade områden är däremot ett ovanligt grepp".

4. Teoretiska perspektiv

I detta kapitel presenteras mitt teoretiska ramverk som utgörs av tre teoretiska perspektiv. Jag använder institutionell teori för att diskutera folkbibliotekets verksamhet på en institutionell mesonivå (Kann-Christensen 2009, s. 24; Hansson 2004, ss. 64 f). Vidare använder jag begreppet agonistisk pluralism för att diskutera folkbibliotekets demokratiska potential, samt kritisk diskursteori då jag placerar in de institutionella meso-perspektiven i ett större strukturperspektiv (Kann-Christensen 2009, s. 24; Fairclough 1992, ss. 86 ff, 124). De tre teoretiska perspektiven presenteras nedan var för sig, och avslutningsvis diskuteras skillnader, likheter samt hur perspektiven samverkar och stärker varandra.

4.1 Institutionell teori

Institutionell teori, vilken har berörts i avsnitt 3.1.1, har bland annat använts inom B&I för att belysa mötet mellan marknadslogiker och professionslogiker, för att undersöka hur biblioteksverksamheten legitimeras samt för att diskutera folkbibliotekets förändringsprocesser (t.ex. Kann-Christensen & Andersen 2009; Audunson 1996; Hansson 2004; 2006; Kann-Christensen 2009; Evjen 2015). Snarare än att se institutionell teori som en enhetlig teori bör det ses som ett ramverk med gemensamma antaganden men också motsättningar (Kann-Christensen 2008, s. 139).²² Ett grundläggande antagande inom institutionell teori är att organisationer inte agerar rationellt (Eriksson-Zetterquist 2009, ss. 5 f). Organisationer kan definieras som administrativa helheter med ”formal system of rules and objectives” (Selznick 1957, s. 5). Vidare, inom ramen för institutionell teori, kan organisationer förstås som en del av institutionella sammanhang där olika uppsättningar regler eller normer (om)skapas i samspel med sin omgivning (Kann-Christensen 2008, s. 140; March & Olsen 1989, s. 162; Selznick 1948, s. 27). Det är dessa uppsättningar normer och regler som skapar mening och därmed upplevs vara rationella, vilket kan förklaras genom begreppet lämplighetslogik (Kann-Christensen 2008, s. 140; Hansson 2006, s. 560), som jag beskriver mer utförligt nedan. Folkbiblioteket kan här förstås som en organisation vilken formas inom institutionella sammanhang. Då jag vill betona samspelet mellan biblioteksverksamheten och institutionella normer och logiker väljer jag att formulera även biblioteksorganisationen som institution, dvs. betonar jag biblioteksorganisationens inbäddning i politiska och kulturella strukturer (se Selznick 1957, s. 6).

Inom ramen för institutionell teori finns inget enhetligt svar på vad som definierar en institution – den förstås som både praktik och struktur, som symboliska element och materiella resurser (Kann-Christensen 2008, s. 141; Eriksson-Zetterquist 2009, s. 7; Selznick 1957, ss. 5 f). Kann-Christensen (2008, s. 141) menar att detta kan ge vid handen en definition av institutioner som sociala handlingsmönster, karakteriserade av institutionaliseringsprocesser där dessa handlingsmönster reproduceras och blir

---

²² En intern kritik gentemot de olika perspektiven återfinns här och den skandinaviska teoribildningen kan ses som en utveckling av denna kritik, se Kann-Christensen (2009, s. 41).

förgivettaget inom ett visst fält. Vidare menar Hansson (2006, s. 551) att institutioner så som folkbibliotek även bör förstås som agenter, då de medskapar sin omgivning. Utifrån Kann-Christensens (2008) och Hanssons (2006) konceptualiseringar av institutionsbegreppet definierar jag folkbiblioteket som en institution men också som en agent. Jag ser alltså folkbiblioteket som en institution som i ett samspel med sin omgivning omformas men också formar omgivningen likväl som aktörerna inom och runt institutionen (jfr Johannisson 2012, s. 295).

Institutioner kan tolkas som politiska och kulturella konstruktioner, då de formas i samspel med sin omgivning (Kann-Christensen 2008, s. 141). Därmed återfinns ett socialkonstruktivistiskt perspektiv inom institutionell teori (ibid.; jfr Selznick 1948, s. 27). Detta sammanfaller med min syn på hur sanning reproduceras, snarare än att anse att institutioner har en inneboende rationell eller sann logik som de agerar utifrån tolkar jag institutioner som konstituerade av, samt konstituerande, sin omgivning.

Min tillämpning av institutionell teori faller här i linje med tidigare B&I-forskning som undersökt regulativa samt kultur-kognitiva institutionaliseringsprocesser (Kann-Christensen 2008, s. 144; avsnitt 3.1.1). Vidare inspireras jag av sociologiska angreppssätt som sätter folkbibliotekets förändringsprocesser och olika diskurser i fokus (se Hansson 2006). Det analytiska begrepp som jag tillämpar i analysen är lämplighetslogiker, vilket presenteras i efterföljande avsnitt.

4.1.1 Lämplighetslogiker

Snarare än att handla målrationalt förstår James G. March och Johan P. Olsen (1989, s. 160) aktörers handlande som påverkat av så kallade lämplighetslogiker, dvs. utifrån hur dessa aktörer ser sin position och roll i en specifik situation. Det är föreställningar om relationen mellan position och situation som påverkar hur aktörer agerar (ibid., ss. 26, 160 f). Jag väljer här, utifrån institutionsdefinitionen ovan, å ena sidan att se biblioteket som en agent vilken formuleras utifrån lämplighetslogiker samt å andra sidan även se interna och externa aktörer som påverkade av lämplighetslogiker. I analysen väljer jag alltså att identifiera samt diskutera formulerandet av olika lämplighetslogiker, vilka förstås som meningsskapande. Lämplighetslogiker kan även förstås i relation till ideologi, som reproduceras föreställningar och tolkningar av institutionella och samhällliga relationer (ibid., s. 161). Processen genom vilken sådana logiker internaliseras i institutioner avspeglas även i språkliga element (ibid., s. 25) – vilket gör det lämpligt att undersöka institutionella logiker i en given situation utifrån olika diskurser, likväl som utifrån en förståelse av omgivningen. Alltså använder jag det institutionella perspektivet för att diskutera hur olika logiker är med och formar samt ger mening åt folkbibliotekets verksamhet (Kann-Christensen 2008, s. 139).

4.2 Agonistisk pluralism

Agonistisk pluralism är en demokratisk modell, utvecklad av Mouffe, som befinner sig inom en postpolitisk teoritradition. Kortfattat kan postpolitiska teori beskrivas som ansatser vilka söker att förstå och avmystifiera vad som förstås som ett postpolitiskt tillstånd (se Mouffe 2008; Swyngedouw 2009; Ek 2011; Lees 2014). Ett postpolitiskt tillstånd anses präglas av en föreställd konsensus likväl som en teknokratiskt styrt

(Mouffe 2008; Swyngedouw 2009; Lees 2014). Mouffes idéer grundar sig på nymarkistiska och socialkonstruktivistiska tankeströmningar (Hansson 2010, s. 249 f) och liksom inom institutionell teori och kritisk diskursteori finns här en kritisk utgångspunkt samt en politisk ambition att nå bortom nyliberala hegemoniska förklaringsmodeller (Mouffe 2008, ss. 18 f; Hansson 2010).

Mouffe (2008) menar att konflikter i samhället är oundvikliga då antagonistiska relationer *mellan fienden* alltid existerar. Dock går det att medvetet forma ramar och institutioner för att dessa motsättningar ska omvandlas till en agonistisk relation *mellan motståndare* (ibid.).²³ Vidare utgår Mouffes förståelse för antagonism respektive agonism från att uppdelningen mellan ”vi” och ”de” inte går att undvika i samhället. Mouffe (ibid., ss. 19ff, 32f) förstår passion som konstituerande för dualismen ”vi” och ”de”. Passioner skapar kollektiva identitetsformer (ibid., s. 34), vilka ligger till grund för det politiska. *Det politiska* definierar Mouffe (ibid., s. 18) som ”den dimension av antagonism som är konstitutiv för mänskliga samhällen”. Demokratins uppgift, menar Mouffe (ibid., ss. 34 f), är inte att bortse från denna känslornas politik utan att skapa former och institutioner i vilka begär, fantasi och passion får plats. Att i en sådan situation, som liberala perspektiv vill hävda, sträva efter konsensus är att förneka det som är konstituerande i vårt samhälle – istället bör vi söka former för denna pluralism som tar en agonistisk form, snarare än en antagonistisk sådan (ibid., ss. 36 ff). Ett agonistiskt möte mellan motståndare innebär att de legitimerar varandras ståndpunkter, även om ”de inser att det inte finns någon enda rationell lösning på deras motsättning” (ibid., s. 26). Därmed uppkommer en sorts demokratisk konfrontation (ibid., ss. 13, 55) där motsättningar inte innebär ett sönderfall för demokratin, utan snarare utgör en förutsättning för den.

Mouffes (2008, s. 27) särskiljning mellan antagonism; relationen mellan fiender, och agonism; relationen mellan motståndare, syftar till att möjliggöra en politik som inte förnekar att det alltid finns en radikal negativitet och att det är möjligt att skapa en mothegemoni (Mouffe 2013, s. xii). Detta tar oss till det centrala begreppet hegemoni hos Mouffe (se definition i avsnitt 4.3 nedan). Inom samhällsliga institutioner där ett meningsskapande sker, skapas oundvikligen hegemoniska artikuleringar (ibid., s. 2). Dessa kan sedimenteras genom att naturaliseras, men varje ordning rymmer även en mothegemoni (ibid.). Det är utifrån denna förståelse av konflikter i samhället, det vill säga att det alltid finns en antagonistisk dimension (ibid., s. 3), som Mouffe har formulerat förståelsen av det politiska och agonistisk pluralism. Meningsskiljaktigheter som alltid finns går dock att hantera på olika sätt, politik bör alltså sträva gentemot att omforma samhällets institutioner så att de kan stödja en agonistisk pluralism (ibid., ss. 6 ff, 14).

Jag menar att en antagonistisk förståelse demokrati bör appliceras på folkbibliotekens demokratiska roll (se Hansson 2010). Därmed ifrågasätts dels en liberal föreställning om bibliotekets neutrala roll och samtidigt betonas en strävan för att öppna upp biblioteket till att inkludera motstridiga politiska artikuleringar. Det är utifrån en sådan agonistisk förståelse för demokrati som jag i denna studie väljer att diskutera formuleringarna och tolkningarna av IdéA:s stadsdelsutvecklingsuppdrag.

---

²³ Vilket kan relateras till en förståelse av konflikter och motsättningar som en inneboende i samhällsstrukturer snarare än som undantag (”accidental”) (jfr Harvey 2006, s. 419).

4.3 Kritisk diskursteori

Ett tredje teoretiskt perspektiv är det kritiskt diskursteoretiska, då CDA är ett integrerat teoretiskt och analytiskt ramverk (Winther Jørgensen & Phillips 2002, s. 60). Utifrån syftet att undersöka samhälleliga maktrelationer ger CDA uppsatsen en kritisk dimension (ibid., s. 64). I detta avsnitt utvecklar jag de centrala begreppen diskurs, diskursiv praktik, social praktik, ideologi och hegemoni för att belysa CDA:s teoretiska grundval, medan jag i metodkapitlet nedan (avsnitt 5.3.2) presenteras CDA:s implikationer för metoden.

Fairclough för samman en samhällsorienterad och en textorienterad förståelse av diskursbegreppet (Fairclough 1992, s. 4). *Diskurs* förstås tredimensionellt som text, diskursiv praktik och social praktik. *Diskurs som text* kan anta både muntliga och skriftliga uttryck (även bilder) (ibid.). *Diskurs som diskursiv praktik* ser till texternas diskursiva inbäddning. Specifika texter förstås som skapade och tolkade via olika diskurser, som på olika plan ger texter mening (ibid.). *Diskurs som social praktik* innefattar en förståelse för diskurs i förhållande till institutionella, organisatoriska samt samhälleliga strukturer (ibid.). Fairclough (1992, s. 4) beskriver: "Any discursive 'event' /.../ is seen as being simultaneously a piece of text, an instance of discursive practice, and an instance of social practice". Fairclough (ibid., s. 64) förstår alltså diskurser dialektiskt och beskriver ett samspel mellan diskursiva och icke-diskursiva praktiker. Diskurser kan således förstås som konstituerade av, samt konstituerande för, både andra diskursiva praktiker och icke-diskursiva praktiker (ibid.; Winther Jørgensen & Phillips 2002, ss. 61 f). Nedan följer en utvecklad beskrivning av begreppet diskursiv och social praktik, samt hur dessa begrepp används i uppsatsen.

Diskursiv praktik syftar på språkliga praktiker (Fairclough 1992, s. 65). Språk, muntligt likväl som skriftligt, anses kunna reproducera likväl som omforma andra diskursiva och icke-diskursiva praktiker (Fairclough ibid., 2003, s. 3). Fairclough (1992, s. 64) menar att den diskursiva praktiken kan verka konstitutivt likväl som transformativt för subjektpositioner och identiteter, sociala relationer samt kunskaps- och meningssystem. *Social praktik* kan förstås som länken mellan en specifik händelse och dess omgivande struktur (Fairclough 2003, s. 23). Fairclough (ibid., s. 25) menar att sociala praktiker innefattar element så som ageranden, interaktioner, sociala relationer, den materiella världen likväl som diskurser. Specifika ageranden relaterar alltså också till specifika diskursiva praktiker, t.ex. identiteter och kunskapsystem samt till omgivande struktur (ibid., ss. 23 f). Exempelvis, när en bibliotekarie genomför ett bokprat sker en social praktik (bokprat som görandet) som innefattar en diskursiv praktik (bokprat som muntligt språk). Vidare kan sociala praktiker ha olika orienteringar: ekonomiska, politiska, kulturella och ideologiska (Fairclough 1992, s. 66). Alltså kan bokpratet förstås som ett resultat ett institutionellt sammanhang (biblioteksverksamheten) med bland annat ekonomiska och politiska förutsättningar. Samtidigt innebär bokpratet som social och diskursiv praktik att det som läses upp, i mötet med användarna, reproducerar bilder av verkligheten och därmed även verkar konstituerande för denna verklighet.

I denna studie ser jag textmaterialet som bärare av flera olika diskursiva praktiker, vilka formas inom ramen för sociala praktiker men också formar andra diskursiva och sociala praktiker (Fairclough 1992., ss. 63 f). Jag relaterar alltså den diskursiva praktikens

konstitutiva och transformativa element till (icke-diskursiva) sociala praktiker i form av ekonomiska, politiska och kulturella strukturer.

Ideologi förstås av Fairclough som:

... significations/constructions of reality (the physical world, social relations, social identities), which are built into various dimensions of the forms/meanings of discursive practices, and which contribute to the production, reproduction or transformation of relations of domination.

Fairclough 1992, s. 87

Ideologier anses (re)konstituera subjektspositioner och maktrelationer. De återfinns, bland annat, inom institutioner samt i dessa institutioners diskursiva praktiker (Fairclough 1992, s. 87). Diskurs blir därmed en politisk och ideologisk praktik som är med och reproducerar maktrelationer (ibid., s. 67). Vidare förstår Fairclough (ibid., ss. 67, 87) ideologi utifrån Antonio Gramscis hegemonibegrepp.²⁴ *Hegemoni* innebär att en dominerande samhällsgrupps intressen reproduceras genom samhälleliga institutioner och medverkar i en naturalisering av maktrelationer (ibid., ss. 92 f). Naturalisering uppnås genom ett formulerande av samförstånd ("consent") likväl som sunt förnuft ("common sense") (ibid.). Vad som i ett samhälle antas vara sant eller gott förstås som avhängigt hegemoniska maktrelationer, varigenom ideologi reproduceras och naturaliseras. Samtidigt förekommer artikulationer av mothegemoni och motstånd, därmed omformas ideologi och hegemoni genom hegemoniska kamper, vilket även avspeglas i föränderliga diskursordningar och praktiker (ibid., ss. 92 f; jfr Mouffe 2013).

Vad som förstås som en *god* biblioteksverksamhet kan därmed förstås som ett resultat av ideologiska och hegemoniska processer där olika idéer om biblioteksverksamheten har utvecklats i konflikt med varandra. Vidare bör olika förståelser av biblioteksverksamheten förstås som ideologiska, exempelvis har den ekonomiska diskursen förstått som relaterad till nyliberala tankesätt och praktiker (se Kann-Christensen & Andersen 2009).

Institutionella logiker, agonistisk pluralism och kritisk diskursteori utgör ett analytiskt ramverk för att förstå och diskutera formuleringarna och tolkningarna IdéA:s stadsdelsutvecklingsuppdrag. Utifrån mitt teoretiska ramverk förstås också folkbiblioteket som en institution som innefattar och präglas av olika förutsättningar likväl som motsättningar. Sammanförandet av de teoretiska perspektiven, presenterade ovan, innebär att de berikar varandra, men det finns även skillnader vilka diskuteras i texten nedan.

4.4 Skillnader och likheter i det analytiska ramverket

De olika teoretiska perspektiven har både skillnader och likheter i sina ontologiska och epistemologiska utgångspunkter, varav vissa behöver lyftas och belysas. Nedan

---

²⁴ Exempel på tillämpningar inom B&I är Pawley, C. (1998). Hegemony's handmaid? The library and information studies curriculum from a class perspective. *Library Quarterly*, 68(2), ss. 123-144; Raber, D. (2010). Hegemony, Historic Blocs, and Capitalism: Antonio Gramsci in Library and Information Science. I I Leckie, G. J., Given, L. M. & Buschman, J. (red). *Critical theory for library and information science: exploring the social from across the disciplines*. Santa Barbara, Calif.: Libraries Unlimited, ss. 143-160.

diskuteras först sammanförandet av Mouffe och Fairclough, vilket efterföljs av en diskussion om mötet mellan Mouffes perspektiv samt institutionell teori, likväl som mötet mellan CDA och institutionell teori.

Mouffe och Faircloughs teoribildningar förstås ofta som tillhörandes två olika diskursanalytiska metoder (Bergström & Boréus 2012, s. 358). Mouffe, tillsammans med Ernesto Laclau, utgår från att allt är diskursivt och språkligt meningsskapande (se t.ex. Hedin, Hedman & Sundin 2005), till skillnad från Fairclough som särskiljer mellan diskursiva och icke-diskursiva praktiker (Bergström & Boréus 2012, ss. 364, 357). Jag har medvetet valt Fairclough utifrån det dialektiska perspektivet på diskursiva och icke-diskursiva praktiker. Därmed anser jag att ekonomiska förutsättningar konstituerar samt konstitueras av kulturpolitikens diskursiva element, samt att dessa förutsättningar och element, och relationen dem emellan, påverkar bibliotekens handlingsutrymme (jfr Fairclough 1992, s. 64; Johannisson 2006, s. 207). Jag anser ändå teoretiska begrepp från Mouffe vara användbara och menar att de kan tillämpas tillsammans med betoning på Mouffes och Faircloughs likheter, så som framhävandet av politiska processer, konflikter och hegemoni (Bergström & Boréus 2012, ss. 369 ff).

Mouffe (2013, ss. 6 ff, 14) hävdar att politik innebär att omvandla samhällets institutioner för att dessa ska främja agonistisk pluralism. Genom att föra samman idén om agonistisk pluralism med institutionell teori, så kan folkbiblioteket som institution ses som en plats för agonistisk pluralism. Vidare kan institutionell teori verka berikande i utvecklandet av institutionsdefinitionen hos Mouffes. Då institutionell teori utgörs av ett brett ramverk, kan också Mouffes kritiska perspektiv på demokrati tydligare definiera ett kritiskt maktperspektiv hos den institutionella teorin och berika även denna. Mötet mellan CDA och institutionell teori fungerar på liknande sätt (se Lennartsson 2005).

Då begreppet praktik används inom både CDA och B&I forskning, vill jag kort kommentera detta begrepp. Inom B&I-fältet används praktikbegreppet på flera sätt (se Carlsson 2013, s. 20; Rivano Eckerdal 2012, ss. 56 ff). Bland annat utifrån en förståelse av informationspraktiker som situerade dvs. hur kunskap skapas i ett samspel mellan människor, texter och tekniker (Rivano Eckerdal 2012, ss. 56 ff; Tuominen, Savolainen & Talja 2006), samt hur denna kunskapsgenerering kan verka meningsskapande i sociala och politiska sammanhang (se Schatzki 2001; Rivano Eckerdal 2014; Andersen 2006). Vidare används praktikbegreppet utifrån ett sociokulturellt perspektiv, där människors interaktion med teknik och artefakter undersöks (se Rivano Eckerdal 2012, ss. 51, 56; Sundin, Francke & Limberg 2011). I min tillämpning av begreppet bär jag med mig en förförståelse från B&I, men när jag brukar begreppen ”praktik”, ”diskursiv praktik” och ”social praktik” är det utifrån CDA:s begreppsdefinitioner (se 4.3).

5. Metodologi

Uppsatsens metodologiska ansats grundar sig i en kritisk förståelse av forskningsprocessen och inför hur kunskap (re)produceras. Grunden är vad Alvesson och Sköldbberg (2008, s. 23) beskriver som *kritisk teori* som ger mig verktyg att kritiskt och reflexivt närma mig föreställningar om verkligheten (ibid., ss. 297, 23). Min avsikt är inte att objektivt återge verkligheten, utan snarare att se hur en verklighet, eller sanning, skapas och återskapas (ibid., s. 48; Kincheloe & McLaren 2000, ss. 285 ff). Detta bär med sig en dialektisk rörelse mellan teori och empiri, tolkning och reflektion (Alvesson & Sköldbberg 2008, s. 335; Mason 2002). Uppsatsens kvalitativa ansats innebär vidare att jag utgår från fallstudiens sammanhang och dess aktörers perspektiv, samt att forskningsdesignen utformas med en öppenhet inför empirins många vinklar, vrår och olika perspektiv (Alvesson & Sköldbberg 2008, s. 17).

Kritisk teori är traditionellt associerad med Frankfurtskolan (Bergström & Boréus 2012, s. 374; Alvesson & Sköldbberg 2008, s. 287; Kincheloe & McLaren 2000, s. 279). Dagens kritiska teori har diversifierats samt breddats och Joe L. Kincheloe och Peter McLaren (2000, ss. 282 ff; jfr Brenner 2012) beskriver denna som, bland annat, engagerad av emancipatoriska ansatser, kritik mot en instrumentell eller teknologisk rationalitet samt bärandes på frågor om hegemoniska, ideologiska och diskursiva manifestationer – vilket sammanfaller med denna uppsats teoretiska och metodologiska utgångspunkter. Valet av kvalitativ metod grundar sig i denna kritiska förståelse av kunskapande och ställer därmed krav på reflexivitet (Mason 2002, ss. 3, 40). För att göra mina epistemologiska och ontologiska utgångspunkter användbara kommer analytiska verktyg från kritisk diskursanalys att tillämpas i tolkningen av materialet. Jag vidareutvecklar nedan CDA:s tredimensionella analysmodell vilken tillämpas som metod i uppsatsen, medan CDA som teori presenteras ovan i avsnitt 4.3. Sammantaget presenteras nedan metod, material, etiska reflektioner samt analysförfarandet.

5.1 Metod och Material

Formuleringarna och tolkningarna av IdéA:s stadsdelsutvecklingsuppdrag har undersökts genom en fallstudie. Fallstudier kan se ut på olika sätt, bland annat beroende på vilket vetenskapligt fält de görs inom (Merriam 1994, s. 20). Dock kan fallstudie som metod förklaras som en ”undersökning av en specifik företeelse” (ibid., s. 24), i mitt fall formuleringar och tolkningar av IdéA:s stadsdelsutvecklingsuppdrag. Jag har valt att arbeta med fallstudien som metod utifrån en tro på att det aktuella fallet kan bidra med en förståelse om det mer generella (ibid., ss. 24, 27 ff), så som folkbibliotekets roll i stadsomvandlingsprocesser. Fallstudier lämpar sig även bra för kvalitativa ansatser med syftet att förstå ett fenomen på ett djupare plan, bland annat genom de aktörer som befinner sig i fältet utifrån en förståelse om att dessa aktörer inte går att särskilja från kontexten (ibid., ss. 25 f, 30 ff). Fallstudien som metod, samt den kvalitativa ansatsen, syftar här till att skapa en djupare förståelse för ett visst fenomen (ibid., ss. 24, 27 ff). Detta innebär att studiens resultat inte friktionsfritt går att överföra till andra kontexter – däremot kan det metodologiska ramverket leda fram till insikter

som är värdefulla för vidare studier av, samt diskussioner om, andra situationer där bibliotek arbetar med stadsdelsutveckling.

Jag använder intervjuer och dokumentanalys för att undersöka formuleringar samt tolkningar av folkbiblioteket i relation till stadsdelsutvecklingsuppdraget – genom tillämpning av flera metoder kan flera delar av den komplexa helheten som folkbibliotekets institution utgör utkristalliseras och diskuteras (Mason 2002, ss. 33 ff). Metoderna intervju och dokumentanalys kompletterar varandra för att nå uppsatsens syfte. Empirin från båda materialtyper hanteras i uppsatsen som text, utifrån en förståelse för språk som en diskursiv praktik (Fairclough 1992, s. 63).

5.1.1 Intervjuer

Jag använder intervju som en metod utifrån en förståelse för intervjumetoden som förankrad i ontologiska och epistemologiska antagande om att det inte går att återskapa en ren representation av verkligheten (Mason 2002, ss. 63 ff). Snarare är intervjuerna situerade, så som kunskap är situerad. Mitt mål som intervjuare är därmed att försöka återskapa en kontext i vilken en viss situerad kunskap kan rekonstrueras (ibid.). Vidare är intervjustudier lämpliga för att studera samhällsliga processer och förändringar, samt för att undersöka de antaganden eller meningar som återfinns och återskapas i en sådan samhällslig process (ibid., s. 65). Utifrån mitt epistemologiska grundantagande att kunskap är situerad så är kvalitativa intervjuer också ett sätt att ställa olika frågor till olika personer för att få fram jämförbart material (ibid.). Jag har gjort en intervjuguide till respektive identifierad grupp (se nedan). Vissa delar av intervjuguiderna är anpassade till respektive grupp, medan andra delar är standardiserade (se Bilaga 1-3). Intervjuguiderna är semi-strukturerade; snarare än att utgöra en fast mall att följa har de utgjort riktpunkter att utgå ifrån, lämna och återkomma till (ibid., ss. 69 ff). Arbetet med intervjuguiden har också inneburit en förberedelse inför intervjusituationens dynamik och oförutsägbarhet samt att skapa förutsättningar för en koherens mellan frågorna och uppsatsens syfte (ibid., ss. 67 ff).

Intervjuer har genomförts med personer från tre identifierade grupper. Dessa grupper är *anställda på biblioteket, utvecklingsaktörer inom biblioteksorganisationen* samt *utvecklingsaktörer utanför biblioteksorganisationen*. Intervjudeltagarna från dessa grupper representerar alltså biblioteksanställda samt utvecklingsaktörer vilka formulerar verksamheten och dess uppdrag och de antas därmed kunna ge inblick i samt tolkning av stadsdelsutvecklingsuppdraget (jfr Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011, ss. 56 f). Jag ser intervjudeltagarna som agenter som medvetet och/eller omedvetet reproducerar ideologier, men som också kan formulera ett motstånd mot dessa ideologier (Fairclough 1992, ss. 90 f). Intervjudeltagarna kan befinna sig på olika platser inom ideologierna, eller strukturerna, exempelvis genom sina professionspositioner – vilket bland annat gör att de reproducerar ideologier och strukturer på olika sätt.

Jag har omvandlat de inspelade intervjuerna till text genom transkriptioner (Mason 2002, s. 76). I mitt fall har transkriberingen inneburit att lyssna och skriva ner de delar av intervjuerna som har varit relevanta i besvarandet av mina frågeställningar. Jag har utelämnat upprepningar (så som ”och, och”/”hm, hm”) och jag har inte heller skrivit ner icke-verbala element från intervjusituationerna (se ibid., ss. 76 f). Jag har även valt att omskapa talspråket till att mer likna ett skriftspråk, för att underlätta läsningen av

citaten. Jag anser transkriptionen vara en del av analysen då den alltid innebär en tolkning (Fairclough 1992, s. 229) och transkriptionen är ett viktigt möte med texten där jag börjar tematisera och kategorisera utsagorna. Se avsnitt 5.3 nedan för beskrivning av det analytiska tillvägagångssättet. Vidare återges citat från intervjuerna med "...” innan och efter, för att synliggöra att de är en del av en konversation. I de fall då ".../” anges har delar av transkriptionen uteslutits, antingen på grund av att jag ej uppfattat vad som sägs på inspelningen eller för att göra citatet mer läsbart.

Totalt genomfördes tio intervjuer: fyra med anställda, två med utvecklingsaktörer inom biblioteksorganisationen samt fyra med utvecklingsaktörer utanför biblioteksorganisationer varav en intervju genomfördes med två personer. Platsen för intervjuerna har valts av intervjudeltagarna, och det innebar oftast att intervjuerna genomförts på deras respektive arbetsplats. Intervjutiden har varierat mellan 30-60 minuter. Tidsvariation har bland annat berott på hur insatta intervjudeltagarna har varit i stadsdelsutvecklingsuppdraget. I analysen benämns intervjudeltagare som är anställda på biblioteket "A", utvecklingsaktörer inom biblioteksorganisationen, dvs. interna aktörer, som "IA" och utvecklingsaktörer utanför biblioteksorganisationen, dvs. externa aktörer, som "EA". Efterföljande siffror, t.ex. "A:1", anger tidsmässigt i vilken ordning respektive intervju inträffade. I det fall då "x"/"y" anges ("EA:4x"/"EA:4y") förekommer så syftar dessa på intervjun med två intervjudeltagare, där "x"/"y" representerar respektive deltagare. För en förteckning över genomförda intervjuer se Bilaga 4. Fördelningen av intervjudeltagare i de återgivna citaten varierar, i några teman är citat från de anställda mer framträdande medan citat från externa utvecklingsaktörer är mer framträdande i vissa teman. Då jag har valt att inte göra en komparativ studie om skillnader mellan olika aktörers syn på verksamheten väljer jag i analys och diskussion att utesluta en diskussion om variationer mellan dessa grupper. Då biblioteksorganisationen är inbäddad i en större kommunal verksamhet anser jag att ett sammanförande av inifrån- och utifrånperspektiv (jfr Evjen 2015, s. 2) kan blottlägga de sammanvävda utsagor som medverkar i formuleringarna och tolkningarna av biblioteksverksamheten.

I mitt sökande efter intervjudeltagare har min utgångspunkt varit att de antingen skulle arbeta på IdéA eller att de skulle vara med i utvecklingsarbetet av IdéA:s verksamhet eller ha ett nära samarbetet med IdéA. I ett tidigt skede hörde jag av mig till IdéA för att få mer information om deras verksamhet och den person som jag då fick kontakt med valde jag att vända mig till för att hitta intervjudeltagare (jfr Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011, s. 42). Efter en första kontakt och introduktion med denna person hörde jag personligen av mig till varje enskild anställd med min intervjufrågan. Jag besökte även tidigt i arbetsprocessen ett öppet arrangemang på IdéA och passade då på att presentera mig för några av de anställda. Detta första möte såg jag som en öppning när jag kontaktade eventuella intervjudeltagare, då vissa av dessa deltog i arrangemanget. Jag har även utgått från information på webbsidor om IdéA och DrottningH i min kontakt med eventuella intervjupersoner. Bland annat innebar detta att jag på Helsingborgs stads webbplats fyllde i ett kontaktformulär för studier om DrottningH-projektet. Genom återkopplingen från formuläret fick jag vidare kontakt med några av intervjudeltagarna. Därutöver har jag under intervjuerna fått tips om personer att intervjua, vilket ledde mig fram till några av intervjudeltagarna (jfr *ibid.* 43).

5.1.2 Dokumentanalys

Dokumentanalysen som metod är valt utifrån antagandet att dokument kan läsas och agera som en representation av fenomen, så som olika diskurser och förändringsprocesser (Boréus 2011, ss. 131 f). Även detta metodval är förankrat i mina ontologiska och epistemologiska utgångspunkter där kunskap ses som situerad. Dokumenten ses som situerade i olika kontexter samt konstituerade av och konstituerande för dessa kontexter (Mason 2002, ss. 207 ff; Boréus 2011, s. 149). Därmed anser jag att dokumentanalysen kompletterar intervju som metod för att förstå formuleringar och tolkningar av IdéA:s stadsdelsutvecklingsuppdrag. Liksom för intervjuerna använder jag kritisk diskursanalys för att tolka dokumentens utsagor.

Totalt använder jag fyra dokument i analysen, som är: Verksamhetsinriktning Idé A Drottninghög 2014 (Helsingborgs stad u.å.a), Verksamhetskoncept Idé A Drottninghög 2014 (Helsingborgs stad u.å.b), Biblioteksplan för Helsingborgs stad²⁵ (Biblioteksplan Hbg 2006) samt Planprogrammet för Drottninghög (Helsingborgs stad 2012a) (se Bilaga 4). Verksamhetsinriktningen, Verksamhetskonceptet samt biblioteksplanen utgör styrdokument för IdéA:s verksamhet. Som nämnts tidigare har biblioteksplanens betoning på mötesplatser också legat till grund för utformningen av IdéA. Planprogrammet för Drottninghög är en presentation av samt ett styrdokument för upprustningsprojektet DrottningH och i detta dokument omskrivs IdéA på ett ställe och det är även den textdelen som har varit underlag för analysen. Jag har även gjort avgränsningar i läsningen av biblioteksplanen genom att välja ut delar som överensstämmer med IdéA:s profil. Se avsnitt 5.3 nedan för redogörelse för det analytiska tillvägagångssättet.

5.2 Etik och reflektion

Intervjudeltagarna har blivit informerade om studien samt vad deras deltagande innebär gällande konfidentialitet, tidsåtgång samt användningen av intervjuinspelningarna. Detta så kallade *informerade samtycke* (Mason 2002, ss. 80 f) skedde dels genom ett via e-post delgivet informationsblad, och dels genom att jag inledningsvis i varje intervju hade en standardiserad introduktion där jag gick igenom förutsättningarna för intervjun och intervjudeltagandet.

Fallstudien har inneburit en begränsat miljö i vilken jag har funnit intervjudeltagare, därmed har de ofta känt till varandra samt eventuellt också varandras deltagande. Därutöver kan det vara lätt att identifiera de citat jag använder. Jag har alltså inte kunnat garantera anonymitet, däremot har jag valt att inte använda mig av personnamn samt i den mån det går har jag valt att inte nämna vilken organisation de tillhör. Över tid kommer det också vara svårare att direkt identifiera deras olika roller i organisationen, samt vem som då hade en specifik titel. I min kommunikation med deltagarna har jag varit öppen med bristen av konfidentialitet, både i informationsbladet och intervjuintroduktionerna (se Bilaga 1-3).

Intervjuernas interaktionselement innebär att varje intervju ser annorlunda ut samt att maktrelationerna i dessa situationer varierar (Mason 2002, s. 65). Maktrelationer som

---

²⁵ Vilken jag referera till i texten som *Biblioteksplan Hbg 2006*.

spelar roll är dels den mellan mig och intervjudeltagarna, men också mellan intervjudeltagarna och den organisation som de befinner sig i. Intervjudeltagarna kan ha en egen agenda med intervjun, bland annat utifrån deras position i organisationen (Mason 2002, s. 80). Exempelvis befinner sig IdéA i en utvecklingsfas i och med ombyggnationen av Drottninghög vilket i intervjusituationen kan ha inneburit att intervjudeltagarna betonat delar av verksamheten som de vill utveckla i samband med denna process. Ytterligare en aspekt är att jag intervjuade personer med olika positioner inom eller i relation till verksamheten, vilket innebär att det finns en beroenderelation dem emellan, såsom anställda och arbetsgivare, som kan påverka hur de upplever sig kunna uttala sig om verksamheten. Därutöver finns det olika relationer mellan mig och intervjudeltagarna – utifrån min position som bibliotekariestudent möter jag i intervjuerna eventuellt framtida kollegor, eller chefer, vilket kan ha påverkat min upplevelse av vilka frågor jag kan ställa, eller hur jag kan ställa dem. Vidare har mina förkunskaper från det kulturgeografiska ämnesfältet påverkat mitt arbete med uppsatsen, exempelvis gällande vilka frågor jag har kunnat och velat ställa i intervjuerna.

Utöver dessa påverkansfaktorer ingår i intervjuarbetet aspekten att intervjudeltagarna möjligtvis reproducerar myter om verksamheten, som de själva kanske inte tror på (March & Olsen 1989, s. 49). På samma sätt kan dokumenten antas producera vissa myter som inte är förankrade i verksamheten. Detta kan innebära att det finns en diskrepans mellan dokumentens och intervjuernas utsagor och vad intervjudeltagarna ”tror” på. Denna spänning, mellan materialets berättelser och eventuella motberättelser (jfr Fairclough 1992, ss. 90 f), är viktig att ha i åtanke i arbetet med analysen samt diskussionen. Bland annat avspeglar sig denna spänning i analysen genom avsnittet Avvikande resultat. För att öka följbaheten och transparensen i mitt tillvägagångssätt har jag delat upp analysen i två delar, där det första analyskapitlet (kap. 6) har en tydligare utgångspunkt i materialet medan jag i det andra analyskapitlet (kap. 7) mer fristående diskuterar materialet (Mason 2002, ss. 191 f).

5.3 Konstruktion och tolkning av empirin

5.3.1 Tematisering

Materialet, intervjuer såväl som dokument, har genomgått en tematisering. Tematiseringen har skett i flera led. Inledningsvis markerade jag olika teman i transkriptionerna och därefter lyfte jag ut citat från transkriptionerna och sorterade dem efter teman. Dessa teman har sedan relaterats till varandra, vissa har förts samman och bildat nya teman, samtidigt som relationerna mellan dem började ramas in. Slutligen har jag använt mig av Faircloughs tredimensionella modell (se nästa avsnitt), mitt teoretiska ramverk (se avsnitt 4) samt kunskaper från tidigare forskning i min analys av det empiriska materialet. På så sätt har jag gjort en tolkning av materialet både för att generera det empiriska materialet men också i analysen av empirin (Mason 2002, ss. 148 ff; Svensson & Arhne 2011, ss. 21 f, 25). Jag har även vid olika tidpunkter gått tillbaka till transkriptionerna respektive den tematiska indelningen. Några av de teman som jag har valt bort inför den slutliga analysen är: *IdéA:s utmaningar och begränsningar*, *Framtidsvisioner*, *Den goda kontakten med besökare och boenden*, *Individens personliga relation till verksamheten* och *Eldsjälar*. De fem teman jag

presenterar i analysen ramar jag in och förstår på två sätt. Tre av temana ser jag som *aspekter* av IdéA:s verksamhet. Dessa tre aspekter kan förstås som tre delar av verksamheten vilka påverkas av stadsdelsutvecklingsuppdraget. I de två avslutande temana lyfter jag *synsätt* som framkommit i materialet på dels stadsutveckling och dels bibliotekets demokratiska uppgift. Jag belyser i temat Stadsberättelser vilka föreställningar om stadsutveckling som framkommer i materialet och i temat Demokrati vilket sätt folkbiblioteket generellt, snarare än IdéA specifikt, föreställs vara demokratiskt. Dessa teman bör ej ses som slutsatser om vad IdéA är, utan snarare som föränderliga och sammanvävda utsagor som framträtt i intervjuerna och i dokumentanalysen.

5.3.2 Kritisk diskursanalys

CDA är, som nämnts tidigare, ett integrerat teoretiskt och analytiskt ramverk och jag tillämpar CDA både som teori och analysmetod. CDA som analysmetod erbjuder verktyg för att analysera diskursiva praktiker samt hur dessa praktiker (re)producerar eller reflekterar ojämlika maktrelationer (Winther Jørgensen & Phillips 2002, ss. 62 ff). I texten som följer redogör jag för Faircloughs tredimensionella modell som jag tillämpar i min diskursanalys. Denna modell relaterar till den tredimensionella förståelse för diskurs som jag presenterade i avsnitt 4.3. Sammanfattningsvis förstås diskurser som konstituerade av, samt konstituerande för, både andra diskursiva praktiker och icke-diskursiva praktiker (Fairclough 1992, s. 64; Winther Jørgensen & Phillips 2002, ss. 61 f). Språket, i det här fallet textmaterialet, ses som lingvistisk-diskursivt och kommer att analyseras i sin samhälleliga kontext. Alltså förstår jag intervjutranskriptionerna och dokumenten som texter som är formade av, samt (re)producerar samhälleliga relationer – vilket tar sig både diskursiva och icke-diskursiva uttryck.

Utifrån denna förståelse av diskurs och språk används de tre nivåerna *text*, *diskursiv praktik* och *social praktik* för att tolka materialet (Fairclough 1992, s. 231). Dessa nivåer, som utgör Faircloughs tredimensionella modell, syftar till att förklara, förstå och tolka texten i sitt sammanhang (ibid., s. 226; Bergström & Boréus 2012, s. 375). Analysen utifrån dessa tre nivåer inbegriper en *beskrivning* av texten, en *tolkning* av den diskursiva praktiken samt återigen en *tolkning* av dessa två nivåer i relation till den sociala praktiken (Fairclough 1992, s. 231). Då dessa nivåer är överlappande kan analysen av nivåer ske parallellt, och de kan presenteras på olika sätt (ibid., ss. 73 f, 231). I kapitlet Analysnivå I beskriver jag samt förklarar texten och den diskursiva praktiken, med betoning på den sistnämnda nivån. I kapitlet Analysnivå II för jag samman resultatet från det föregående kapitlet med en tolkning och diskussion om den sociala praktiken. Utförandet av CDA sker genom ett urval av analytiska verktyg (ibid., ss. 231 f), nedan presenterar jag respektive analytiska nivå samt de begrepp och analytiska verktyg jag tillämpar i analysen.

Texten analyseras med hjälp av lingvistiska grepp.²⁶ Syftet är att diskutera hur texten konstruerar en viss verklighet eller en viss samhällelig relation. De analytiska verktyg jag använder är *modalitet* (Fairclough 1989, ss. 126 f) samt *ordbetydelse* (ibid., ss. 185 ff; Winther Jørgensen & Phillips 2002, s. 83). I diskurser förekommer olika modaliteter

---

²⁶ För en genomgång av fler lingvistiska begrepp se Fairclough (1989, kap. 5-6; 1992, ss. 231 ff).

vilka ger olika konsekvenser för hur en samhällelig ordning reproduceras (Winther Jørgensen & Phillips 2002, ss. 83 f; Fairclough 1992, s. 160). En analys utifrån modalitet²⁷ innebär att undersöka i vilken utsträckning talaren upplever affinitet, eller *samhörighet*, med sitt uttalande (Winther Jørgensen & Phillips 2002, s. 83; Fairclough 1989, ss. 125 ff). En hög grad av samhörighet med det uttalade innebär ett starkt sanningsanspråk på det som uttalas (Fairclough 1989, ss. 125 f). Samhörighet i det uttalade spåras bland annat via ord som ”ska” och ”måste” (ibid., s. 127, 1992, s. 159). En analys utifrån ordbetydelse innebär att fokusera på särskilda begrepp samt vilka betydelser som kopplas till dessa – då olika ord förekommer i olika kontexter går det att hitta vissa nyckelord som speglar de diskurser som (re)produceras (Fairclough 1992, ss. 186 ff). En sådan analytisk läsning av texten kan leda fram till en diskussion om vilka hegemoniska anspråk (se avsnitt 4.3) som återfinns i texten (ibid.).

Nivån diskursiv praktik innebär en tolkning och analys där textanalysen kopplas samman med den sociala praktiken (Fairclough 1992, ss. 85 f). Den diskursiva praktiken kan analyseras utifrån textens *intertextualitet*, dvs. hur andra texter medverkar i textproduktionen och efterlämnar spår (ibid., s. 84). En form av intertextualitet beskrivs genom begreppet *interdiskursivitet*, som också benämns *konstituerande intertextualitet* (ibid., s. 85). Interdiskursivitet innebär att texter dels formas av diskurstypers olika element, samt dels utifrån samhällliga och institutionella diskursordningar (ibid., ss. 85, 124). De element som formar olika diskurstyper är *genre, stil, aktivitetstyp och diskurs*²⁸ (ibid., s. 128). Jag väljer i min analys att fokusera på elementet diskurs, som är det mest autonoma av dessa element (ibid.). Därmed preciseras förståelsen av diskursbegreppet till att förstås som en texts innehåll, mening eller tema, men också på vilket sätt dessa teman konstrueras (ibid.). En diskurs bör här definieras dels utifrån dess kunskapsinnehåll men också utifrån dess kontext och de strukturer som formar kunskapsinnehållet (ibid.).²⁹ På så sätt tolkas textens innehåll i relation till samhällliga strukturer. Därmed relaterar denna förståelse av diskurs till diskursdefinitionen ovan (avsnitt 4.3). I min analys använder jag begreppet interdiskursivitet för att undersöka vilka diskurser som reproduceras. Om en text uppvisar en hög interdiskursivitet, det vill säga att flera diskurser återfinns i en text, så innebär detta att en förändringsprocess pågår (Winther Jørgensen & Phillips 2002, ss. 82 f). Om enbart en diskurs återspeglas i texten så uppvisar den, och reproducera, en etablerad ordning (ibid.).

Den tredje och sista analytiska nivån är sociala praktik, vilken är den nivå i vilken jag diskuterar vad som kommit fram i de två första nivåerna (Winther Jørgensen & Phillips 2002, ss. 83 f). Det är här den dialektiska relationen mellan samhällliga strukturer och diskurser undersöks och diskuteras (Fairclough 1992, s. 64). Syftet med denna nivå är att undersöka hur ideologi reproduceras genom diskurserna, samt hur diskurserna verkar konstituerande för vissa ideologier (ibid., ss. 67, 87; se även 4.3). Här diskuteras hegemoniska och samhällliga strukturer i relation till resultatet från analysen av de två första nivåerna (ibid., s. 95, 237). Jag diskuterar även relationerna mellan diskurserna, det vill säga *diskursordningarna* (ibid., s. 68), samt hur dessa relationer samverkar med den sociala praktiken (ibid., s. 237 f). På denna analytiska nivå utforskas alltså

---

²⁷ Här har jag valt att utgå från Faircloughs (1989, ss. 126 f) förståelse av ”*expressive modality*”.

²⁸ För en beskrivning av dessa element se Fairclough (1992, ss. 125 ff).

²⁹ Fairclough (1992, s. 128) exemplifierar med: ”’feminist discourse of sexuality’ (i.e. sexuality as an era of knowledge constructed from feminist points of view)”.

materialets ideologiska och hegemoniska karaktär, samt utsagornas mothegemoniska artikuleringar (Fairclough 1992, ss. 67, 87; se även 4.3). De begrepp som jag brukar i analysen av den sociala praktiken är begreppen ”hegemoni” och ”ideologi” (se definitioner i avsnitt 4.3). I analysen av den sociala praktiken behövs kompletterande teorier för att närma sig det icke-diskursiva (Winther Jørgensen & Phillips 2002, ss. 86 f). Institutionell teori tillämpas här för att förstå den institutionella kontext som formar folkbiblioteket, medan Mouffes konceptualisering av agonistisk pluralism öppnar upp för en nyanserad läsning av material likväl som en språngbräda för att diskutera folkbibliotekets demokratiska roll (se Lennartsson 2005; Hansson 2010).

Den ovan presenterade tredimensionella modellen utgör de analytiska stegen för den kritiska diskursanalysen. Eftersom jag genom mitt teoretiska ramverk väljer att undersöka vilka lämplighetslogiker som verkar konstituerande i formuleringar och tolkningar av stadsdelsutvecklingsuppdraget används begreppet lämplighetslogiker som mitt analytiska verktyg (jämför begreppen modalitet och ordbetydelser) i uppsatsens analyskapitel. Jag ser här diskurser och institutionella logiker som samstämmiga. Begreppet lämplighetslogiker sätter i fokus det institutionella sammanhang inom vilket ett diskursivt meningsskapande sker. På så sätt synliggörs institutionella normer och logiker som verkar konstituerande för biblioteksverksamheten. Dock återkommer även diskursbegreppet i analysen, men då framförallt med hänvisning till tidigare forskning. Jag relaterar också, i min analys, till olika rationaliteter så som de formuleras av Johannisson (2006) och Skot-Hansen (1999) (se avsnitt 3.1.1.2). Därmed överlappar teoretiska resonemang från tidigare forskning (om diskurser och rationaliteter) med det analytiska verktyget lämplighetslogiker. I analysen hänvisar jag följaktligen till tidigare forskning rörande föreställningar om biblioteket, eller kulturpolitiken, men också till tidigare forskning om den nyliberala staden och gentrifiering, för att kunna diskutera lämplighetslogikernas interdiskursivitet som återfinns i formuleringar och tolkningar av IdéA:s stadsdelsutvecklingsuppdrag.

6. Analysnivå I: text och diskursiv praktik

I detta kapitel presenteras och diskuteras utsagor om IdéA, relaterade till IdéA:s stadsdelsutvecklingsuppdrag. Utifrån förståelsen av intervju- och dokumentmaterialet som text vilken reproducerar formuleringar och tolkningar av stadsdelsutvecklingsuppdraget, presenterar jag citat från båda materialtyper parallellt. I detta kapitel vävs analysen utifrån de två analytiska nivåerna text och diskursiv praktik samman, med en betoning på den analytiska nivån diskursiv praktik (se 5.3.2). Jag diskuterar texternas interdiskursivitet, med fokus på vilka lämplighetslogiker som reproduceras (Fairclough 1992, ss. 85, 124 ff; March & Olsen 1989, s. 25). De reproducerade lämplighetslogikerna presenteras och diskuteras utifrån en tematisering. Temana representerar dels olika aspekter av hur IdéA arbetar med stadsdelsutvecklingsuppdraget samt dels olika synsätt på stadsutveckling och folkbibliotekets demokratiska roll som har framkommit i texterna (se 5.3.1). Vidare har materialet analyserats utifrån linserna modalitet och ordbetydelser (Fairclough 1989, ss. 158 ff, 185 ff). Först presenteras de tre teman vilka förstås som aspekter av stadsdelsutvecklingsuppdraget, dessa är: *Att samverka*, *Att mötas* och *Att skapa identitet*. Därefter presenteras de två teman som utgör synsätten: *Stadsberättelser* och *Demokrati*. Ytterligare två avvikande berättelser om IdéA är identifierade, vilka presenteras avslutningsvis.

Särskiljningen mellan temana som aspekter av stadsdelsutvecklingsuppdraget, respektive synsätt, innebär att jag i presentationen av de förstnämnda temana, aspekterna, lyfter material som tydligare knyter an till IdéA:s verksamhet. Jag belyser sedan på en mer generell nivå synsätt som är centrala för att förstå formulering och tolkningar av stadsdelsutvecklingsuppdraget i relation till folkbiblioteket som plats för demokrati och agonistisk pluralism. Temana bär på en inneboende komplexitet och är ömsesidigt beroende av varandra. Bland annat innebär detta att ett tema bär berättelser relaterade till andra teman – särskiljningen bör inte ses som en representation av vad IdéA ”är” – snarare är de en diskussion om olika föränderliga och sammanflätade utsagor om IdéA likväl som folkbiblioteket som institution. Framställningen och diskussionen av temana syftar till att identifiera olika lämplighetslogiker, som är mitt främsta analytiska begrepp i kapitlet. Detta sker i relation till tidigare forskning om diskurser och rationaliteter som präglar folkbiblioteken, samt i relation till tidigare urbangeografisk forskning. I presentationen av materialet används olika begrepp, varav vissa så som ”spegla” och ”återspegla” kan ge sken av att det är en ren verklighet som återges. Jag är här medveten om språkets begränsningar, som innebär att sådana ord förekommer. Dock förekommer sådana ord inom ramen för en förståelse om att det inte är rena återspeglings som sker – utan sådana speglingar färgas både av min tolkning samt i relation till mitt teoretiska ramverk och till andra delar av materialet.

6.1 Att samverka

I detta avsnitt presenterar jag på vilket sätt olika samarbeten ses som en del av stadsdelsutvecklingsuppdraget. I IdéA:s vision beskrivs verksamheten: ”Idé A Drottninghög är en *samlande* och dynamisk mötesplats där människor växer som

individer, vilket öppnar nya världar för dem och bidrar till stadsdelens positiva utveckling” (Helsingborgs stad u.å.a, s. 2, *min kursivering*). Här är samverkansaspekten i fokus: På vilket vis är IdéA samlande och vilka är det som samlas? Underrubrikerna representerar tre underkategorier som formar samverkansaspekten och dessa är: *Deltagande, Nätverkande och Länken*.

6.1.1 Deltagande

Boende och besökare beskrivs som viktiga för IdéA:s verksamhet och dialog skildras som centralt för verksamheten. Detta framgår i flera citat, både från intervjuerna: ”... stommen är besökare och boenden, det är det som ger liv till det här ...” (A1) och dokumenten: ”Mötesplatsen ska vara öppen för alla, och utgå från de behov och önskemål som människor i närområdet har” (Helsingborgs stad u.å.a, s. 2). En av de anställda beskriver det så här:

... verksamheten byggs /.../ på allt det som kommer från förvaltningarna men också boende och besökare, det är det som är stommen på vad vi gör idag, ja, en annan grej kanske vi kommer [på själva] men vi vill alltid ha folk med oss /.../, och då blir det ju mer hållbart tycker vi ju, det är intressant också, jag har till och med några boende här som /.../ [kommer] med något förslag; ”ja visst absolut vill du vara med i förarbetet, underarbetet, efterarbetet, ja men absolut”, det är även boende här som till och med håller i egna föreläsningar ...

A:1

Även en extern aktör beskriver det som:

... som jag förstår deras /.../ uppdrag så handlar det om att hela tiden lyssna av /.../ [de] som bor och använder sig av deras [bibliotek], dom som bor på Drottninghög och närområdet, /.../ vad det finns för önskemål, och drömmar är det ju också, men framförallt behov och önskemål från boende ...

EA:2

Besökarnas deltagande förs också samman med staden, vilket syns i följande citat från Verksamhetskonceptet: ”Verksamheten ska kännetecknas av att besökarnas intressen i samverkan med stadens behov styr innehållet i Idé A.” (Helsingborgs stad u.å.b, s. 3). En liknande sammankoppling framkom även i det inledande citatet av IdéA:s vision, genom att vara ”samlande” föreställs IdéA bidra ”till stadsdelens positiva utveckling” (Helsingborgs stad u.å.a, s. 2). I sammankopplingen mellan stadsutvecklingen och deltagandet finns det i materialet en betoning på att verksamheten sker utanför IdéA:s lokaler, exempelvis i dokumenten:

Stadsdelsutveckling ingår i Idé A Drottninghögs uppdrag och det innebär att verksamheten deltar i olika aktiviteter utanför lokal såsom områdesdagar, större samarrangemang på områdena och samverkar med andra stadsdelsutvecklare i staden.

Helsingborgs stad u.å.b, s. 3

Arrangemang ute på området beskrivs av en av de anställda så här:

... sommartid så har vi tält, och då tältar vi här ute, sätter upp bord, vi [sitter] där nere /.../ bara pratar lite grann och sen är det ju /.../ Drottninghögsdagen, som vi också fångar in, sen har vi

Drottninghögsmarknad som vi fångar in, vi har odlingslådor där bakom, /.../ alltid när det är samling, alltid /.../ i kontakt med människor så samlar vi in tankar ...

A:1

I citaten framkommer det att IdéA genom att delta i aktiviteter utanför lokalerna når besökare och Drottninghögs invånare. Här menar jag att en lämplighetslogik som sätter fokus på besökarna och deras livsmiljö formuleras i utsagorna. En sådan lämplighetslogik framkommer i citaten genom ordbetydelser: dels av besökarna som ”stommen” (A:1) samt dels att IdéA ”lyssnar av” (EA:2). Därmed ses invånarna och deltagarna som centrala (”stommen”) för verksamheten, och deras ”behov och önskemål” (EA:2) anses vara värda att lyssna på. Därutöver formuleras IdéA, och biblioteket, som en aktiv aktör som *verkar uppsökande* på området för att nå invånarna (se A:1). En sådan lämplighetslogik tolkar jag som relaterad till en allaktivitetsdiskurs (Hedemark 2009, s. 48 ff) likväl som en användarorienterad diskurs (Kann-Christensen & Andersen 2009) där användarna, deras behov och situation ställs i centrum för verksamheten samt där biblioteket formuleras som en aktör i det uppsökande mötet med användarna.

I citaten formuleras även en lämplighetslogik där användarnas deltagande i relation till staden betonas. Det är ”i samverkan med stadens behov” som deltagandet ska ske (Helsingborgs stad u.å.b, s. 3). Detta går att kontrastera mot en möjlig beskrivning av ”invånarnas behov”. Genom en betoning på delaktighet i relation till stadens behov, så uttrycks deltagandet som en aspekt av stadsutvecklingen, vilket bland annat sker genom formuleringen ”bidrar till stadsdelens positiva utveckling” (Helsingborgs stad u.å.a, s. 2). En sådan betoning relaterar till en instrumentell rationalitet (Skot-Hansens 1999; Johannisson 2006), då deltagandet värdesätts i relation till en stadsutveckling snarare än att ha ett värde i sig självt. Därutöver återfinns i formuleringen ”samverkan med stadens behov” en föreställd överensstämmelse mellan invånarna och stadens behov då dessa antas kunna ”samverka”. Vidare formuleras även aktiviteterna förlagda utanför IdéA:s lokaler som en del av stadsutvecklingen (se Helsingborgs stad u.å.b, s. 3). Sammankopplingen av en uppsökande verksamhet med andra utvecklingsområden (här stadsutveckling), än med bibliotekets och användarnas behov, menar jag går att tolka som en omformulering av den ovan nämnda allaktivitetsdiskursen (Hedemark 2009, ss. 48 ff), genom vilken biblioteket förstås som en aktör i lokalsamhället, till att denna även omfattar en instrumentell rationalitet (Skot-Hansens 1999; Johannisson 2006).

I underkategorin Deltagande återfinns en interdiskursivitet som konstrueras genom en dualism. Å ena sidan formuleras en lämplighetslogik med betoning på användarnas deltagande och förutsättningar och å andra sidan formuleras en lämplighetslogik med betoning på deltagande i relation till stadens förutsättningar och behov. Dessa två lämplighetslogiker tolkar jag som formade av olika rationaliteter och diskurser. Medan den förstnämnda lämplighetslogiken går att relatera till tidigare forskning om allaktivitets- och användarorienterade diskurser (Hedemark 2009, ss. 48 ff; Kann-Christensen & Andersen 2009) återfinns i den sistnämnda lämplighetslogiken en mer instrumentell rationalitet (Skot-Hansens 1999; Johannisson 2006). Vidare, framkommer en modalitet där samhörighet uttrycks i formuleringen av lämplighetslogikerna, till exempel: ”verksamheten *ska*” (Helsingborgs stad u.å.b, s. 3, *min kursivering*) och IdéA ”*ska* vara öppen för alla” (Helsingborgs stad u.å.a, s. 2, *min kursivering*). Därmed återfinns ett sanningsanspråk i utsagorna.

6.1.2 Nätverkande

Jag belyser i detta avsnitt först citat om samarbetet med föreningslivet, för att sedan belysa citat om samarbetet inom kommunen. Flera intervjudeltagare skildrar samarbetet med föreningslivet som viktigt, en av de anställda beskriver samarbetet:

... stommen är, det är boende, det är föreningar och det är andra verksamheter som kyrkan till exempel, skolan finns här och vårdcentralen här /.../, vi samlar in alla dom här i vårt tänk när vi tänker på vilka samarbetspartners vi har, vilka andra som är viktiga för IdéA /.../, ingen är för liten och ingen är för stor ...

A:1

En annan anställd beskriver samarbetet med föreningslivet på följande sätt: "... jätte viktigt att koppla /.../ föreningar, låta det stå öppet, dom får lov till att använda det gratis ..." (A:3). I dessa citat återfinns en betoning på det villkorlösa. Det ska vara gratis att låna lokalen (A:3) och "ingen är för liten" (A:1), vilket återspeglar idéer om ett nära samarbete med lokala föreningar (se Kwanya, Stilwell & Underwood 2012, ss. 148 f). Ett sådant nära samarbete med föreningslivet beskrivs av Nilsson (2014, s. 119) som ett hybridsamarbete mellan kommun och föreningsliv. Hon beskriver även hur sådana samarbeten kan verka villkorande för och likriktade föreningsverksamheten, exempelvis genom att den kommunala organisationen sätter tidsliga och ekonomiska gränser för föreningsverksamheten (ibid., s. 119). I materialet framkommer få exempel på detta men i följande citat betonar en av de anställda behovet av kvalitet, vilket kan tolkas som en annan form av villkorande: "... man lyssnar till vad folk gärna vill ha, /.../ att man sen med den erfarenhet som vi har lyfter fram och att det blir kvalitetssäkrat ..." (A:3).

Som framkommit innan (avsnitt 2.1) är IdéA ett resultat av samverkan mellan kommunens olika förvaltningar. Samarbetet mellan förvaltningar relateras av en anställd till stadsdelsutvecklingsuppdraget: "... stadsutvecklingsuppdraget tycker jag ändå ligger i det jag sa innan, med alla dom här tvärsektoriella samarbetsparterna så är det ju riktat till stadsdelen och det är utveckling hela tiden ..." (A:4). Vidare beskrivs samma intervjudeltagare samarbetet mellan förvaltningarna på följande sätt: "... nära kontakt med olika förvaltningar, ständigt, ständigt i förändring ..." (A:4)

IdéA samarbetar även inom ramen för DrottningH-projektet. En anställd beskriver samarbetet mellan DrottningH och IdéA: "... [IdéA] är med och diskuterar frågor och sen så har vi väldigt mycket aktivitetsgrejer tillsammans med DrottningH /.../ riktade mot allmänheten ..." (A:2). Samarbetet med DrottningH beskrivs också genom att hänvisa till DrottningH:s "tänk":

... framförallt är vi då med i olika nätverk som är med i DrottningH också, sen har vi ju med deras tänk, /.../ [alltså] så här, 'det är mot den här riktningen området ska gå och vi ska liksom jobba med att öppna och koppla och förtäta', allt det här, så det är /.../ egentligen en naturlig del ...

A:2

Samarbetet mellan IdéA och DrottningH beskrivs som givande åt båda hållen: IdéA hjälper DrottningH med kontakt med invånarna, samtidigt som samarbetet anses positivt för IdéA:s verksamhet:

... vi har ju ändå en kontakt med boende och allmänhet, som har [varit] en bra bas och dom har utgått från /.../, samtidigt som DrottningH-projektet har hjälpt oss /.../ för att staden vill att det ska arbetas så har det vart uttalat, till exempel, att alla förvaltningar skulle arbeta riktat mot DrottningH och det hjälper ju området och det hjälper ju oss i sin tur ...

A:2

Vidare skildras IdéA som en del av DrottningH:s förändringsarbete, exempelvis beskriver en extern aktör: ”... också via det här DrottningH-projektet så har dom [IdéA] haft en /.../ viktig drivande kraft i förändringsarbete ...” (EA:1). Betoningen på IdéA som ”drivande” återkommer också när en extern aktör beskriver samarbetet mellan Helsingborgshem och IdéA: ”... dom [IdéA] har ju verkligen /.../ dragit igång mycket och drar ju i mycket, så att [säga], det är inte bara vi som måste dra utan /.../ vi har ju fått en bra medspelare ju ...” (EA:4y).

I citaten ovan återfinns hänvisningar till DrottningH:s ”tänk” samt begreppen ”öppna”, ”koppla” och ”förtäta”. Därmed används det språkbruk som tillämpas inom ett uppdragningsprojekt för att beskriva omvandlingen av Drottninghög. I relation till tidigare forskning, där olika begrepp eller ett visst språkbruk relateras till en gentrifieringsprocess (se Hedin 2010, s. 25; Lees 2013) menar jag att språkbruket ovan går att tolka som en naturalisering av en gentrifieringsprocess. En reproduktion av dessa begrepp kan tolkas som en diskursiv praktik genom vilken en naturalisering och legitimering sker. Därmed tolkar jag det som att en lämplighetslogik rörande biblioteksrollen formuleras utifrån ett språkbruk härrörandes från stadsplaneringens domän. Vidare framkommer i materialets utsagor en betoning på samverkan mellan kommunala aktörer³⁰, och därmed formuleras en annan lämplighetslogik. IdéA som aktör beskrivs här som en ”medspelare” (EA:4y) och som ”drivande” (EA:1), samt relateras till formuleringarna: ”utveckling hela tiden” (A:4) och ”ständigt i förändring” (A:4) – formuleringar vilka signalerar en rörelse framåt. Här menar jag att en betoning på effektivitet i relation till det kommunala samarbetet är återkommande. Även följande citat från dokumenten speglar detta: ”Alla aktörer ska ha möjlighet att förlägga befintliga och nya aktiviteter till IdéA så att lokalerna samutnyttjas och synergieffekter uppnås” (Helsingborgs stad u.å.b, s. 2). Begreppen ”samutnyttjas” och ”synergieffekter” vittnar här, tillsammans med citaten ovan, om den riktning kommunal verksamhet fått i samband med NPM: genom ett *gott* kommunalt samarbete kan politiska målsättningar verkställas på ett effektivt sätt. Detta relaterar till tidigare forskning om alliansdiskursen (Johannisson 2006, ss. 214 ff) och en flexibel nätverksorienterad ambition, vilken jag menar framträder ovan.

I underkategorin Nätverkande återfinns i materialets utsagor en interdiskursivitet som bär på en spänning då lämplighetslogiker formuleras utifrån olika diskurser och rationaliteter. Jag menar här att framkomna ordbetydelser reproducerar en nyliberal stadsplaneringsdiskurs (jfr Harvey 1989, 2005) samtidigt som en kulturpolitisk alliansdiskurs (Johannisson 2006, s. 214) återspeglas i beskrivningarna av det kommunala samarbetet – vilket innebär att logiker både från stadsplaneringsfältet och från det kulturpolitiska fältet formuleras i utsagorna. Därutöver betonas inledningsvis

---

³⁰ Helsingborgshem som är en bolagiserad kommunal verksamhet kan här relateras till NPM:s tankevärld och avvägningen mellan att betrakta Helsingborgshem som en privat eller offentlig aktör svår. Jag väljer i gällande resonemang att utgå från den roll som Helsingborgshem tillskrivs i materialet och jag menar att denna roll mer formuleras utifrån deras kommunala förankring än att de är en privat aktör.

i detta avsnitt en villkorlöshet samt vikten av samarbetet med föreningar. Denna betoning, tillsammans med formuleringen ”ingen är för liten” (A:1) tolkar jag som formulandet av en lämplighetslogik utifrån att samarbetet har ett värde friställt från stadsutveckling eller effektivitet och att detta samarbete inom ramen för bibliotekets arbete med föreningar erhåller ett eget värde.

6.1.3 Länken

Den tredje underkategorin som identifierats i samverkansaspekten har jag valt att kalla Länken, då materialets utsagor inom ramen för denna underkategori visar på hur IdéA genom sina samarbeten inte bara får en informationsförmedlande roll gentemot biblioteksbesökarna, utan även gentemot andra aktörerna och därmed kan förstås som *sammanlänkandes* olika aktörer. IdéA anses kunna ”stärka” samarbeten, ett av dokumenten beskriver att IdéA ska: ”[stärka] samarbetet mellan staden, näringslivet, föreningslivet och kulturlivet ...” (Helsingborgs stad u.å.b, s. 2). Också i intervjuerna framkommer föreställningar om IdéA som länk: En god kontakt med de boende ger IdéA kunskap om dem – och denna kunskap anses vara värdefull för andra aktörer. Exempelvis beskriver en anställd IdéA:s potentiella roll inom stadsutveckling som ”... att staden använder sig av den kunskap som finns inom IdéA, och tar vara på [den] ...” (A:1). Denna kunskap ses som något annat än exempelvis kvantitativ data från området:

... att använda den kunskap som finns här och komplettera den med det man själv har kommit fram till, /.../ staden har /.../ ju statistik på allting, men den mest intressanta statistiken det är ju den som är upplevd statistik, det är alltså vi som arbetar i området, det vi möter dagligen och kan beskriva, så att staden tar med sig den utvecklingen ...

A:1

En extern aktör beskriver en sådan kunskap som värdefull i relation till stadsdelsutvecklingen: ”... den kunskapen som alstras i dom forumen som verksamheterna ingår i, i mötet med människor, /.../ det är ovärderlig kunskap, /.../ och man måste högvärdera den och ge den utrymme i planeringsprocessen ...” (EA:1). Det är inte bara för stadsplanerare eller andra aktörer där IdéA som länk är värdefull. Möjligheten för de boende att använda IdéA, för att föra fram tankar och åsikter men även få ta del av information, betonas av en intern aktör: ”... dom [IdéA] kan [vara] en kanal för dom, men dom kan också [vara] stadens kanal för information ute i området ...” (IA:1). Också i relation till DrottningH projektets eventuella konsekvenser beskrivs IdéA kunna vara en kanal, vilket en extern aktör uttrycker genom att beskriva IdéA: ”... som en /.../ aktör, som har koll, har tentaklarna helt ute i området, dom vet ju, har ju stebra koll på vad som händer, du vet, hur temperaturen är liksom ...” (EA:2). I relation till boendes oro i utvecklingsprocessen menar en intern aktör:

... då kan ju både området svara med att dom behöver [ha] ytterligare möten, för vad blir konsekvenserna av detta, vad behöver vi göra för att stävja oro, /.../ så att där blir en träffpunkt, både för utvecklare och för dom som eventuellt utsätts för utvecklingen ...

IA:1

IdéA beskrivs i citaten ovan som en möjlighet för Drottninghögs invånare att föra fram sina åsikter och få svar (IA:1), samtidigt som den kunskap IdéA får från och om de boende kan användas samt ”måste högvärderas” av stadens aktörer för att de ska lyckas med utvecklingsarbetet (EA:4y; EA:1). Därutöver framkommer här en modalitet där

samhörighet med det uttalade uttrycks, vilket innebär att ett sanningsanspråk återfinns i utsagorna. Vidare menar jag att det återigen framkommer en interdiskursivitet och en spänning mellan lämplighetslogiker. Invånarnas vilja och kunskap tillskrivs ett egenvärde då invånarnas behov betonas, så som: ”svara med att dom behöver” (IA:1). Därmed formuleras en lämplighetslogik som relaterar till tidigare forskning om en användarorienterad diskurs (Kann-Christensen & Andersen 2009) då fokus ligger på användarnas möjlighet att få utrymme i planeringsprocessen. Samtidigt menar jag att kontakt med och kunskap om invånarna formuleras som en resurs för stadsutvecklingen, genom att ”planeringsprocessen” likväl som ett starkare samarbete mellan kommunala, privata och civila aktörer betonas (Helsingborgs stad u.å.b, s. 2). Därmed formuleras en lämplighetslogik i relation till en mer instrumentell rationalitet (Skot-Hansen 1999, s. 12), då det är för staden eller för det kommunala samarbetet som kunskapen om och från invånarna lyfts fram. Föreställningarna om IdéA som en plats för deltagande och som länk bör även förstås i relation till föreställningar om IdéA som en mötesplats, vilket jag redogör för i följande avsnitt.

6.2 Att mötas

I detta avsnitt belyser jag sammankopplingen mellan aspekten Att mötas och idén om stadsutveckling. En sådan sammankoppling syns exempelvis i IdéA:s vision: ”Idé A Drottninghög är en samlade och *dynamisk mötesplats* där människor växer som individer, vilket öppnar nya världar för dem och bidrar till stadsdelens positiva utveckling” (Helsingborgs stad u.å.a, s. 2, *min kursivering*). Vidare uttrycks en liknande sammankoppling mellan mötesplatsaspekten och stadsutveckling, förstådd som ”integration och gemenskap”, i Helsingborgs biblioteksplan:

Folkbiblioteken är kravlösa samlingspunkter; här möts alla sorters människor. Just därför har biblioteken en lika självklar som viktig roll i ett kommungemensamt arbete mot utanförskap och ensamhet, för integration och gemenskap.

Biblioteksplan Hbg 2006, s. 3

Mötesplatsaspekten och dess relation till stadsdelsutveckling kommer att utforskas genom underkategorierna *Möta andra* samt *Områdets hjärta*.

6.2.1 Möta andra

I materialets utsagor föreställs IdéA vara en plats för möten, exempelvis beskrivs IdéA av en anställd som ”... en förlängning av vardagsrummet, ett sätt att umgås ...” (A:4). Vidare beskriver en extern aktör:

... där inne smiter ju ungdomarna in och sätter sig, dom går ju in och sätter sig bara för att sitta i en hörna, sitta och prata ett litet tag, folk kommer in och ut, vissa kommer och frågar saker, /.../ många kommer för att kopiera, /.../ folk samlas där för att prata bara ...

EA:4x

Biblioteket beskrivs ovan som ett ”vardagsrum” (A:4) och som ett ställe där det går att ”sitta och prata ett litet tag” (EA:4x). I följande citat beskriver en extern aktör hur biblioteket är en plats där besökaren blir ”påfylld”:

... det ska vara ställen där man kan komma och gå och bli påfylld liksom, det är det som jag upplever att det ska [vara], man ska fyllas på där /.../ och man ska gå dit och hämta /.../ information och kunskap naturligtvis, men även /.../ rent socialt tycker jag att också det ska funka att man ska kunna gå och tanka upp³¹ där på olika sätt ...

EA:2

IdéA:s verksamhetskoncept betonar även att aktiviteter ska rikta sig till flera olika grupper, samt att oväntade möten mellan olika samhällsgrupper är viktiga:

Ett genomgående tänk när aktiviteter startas ska vara att se på hur olika grupper kan attraheras och delta i samma aktiviteter, som exempelvis äldre, ungdomar, människor från olika länder, boende på området och i övriga staden. Det kan också handla om oväntade möten mellan besökare och kulturer.

Helsingborgs stad u.å.b, s. 4

Flera anställda pekar på mötet mellan olika samhällsgrupper, IdéA skildras som "... en mötesplats verkligen, för folk /.../ av olika nationaliteter, olika åldrar och väldigt olika behov ..." (A:4). Vidare sätts föreställningar om IdéA som mötesplats av en anställd i relation till stadsutveckling: "... det är ju det som stadsdelsutveckling ser till att skapa, mötesplats, där träffen mellan människorna, ja, att man har det trevligt tillsammans, /.../ lära känna varandra ..." (A:1). Stadsdelsutveckling tolkats alltså, delvis, som "... att skapa mötesplatser, det är att skapa möten människor emellan i alla dess former ..." (A:1). Därutöver framkommer i citaten en modalitet där samhörighet med det uttalade uttrycks, vilket innebär ett sanningsanspråk, då det uttrycks vad IdéA "ska" (EA:2) vara: En mötesplats för alla som beskrivs genom formuleringar som "oväntade möten" och "sitta och prata" (Helsingborgs stad u.å.b, s. 4; EA:4x).

Genom ordbetydelseorna ovan formuleras en lämplighetslogik utifrån en betoning på bredd och öppenhet i aktiviteterna på biblioteket, därmed anknyter en sådan lämplighetslogik till tidigare forskning om en allaktivitetsdiskurs (Hedemark 2009, ss. 48 ff). Inom denna lämplighetslogik återfinns även ett fokus på användarna och olika samhällsgrupper vilka ska mötas för att lära sig om varandra. Föreställningar om IdéA som mötesplats formuleras utifrån en betoning på "möten människor emellan" (A:1) som "har det trevligt tillsammans" (A:1). Ett sådant användarperspektiv sätter användarnas socioekonomiska situation i fokus, samt formulerar en vilja att ge användarna verktyg för att förändra sin situation. Då det även återkommer en betoning på mötet mellan olika grupper, exempelvis i följande beskrivning: "Det kan också handla om oväntade möten mellan besökare och kulturer" (Helsingborgs stad u.å.b, s. 4) menar jag att den mötesplatsförståelse som framträder i citaten relaterar till vad Aabø, Audunson och Vårheim (2010, s. 17) beskriver som lågintensiva mötesplatser, där människor från olika samhällsgrupper möter varandra och värderingar andra än sina egna.

---

³¹ Genom "påfylld" och "tanka upp" formuleras här traditionell kunskapssyn där kunskaps ses som något som går att överföra till användarna, se Sfard, A. (1998). On two metaphores for learning and the dangers of choosing just one. *Educational Researcher*, 27(2), ss. 4-13. En diskussion om detta utsluts då det faller utanför studiens syfte.

IdéA som mötesplats öppnar även upp för möten mellan olika aktörer så som föreningar och förvaltningar. Exempelvis sker detta genom samråd mellan politiker och invånare, vilket beskrivs av en extern aktör:

... att man arrangerar, /.../ att man till exempel har /.../ samrådsmöten, som handlar om lokalområdet liksom, att man har det på biblioteket, där alla, det är allas bibliotek liksom, det är just som du säger folkbibliotek³², det är ju faktiskt allas våras, invånarnas plats liksom, och det är neutralt på så vis ...

EA:2

I citatet ovan formuleras en lämplighetslogik utifrån en betoning på det gemensamma genom orden ”allas” och ”våras”. Dessa betoningar relaterar till tidigare forskning om en humanistisk samt sociologisk rationalitet (Skot-Hansen 1999) där målgruppen för biblioteksverksamheten är alla; det är till alla kulturen och politiken ska nå. Inom denna lämplighetslogik skildras biblioteket också, i citatet ovan, som en invånarnas ”neutrala” mötesplats. Ett sådant ordval reflekterar och relaterar till en diskurs om folkbiblioteket som mötesplats, torg och offentlig sfär (Aabø, Audunson & Vårheims 2010, s. 22).³³

Vidare formuleras en lämplighetslogik i vilken mötet mellan politiker och boenden förväntas bidra till stadsutveckling, vilket följande citat vittnar om: ”Målet är att tillsammans med boende och aktörer på Drottninghög utveckla en mötesplats som bidrar till att stadsdelen utvecklas positivt.” (Helsingborgs stad 2012a, s. 29). Men som citaten ovan även visar så kan mötesplatsen ses som ett resultat av stadsutveckling: ”Det är ju det som stadsdelsutveckling ser till att skapa, mötesplats” (A:1). I dessa formuleringar tolkar jag att mötesplatsen ges en förmåga, och förväntas, att bidra till ett ytterligare värde, i form av en positiv stadsutveckling, samtidigt som mötesplatsen föreställs som inbäddad i stadsutvecklingen. Jag tolkar sådana formuleringar som relaterade till tidigare forskning om en instrumentell rationalitet samt en alliansdiskurs (Skot-Hansen 1999; Johannisson 2006), i vilka förmågan att skapa stadspolitiska värden betonas. Alltså återfinns här en interdiskursivitet och spänning mellan olika lämplighetslogiker som å ena sidan formuleras utifrån en betoning på allas *varande* i rummet och å andra sidan kopplas detta varande och mötesplatsen samman med stadens utveckling.

6.2.2 Områdets hjärta

IdéA beskrivs som en viktig plats på Drottninghög och som en plats för möten anses IdéA utgöra en trygg punkt på området, inte minst inför den stundande stadsdelsutvecklingen, vilket citaten nedan speglar. Vad IdéA är eller kan vara förstås, av en extern aktör, utifrån en föreställning om vad bibliotek är: ”... en självklar mötesplats liksom, ett nav i ett område, tycker jag att ett bibliotek ska [vara] ...” (EA:2). IdéA specifikt skildras som ”... en väldigt viktig mötesplats på Drottninghög, det är nog den viktigaste mötesplatsen ...” (EA:4x) och en anställd beskriver: ”... vi är som en kittel där man stoppar i en massa olika grejer och rör runt ...” (A:2). IdéA är också något som en extern aktör upplever att boende och besökare är stolta över: ”... när vi pratade med barnen på skolan så var Drottninghögs bibliotek/IdéA, det var ju något av det som man verkligen, verkligen vill lyfta fram och var stolt över om man

³² Svaret har föregåtts med en fråga om folkbibliotekets roll i dagens samhälle.

³³ Vilket är en del av en förståelse för en deliberativ demokratidiskurs (se Carlsson 2013, s. 51; Bushman 2007).

skulle prata med andra besökare ...” (EA:2). Denna syn på bibliotek som bärande för området återkommer även i Helsingborgs biblioteksplan (Biblioteksplan Hbg 2006, s. 2): ”Biblioteken är hörnstenar i sina närområden. De binder människor samman med varandra och med samhället, de ger näring åt hopp och drömmar.” Vidare beskriver en intern aktör IdéA som en trygg punkt:

... att ha någonstans att vara på, gå till, att komma ut i samhället, att bli en del i samhället, och förhoppningsvis kan jag känna ifall man har den mötesplatsen så kanske man önskar att stanna i området och att man känner sig hemma i området att det finns dom trygga punkterna, att dom finns kvar, för jag tror att det är jätteviktigt att ha dom här i en förändring, i den här upprustningen, att ha kvar dom trygga punkterna ...

IA:2

IdéA skildras även av en anställd som ”hjärtat” i området:

... vi är hjärtat i detta, för när allting annat renoveras och rivs och byggs om, så står vi fortfarande här, för funktionen är ju också att folk, speciellt studenter och andra, beställer ju böcker här, /.../ dom funktionerna ska vi inte glömma heller, /.../ jag tror tvärtom att stadsutveckling, mötesplatser, bibliotek, det är det som folk kan förhålla sig till, och det är samma som den lokala pizzerian, det lokala bageriet, man vet att det är där sen, /.../ vi ser oss lite som hjärtat i det som händer nu ...

A:3

En extern aktör betonar betydelsen av IdéA genom skildringen: ”... jag kan inte nog säga hur viktigt IdéA är för Drottninghög, det är ett nav, en mötesplats, en identitetsskapare, en kunskapsspridare, och så är det /.../, en smältpunkt av energi och drivkraft och allt möjligt ...” (EA:2).

Ovan menar jag att en lämplighetslogik formuleras med betoning på IdéA:s roll i lokalsamhället. I flera av citaten framkommer föreställningar om IdéA som betydelsefull och meningsbärande; som ”en kittel” (A:2) och som ”ett nav, en mötesplats” (EA:3). En sådan logik går att relatera till tidigare forskning om folkbiblioteket som en viktig plats i lokalsamhället (se 3.1.3), då det är i och för lokalsamhället IdéA föreställs vara ”en kittel” eller ”ett nav”. Även formuleringen ”att bli en del i samhället” (IA:2), menar jag korrelerar med en sådan förståelse av relationen mellan bibliotek och samhället. Vidare, återfinns i formuleringarna en stark modalitet och samhörighet med det uttalade, bland annat genom uttryck som; ”Biblioteken är hörnstenar” (Biblioteksplan Hbg 2006, s. 2, *min kursivering*), ”hur viktigt IdéA är för Drottninghög” (EA:2, *min kursivering*) och ”vi är hjärtat” (A:3, *min kursivering*). Istället för att resonera kring vad bibliotek exempelvis *kan* vara, används ordet *är* för att beskriva både IdéA och biblioteken generellt. Därmed förekommer ett sanningsanspråk i reproduktionen av föreställningar om IdéA och biblioteken. Därutöver framkommer en interdiskursivitet då föreställningar om IdéA som en trygg punkt och hjärtat i området i citaten knyts samman med stadsutveckling, bland annat genom formuleringen ”jätteviktigt att ha dom här i en förändring, i den här upprustningen” (IA:2; se även A:3). Därmed återfinns en relation mellan föreställningarna om IdéA som en trygg plats i samhället och förändringarna i detta samhälle i form av en stadsomvandling: IdéA föreställs utgöra en ”trygg punkt” (se IA:2) som ”står” kvar (se A:3) då området förändras. I lämplighetslogiker genom vilka

IdéA formuleras som en viktig (mötes)plats i lokalsamhället, samt i relation till stundande förändringar, återkommer även en formulering av detta lokalsamhälles identitet, ett tema som jag belyser i efterföljande text.

6.3 Att skapa identitet

I detta avsnitt belyser jag sammankopplingen mellan en identitetsskapande aspekt och stadsdelsutvecklingsuppdraget. För att återkoppla till IdéA:s vision: ”IdéA Drottninghög är en samlade och dynamisk mötesplats *där människor växer som individer*, vilket öppnar nya världar för dem och bidrar till *stadsdelens positiva utveckling*.” (Helsingborgs stad u.å.a, s. 2, *min kursivering*) – det är genom att vara en mötesplats för växande människor och individer som IdéA förväntas bidra till stadsdelens utveckling. Underkategorierna är *Drottninghögs identitet* samt *Stärka individen*.

6.3.1 Drottninghögs identitet

IdéA:s verksamhet kopplas i materialet tydligt samman med närområdet, exempelvis sker detta i Helsingborgs biblioteksplan: ”För att bättre kunna svara upp mot framtidens krav bör folkbibliotek i ytterområdena profilera sig på sätt som bättre överensstämmer med respektive områdes sociala karaktär” (Biblioteksplan Hbg 2006, s. 6). Också intervjuerna bär på föreställningar om kultur, plats och stadsutveckling, en extern aktör beskriver IdéA som en ”identitetsbärare”:

... superviktig verksamhet och väldigt bra och att den hela tiden utvecklar sig, och ur ett stadsutvecklings-hänseende så kan man ju bara önska att det fanns [sådana] platser överallt liksom, för att det är [ett] så otroligt koncentrat av identitetsbärare ...

EA:2

Vidare menar en annan extern aktör att: ”... det är ju inte bara hyresgästerna på området utan dom drar ju hit väldigt, dom belyser ju Drottninghög, /.../ dom får ju hit andra, utifrån, och det kommer ju folk från när och fjärran vid vissa föreläsningar ...” (EA:4x). IdéA sätter Drottninghög på kartan, också genom att medvetandegöra områdets relation till angränsande områden, vilket en extern aktör beskriver:

... Smile-loppet till exempel, /.../ där har vi 1300, nästan 1400, barn i år som ska springa från Fredriksdal genom Drottninghög och så genom till Dalhem, och det gör ju också /.../ barnen förstår ju liksom, ’wow, där ligger Dalhem, det trodde jag låg långt, långt borta’, /.../ man får stadsdelen till att krympa lite grann så att dom förstår att vi är ett, vi är ett och samma ...

EA:4x

Vidare återfinns i materialet en relation mellan mötesplatsaspekten (se ovan) och ”känslan” för Drottninghög, vilket en extern aktör skildrar i beskrivningen av IdéA som mötesplats vilken innebär att: ”... stärka dom boendes identitet och känsla för området, att skapa *empowerment* ...” (EA:3).

I ett av citaten ovan beskrivs det hur barnen får en känsla för området, och att dom förstår att ”vi är ett, vi är ett och samma” (EA:4x). Vidare föreställs IdéA skapa en förståelse för området och medskapa områdets identitet; verksamheten beskrivs som

”identitetsbärare” (EA:2). Utifrån dessa beskrivningar tolkar jag att en lämplighetslogik formuleras genom en betoning på förankringen i och stärkandet av området, vilket kan förstås i relation till allaktivitetsdiskursen (Hedemark 2009, ss. 48 ff) då det i denna diskurs betonas hur bibliotek som aktör kan verka i lokalsamhället.

Jag tolkar också att skapandet av området och stärkandet av Drottninghögns identitet innefattar att personer som bor utanför Drottninghög kommer till området och känner till det, vilket framkommer i formuleringen ”folk från när och fjärran” (EA:4x). Genom formulandet av utsagor där IdéA föreställs locka invånare från andra stadsdelar samt beskrivs skapa en medvetenhet om stadsdelarna runt Drottninghög så menar jag att de ord och ordbetydelser som återfinns i DrottningH-projektet även är närvarande i formulandet av en lämplighetslogik. Exempelvis går det att relatera vad som beskrivs i citaten till ordet ”koppla” i DrottningH:s plandokument (Helsingborg stad 2012a, s. 8; se även 6.1.2). Genom att skapa en förståelse för omkringliggande stadsdelar så ”kopplas” de samman och genom att få invånare utifrån att komma till Drottninghög så sker en ”sammankoppling”. Därmed menar jag att det i citaten ovan framkommer en interdiskursivitet där föreställningar om biblioteket som aktör i och för lokalsamhället sammanvävs med föreställningar om stadsutveckling. Vidare, genom att vara identitetsskapande för Drottninghög, förväntas ett bemyndigande ske (”empowerment” (EA:3)) – invånarna, eller kanske hela området, förväntas ges en känsla av makt. Detta tar mig vidare till en redogörelse för hur de boende, som individer, förväntas bli stärkta genom IdéA.

6.3.2 Stärka individen

I detta avsnitt presenteras citat som belyser hur IdéA förväntas kunna stärka individer. I dokumenten skildras detta som att: ”... [undanröja] strukturer och hinder som begränsar människors möjligheter samt bidra till att stärka individers egna kraft.” (Helsingborgs stad u.å.b, s. 2). En anställd på IdéA säger: ”... det som vi säger är väldigt viktigt, när folk kommer med sina idéer [är] att vi inte tar ifrån dom idéerna, det vi gör är att stärka människornas självförtroende, stärka deras egna makthavande för att kunna ta hand om sin vardag ...” (A:1). Detta kopplas även ihop med stadsdelsutvecklingsuppdraget vilket anses ”... [bygga] på att /.../ stärka individer, stärka boendes egen vardag ...” (A:1). En extern aktör beskriver det som att: ”... dom boende kanske får hjälp att organisera sig, och att man känner att det händer också kanske lite, det händer /.../ [något] positivt, nånting man kan påverka, i förhållande till bitar som man kanske inte kan påverka ...” (EA:3).

Föreställningar om att IdéA stärker individer relateras till olika föreställningar om biblioteket. En intern aktör betonar bibliotekets informationsförmedlande roll:

... och det gör man ju också på IdéA, man syns ute i samhället, i närsamhället, och man har en förmåga att hitta aktiviteter som gör att nya grupper faktiskt kommer till biblioteket, om dom kommer till denna [mötesplats] så ger man dom också verktygen för att öka sin läsförmåga och sin media- och informationskompetens, och att minska den digitala klyftan ...

IA:2

Att stärka individer innebär också att skapa en förståelse för stadsdelen. Detta perspektiv har framkommit innan (avsnitt 6.3.1) men i följande citat framgår sammankoppling mellan utbildning och förståelse för stadsdelen, en av de anställda

menar: "... det är faktiskt ett helt konkret exempel på stadsdelsutveckling, att man utbildar folk till att kunna förstå sin egna stadsdel ..." (A:3). Att det i hög utsträckning är ett fokus på individen som sammankopplas med en stadsutveckling, framkommer genom formuleringarna: "stärka individens egen kraft" (Helsingborgs stad u.å.b, s. 2) och "vardag" (A:1) samt "växa som person" (A:4). Dock finns ett undantag i formuleringen "får hjälp att organisera sig" (EA:3), vilket anknyter till en föreställning om ett gemensamt agerande. Vidare menar jag att det återfinns en modalitet där samhörighet med det uttalade och att ett sanningsanspråk uttrycks genom formuleringen "väldigt viktigt" (A:1). Då det i citaten ovan sker en sammankoppling mellan stärkandet av individen och stadsutveckling tolkar jag att en lämplighetslogik formuleras vilken delvis går att förstå utifrån tidigare forskning om en instrumentell rationalitet (Skot-Hansen 1999; Johannisson 2006), där stadens invånare konstitueras för att medverka i stadens ekonomiska utveckling. Samtidigt, då bibliotekets förmåga att utbilda och stärka individer betonas, exempelvis "att minska den digitala klyftan" (IA:2), menar jag att en lämplighetslogik formuleras vilken går att förstå utifrån tidigare forskning om en informationsförmedlande diskurs (Hedemark 2009, s. 151). Jag menar även att formuleringen "det som vi säger är väldigt viktigt, när folk kommer med sina idéer [är] att vi inte tar ifrån dom idéerna" (A:1), betonar användarorienterade värderingar, då det är användarnas egna idéer som värdesätts. Därmed återfinns i utsagorna en interdiskursivitet där individ och stadsutveckling kopplas samman samtidigt som användarnas idéer värderas, likväl som att en informationsförmedlande biblioteksroll betonas.

Den förstnämnda lämplighetslogiken, angående stadsutveckling och individen, relaterar till tidigare studier om bibliotekets roll i staden, där biblioteket ses som potentiellt värdeskapande (se Houghton 2014; Carlsson 2013, s. 52). Detta för mig vidare till en presentation av vilken syn på stadsutveckling som framkommer i materialet.

6.4 Stadsberättelser

För att förstå formuleringar samt tolkningar av stadsdelsutvecklingsuppdraget är det även av vikt att förstå vilken typ av stadsdelsutveckling som åsyftas. Jag belyser därför i detta avsnitt vilka synsätt på stadsutveckling som återfinns i materialet. För att återgå till IdéA:s vision "Idé A Drottninghög är en samlande och dynamisk mötesplats där människor växer som individer, vilket öppnar nya världar för dem och bidrar till *stadsdelens positiva utveckling*" (Helsingborgs stad u.å.a, s. 2, *min kursivering*). Det är alltså dags att utgå från det sista ledet i denna formulering: Vad är en positiv stadsutveckling?³⁴ Identifierade underkategorier är *Ha råd med hyran* samt *Bli en del av stadsväven*.

6.4.1 Ha råd med hyran

I detta avsnitt belyser jag utsagor kopplade till frågor rörande framtida hyreshöjningar, en pågående diskussion beträffande detta samt intervjudeltagarnas syn på IdéA:s roll i relation till invånarnas eventuella oro för hyreshöjningar. Flera

---

³⁴ Föreställningar om stadsutveckling bör även förstås i relation till Drottninghögs historia samt de faktiska behov som finns på området, p.g.a. utrymmesskäl väljer jag bort en redogörelse av detta.

intervjudeltagare betonar att det fanns en medvetenhet om eventuella hyreshöjningar, exempelvis menar en anställd:

... det finns en medvetenhet om detta i kommunen, eftersom man pratar om det, /.../ inom DrottningH har man ett delprojekt som heter Social förbättringsområdesutveckling och den här delen tittar ju på kanske hur man stimulerar till arbete, stimulerar till god hälsa, och så vidare ...

A:1

En extern aktör belyser hur invånarnas möjlighet att betala hyra också behöver förbättras:

... för det handlar /.../ ju inte bara om att rusta upp husbyggnader och faciliteter utan det handlar ju också om att rusta upp, lyfta i betalningsförmågan hos dom som bor i området, så att det ska kunna följas åt, så att säga folks inkomster och betalningsvilja ska också liksom höjas tillsvarende hyreshöjningarna ...

EA:2

Vidare menar även en anställd att det handlar om att förändra människorna i området:

... när dom pratar om att förändra området fysiskt, och då kan jag säga 'men hur förändrar vi människorna där', man kan bygga hur vackert som helst men människorna som bor här dom ska också få råd att bo kvar, dom ska ju må bra, dom ska ju ha arbete, dom här bitarna måste ju gå hand i hand ...

A:1

I citaten ovan anses konsekvenserna av hyreshöjningarna kunna förebyggas med att de boende ska få ökade inkomster, bland annat via arbetsåtgärder, vilket relaterar till den tidigare underkategorin Stärka individen. Det är genom att stärka individens möjlighet att betala hyra som konsekvenserna av hyreshöjningarna föreställs kunna undvikas. Därutöver finns en betoning på en lyhördhet inför invånarna: en extern aktör beskriver hur oönskade kostnader kan undvikas och därmed minska graden av hyreshöjning:

... det [hyreshöjningar] tänker vi på hela tiden, och pratar om, i nästan allt vi gör, vi vill ju ha våra boende kvar, våra hus börjar bli till åren, vi har gjort en teknisk undersökning, där är saker vi måste göra för att dom ska hålla en viss standard, men, absolut, tänker vi på det, att inte brassa på med sånt som är onödigt, det ska finnas nånting för alla ...

EA:4y

Samtidigt som viljan att alla ska kunna bo kvar finns, så lyfter en extern aktör att ett område med blandade socioekonomiska grupper eftersträvas:

... det här projektet handlar inte om nån total gentrifiering, utan det handlar om en balanserad gentrifiering skulle jag vilja säga, /.../ det är klart att det kommer att bli mer blandad befolkning men det är ju det vi önskar, /.../ inga områden mår bra av att en koncentrerad befolkningsammansättning består av resurssvaga hushåll, men ett område mår bra där det finns plats för olika ekonomiska hushållstyper ...

EA:1

I citaten ovan formuleras flera föreställningar om förändringsprocessen. Det uttrycks en vilja av att alla ska kunna bo kvar (EA:4y) samtidigt som en ökad ”betalningsvilja” betonas (EA:2), parallellt ses det som positivt att ”blanda upp” området med olika ”hushållstyper (EA:1). Å ena sidan ”ska” invånarna ”få råd att bo kvar” (A:1), och å andra sidan ”önskas” en mer ”blandad” befolkning (EA:1). De föreställningar som framkommer i dessa ordbetydelser tolkar jag som två olika lämplighetslogiker varav den ena betonar en mildring av upprustningens konsekvenser (se A:1; EA:2), medan den andra går att relatera till en nyliberal stadsutvecklingsdiskurs (jfr Harvey 1989, 2005; se EA:1; EA:2) där stadsrum omformuleras för att i det här fallet delvis locka, men också forma, ”rätt” invånare (se Larsen & Lund Hansen 2008; Baeten & Listerborn 2015). Dessa två lämplighetslogiker kan förstås som formulerade genom en interdiskursivitet där föreställningen om den ”rätta” stadsutvecklingen ställs mot mer inkluderande stadsutvecklingsidéer. Därutöver kan framlyftandet av att det är en ”balanserad gentrifiering” (EA:1) som kommer att ske, både tolkas in i den förstnämnda lämplighetslogiken då ”förmildrandet” möjligen kan åsyfta att de boende ska kunna bo kvar. Dock så går det även att tolka denna formulering i relation till den andra lämplighetslogiken då framhävandet av att det finns en ”mild” gentrifieringsprocess kan ses som en naturaliserande omskrivning av en process som sällan är annat än traumatisk för de som tvingas flytta (Larsen & Lund Hansen 2008).

I materialet förekommer även föreställningar om IdéA:s roll i relation till eventuell oro inför hyreshöjningar. Exempelvis beskrivs IdéA:s möjlighet att lyfta de boendes betalningsförmåga som ett sätt att förebygga oron, en extern aktör beskriver:

... i den här processen har det såklart funnits en oro, från dom boende, att: 'hur ska vi hänga med i det här', och det är ju en process där det är flera aktörer som jobbar med det; hur kan man lyfta dom boendes betalnings-, det är ju deras betalningsförmåga, när det blir andra priser på lägenheterna, /.../ dom är ju med i en process där som är rätt så tuff och i det så tror jag att IdéA fyller in viktig funktion ...

EA:3

Flera intervjudeltagare hävdar att IdéA kan ”underlätta” processen, en extern aktör beskriver: ”... vi diskuterade det /.../ framförallt i början av IdéA, att hur viktigt det var med IdéA, i det här och att det kunde [vara] en del av den, kunde underlätta för den processen ...” (EA:3). Men på vilket sätt? Kanske har det delvis framkommit genom temana presenterade ovan: att samverka, vara en mötesplats samt att skapa identitet. Men också genom att:

... man kopplar aktiviteter också till bibliotekets böcker eller filmer, eller ja, också /.../ att man kan ju koppla /.../ insatser, till exempel då, vi har cykelskola och då kan man också låna sin cykel på biblioteket på lånekortet, så att det kan liksom bli på båda håll och det kan ju va nån som aldrig har tänkt sig att låna en bok men som går in och vill låna en cykel som kommer, ser en bok eller sådär, så att, det är en synergieffekt där som är väldigt smart ...

EA:3

I citaten ovan förstås IdéA:s roll i Drottninghögs förändringsprocess i relation till biblioteksrollen. Detta sker dels genom att IdéA formuleras som en aktör i stadsförändringen då verksamheten, t.ex. kan ”underlätta” processen (EA:3), samt dels genom en betoning på en bredd i bibliotekets verksamhet i form av cykelskola (EA:3)

– jag tolkar detta som en vidareformulering av allaktivitetsdiskursen (Hedemark 2009, ss. 48 ff) då biblioteket som aktör i lokalsamhället likväl som en vidgning av biblioteksverksamheten betonas. Vidare, formuleras IdéA:s roll i förändringsprocessen i relation till de ”rätta” invånarna, dvs. de utbildade och de med ökad ”betalningsförmåga” (EA:3). Därmed speglar utsagorna den ”mildrande” och mer inkluderande lämplighetslogiken samt den lämplighetslogik vari stadsutveckling och de ”rätta” invånarna betonas, vilka nämnts ovan. Jag tolkar det som att det i utsagorna förekommer en interdiskursivitet och att flera lämplighetslogiker präglar synen på bibliotekets roll i stadsutvecklingen. Å ena sidan formuleras en lämplighetslogik utifrån biblioteksverksamheten och en användarorienterad diskurs (Kann-Christensen & Andersen 2009): invånarna ska kunna bo kvar, och genom biblioteksverksamheten ska de också, till slut, har råd med de högre hyrorna. Å andra sidan formuleras en lämplighetslogik utifrån idéer om stadsutveckling där det ställs förväntningar på att invånarna ska betala högre hyror, men också att ett mer blandat boende och en mild gentrifiering eftersträvas. Den sistnämnda lämplighetslogiken relaterar till tidigare forskning om nyliberal stadsutveckling (se Harvey 1989, 2005), i vilken gentrifiering eftersträvas och ibland förtäcks, dvs. naturaliseras. Vidare tolkar jag denna lämplighetslogik som medskapande för en instrumentell rationalitet (Skot-Hansen 1999; Johannisson 2006) inom biblioteksverksamheten, då denna verksamhet anses kunna medverka till att möjliggöra en stadsutveckling och efterföljande hyreshöjningar.

6.4.2 Bli en del av stadsväven

Jag visar i detta avsnitt på hur det i materialet framkommer olika synsätt på området Drottninghög utveckling. Drottninghög beskrivs som en isolerad stadsdel, en extern aktör berättar:

... nu börjar det bli lite bättre, men bara för ett år sedan då kunde du inte hitta ingångarna till Drottninghög /.../, det var ju så mycket buskage och träd som aldrig blev klippt runt om, du ser ju Drottninghög ligger som en ö, /.../ så bara själva Drottninghög har ju [varit] anonymt, det finns ingen busshållplats som heter Drottninghög, det finns ingen skylt på motorvägen ...

EA:4x

Ett sätt att synliggöra området är genom att skapa en känsla för platsen hos de boende. En anställd beskriver hur invånarnas ”förståelse för” stadsdelen relaterar till stadsdelsutveckling:

... ofta så tror man ju att stadsdelsutveckling, så är det träd som ska flyttas eller ska sågas ner, eller nya stenar som ska läggas på ett torg, eller nytt torg som ska byggas, eller nya bostäder, så är det inte, folk måste få en förståelse för sin egen stadsdel ...

A:3

Vidare skildras Drottninghög som en resurs för Helsingborg, samt att invånarna på Drottninghög är en del av hela staden, en intern aktör beskriver: ”... dels så finns det stora poänger med att utveckla saker och ting i området, så att det är intressant att vara där, men också att vidga perspektivet att hela staden är din, inte bara det här kvarteret där du bor ...” (IA:1). Vidare beskrivs hur ett ”lyft” för Drottninghög förväntas ha en positiv påverkan på Helsingborg:

... jag tror att det skulle [vara] ett lyft för området som sådant och det i sin tur kommer ha effekter för staden, och lyft i den bemärkelsen att /.../ det sätts liksom ett samhälleligt fokus på det, att det här är /.../ ett område som är värt att lägga tid och möda på ...

IA:1

Målet är, enligt en extern aktör, ”... att man börjar se sig själv också som en resurs och sitt område som en resurs i staden, att det här är verkligen ett område med kvaliteter ...” (EA:2). Vidare beskrivs Helsingborgs stads mål i dokumenten: ”[år] 2035 ska Helsingborg vara den skapande, pulserande, gemensamma, globala, balanserade staden för människor och företag” (Helsingborgs stad u.å.b, s. 6).

Flera av citaten pekar på hur upprustningen av Drottninghög är till fördel för Helsingborg, samt att detta utvecklingsarbete innefattar att invånarna på Drottninghög upplever att de är en del av Helsingborg, vilket speglas genom formuleringarna: ”folk måste få en förståelse för” (A:3) och ”skulle [vara] ett lyft” (IA:1). Parallellt återfinns uttrycket ”effekter för staden” (IA:1). Därutöver sker en sammankoppling med stadens mål om att vara ”skapande”, ”pulserande”, ”global” och balanserad” (Helsingborgs stad u.å.b, s. 6). Därmed tolkar jag att det formuleras en lämplighetslogik angående IdéA:s roll utifrån olika föreställningar om staden, dels utifrån föreställningar om Helsingborgs stadsutveckling samt dels utifrån föreställningar om vad detta innebär för Drottninghög. Vidare, i relation till en sådan lämplighetslogik formuleras Drottninghög i relation till andra geografiska skalor: stadsdelen vävs samman med staden och det globala. Därmed formuleras Drottninghög som en ”glokal” plats, vilken utvecklas i en samverkan mellan det lokala och det globala (se Johannisson 2006, ss. 74 f). Samtidigt menar jag att motberättelser eller logiker formuleras interdiskursivt, vilket de inledande citaten belyser, bland annat genom en betoning på ”förståelse” (A:3) – här menar jag att andra värden tas i bruk, vilka relaterar till tidigare forskning om en mer sociologisk rationalitet (Skot-Hansen 1999; Johannisson 2006), där kunskap om området associeras med en förmåga att ändra sin egen situation likväl som lokalsamhällets förutsättningar.

6.5 Demokrati

För att diskutera formuleringar samt tolkningar av stadsdelsutvecklingsuppdraget i relation till folkbibliotekets demokratiska uppdrag redogörs i detta avsnitt för vilka synsätt på demokrati som framkommit i materialet. Som jag pekat på tidigare så är folkbibliotekets demokratiska uppdrag omdiskuterat, och flera framhåller den som central för bibliotekets samtida roll (se Hansson 2004; Buschman 2007), vilket påkallar en diskussion om innebörden av demokratibegreppet. För att möjliggöra en sådan diskussion väljer jag att här belysa hur föreställningar om demokrati framkommer i utsagorna.

I utsagorna nedan formuleras biblioteket som en självklar arena för demokrati. Föreställningar om folkbiblioteket som en demokratisk arena knyts även till olika diskurser om biblioteksverksamheten. Exempelvis pekar Helsingborgs biblioteksplan på bibliotekens betydelse för demokrati:

En central uppgift att enas kring över förvaltningsgränser är att stimulera och främja läsande. En annan är att skapa arenor både för människors kreativitet och för öppna samtal. Båda dessa uppgifter

syftar till att stärka folkbildningen och är av väsentlig betydelse för utvecklingen av den lokala demokratin.

Biblioteksplan Hbg 2006, s. 5

Även flera av intervjudeltagarna betonar det demokratiska uppdraget, exempelvis beskriver en intern aktör detta uppdrag som ”bärande” för både biblioteken och IdéA:

... sen kan jag känna att hela det demokratiska uppdraget som biblioteken har, och att ge alla människor tillgång till kunskap och tillgång till information, det är ju samtidigt en bärande del i IdéA:s arbete, så därför är det ju väldigt nära förknippat med bibliotek och kan ses som en utveckling av bibliotek ...

IA:2

I följande citat förekommer uttryck som ”låga trösklar” och ”öppet för alla” i en beskrivning av bibliotekets värdegrund. Dessa uttryck menar jag bär på ordbetydelser som signalerar ett inkluderande, samt att biblioteket står för en demokratisk värdegrund:

... biblioteket som plats [är egentligen den] perfekta arenan för det här [IdéA:s verksamhet], för vi har en värdegrund från början med låga trösklar, alla vet att alla kan gå till biblioteket, det är öppet för alla, så när man ska göra [någon sådan] här grej, en [sådan] mötesplats så tror jag att det är en stor fördel att det är just på biblioteket, och att det finns ett visst grundförtroende från början ...

A:2

I citaten ovan framkommer en interdiskursivitet genom vilken lämplighetslogiker formuleras. Genom ordbetydelserna ”låga trösklar” och ”alla” (A:2; IA:2) formuleras i en sådan lämplighetslogik idéer om ett kravlöst bibliotek med verksamheter för alla. Vidare formuleras en lämplighetslogik utifrån uttrycken ”främja läsande” (Biblioteksplan Hbg 2006, s. 5) och ”tillgång till kunskap” och information (IA:2), vilket relaterar till tidigare forskning om en traditionell boklig diskurs samt en informationsförmedlande diskurs (Hedemark 2009, ss. 96 ff) då läsfrämjande arbete och tillgång till information betonas. Därutöver tolkar jag det som att en lämplighetslogik formuleras utifrån uttrycket ”öppna samtal” (Biblioteksplan Hbg 2006, s. 5), vilket går att relatera till en allaktivitetsdiskurs (Hedemark 2009, ss. 48 ff) då det betonar ett möjliggörande av debatt. Jag menar här att föreställningar om bibliotekets roll för en öppen debatt är av särskilt intresse i mötet med stadsplaneringsfältet, då detta fälts politiska målsättningar kommuniceras genom biblioteksverksamheten samt även söker legitimitet genom en sådan mediering. Följande citat belyser hur biblioteket som mötesplats och som demokratirum också knyts till stadsutvecklingen, bland annat av en intern aktör:

... eftersom vi är den mötesplats som vi är, och dessutom så tror jag att i stadsutvecklingen så behöver man ha demokratirummet för fri åsiktsbildning och informationstillgång och det blir viktigare och viktigare och med dom politiska yttringar som finns åt alla håll, så krävs det att det finns någon plats där man faktiskt säkerhetsställer att man har tillgången till information ...

IA:2

I utsagorna framkommer även föreställningar om ett behov av folkbibliotekets utveckling. Exempelvis menar en anställd: ”... vi behöver ju hitta en roll /.../ där

biblioteket har kvar den här, ska vi säga grundtanken, /.../ det här med demokrati, allas lika rättigheter, /.../ men föra över det till nånting så att folk ändå fortsätter att besöka biblioteken ...” (A:2). Det framtida biblioteket sammankopplas med ett demokratiperspektiv inklusive en förståelse av folkbiblioteket som en mötesplats, vilket en extern aktör beskriver:

... om man ska satsa investeringspengar utifrån dom kollektiva medlen /.../ så ska det [vara] just i den byggnaden som innehåller information som är tillgänglig, det är ju den mest demokratiska platsen du kan hitta, det är en mötesplats och /.../ det ska [vara] juvelen tycker jag, /.../ den ska liksom gnistra och glimma och dra till sig folk, den ska synas, det ska va toppklass /.../ på allt och där ska finnas /.../ utöver att bara vara ett bibliotek, så ska där finnas ordentliga faciliteter för möten, och /.../ sen kan man addera hur mycket som helst /.../, caféverksamhet och idrottshall och *you name it* ...

EA:3

I utsagorna framkommer flera lämplighetslogiker. Ovan framkommer en betoning på kollektiva medlen, ”mötesplats” (EA:3) samt ”allas lika rättigheter” (A:2) vilket relaterar till en sociologisk rationalitet (Skot-Hansen 1999; Johannisson 2006) där kulturen är till för alla, samt till en mötesplatskonceptualisering utifrån folkbibliotekets demokratiska roll (se avsnitt 3.1.3). En sådan lämplighetslogik formulerades också ovan utifrån en betoning på ”låga trösklar” (A:2). Även den andra ovan nämnda lämplighetslogiken, som formuleras i relation till en boklig respektive informationsförmedlande diskurs (Hedemark 2009, ss. 152, 153), återkommer här genom formuleringarna ”fri åsiktsbildning” och ”tillgången till information” (IA:2; jfr EA:3). Då dessa relateras till demokratibegreppet, går det även i materialet att utläsa en informationsförmedlande roll där tillgängliggörandet av information betonas (Hedemark 2009, s. 151). Därutöver, framkommer en modalitet där samhörighet med det uttalade uttrycks med ord som ”ska” (EA:3) och ”viktigare” (IA:2), och därmed återfinns ett sanningsanspråk i utsagorna. I materialets utsagor förekommer alltså en interdiskursivitet där flera föreställningar om biblioteket tas i bruk i formuleringarna av folkbibliotekets demokratiska roll.

6.6 Avvikande resultat

Jag vill kort belysa två skildringar av IdéA:s verksamhet som faller utanför de ovan presenterade temana. Detta avsnitt syftar till att presentera alternativa, men betydelsefulla, berättelser om IdéA:s stadsdelsutvecklingsuppdrag som jag har valt att inte inkludera i temana. Snarare än att hävda en temanas totalitet vill jag betona den relationella spänning mellan olika berättelser om IdéA som finns och väljer därför att lyfta ut två särskilt avvikande utsagor.

I materialet hävdar några intervjudeltagare att det ligger utanför IdéA:s uppdrag att arbeta med Drottninghögs invånares oro för hyreshöjningar. En anställd menar, angående hyreshöjningar, att IdéA inte har något att säga till om: ”... vi [IdéA] har ingenting att säga till om överhuvudtaget ...” (A:3). En annan anställd beskriver hur invånarna antagligen ser det som att frågan ligger hos Helsingborgshem: ”... jag tror ändå att folk [invånarna] särskiljer vissa saker, jag tänker att dom kanske inte tycker; /.../ om dom har problem med sin lägenhet, /.../ [alltså] då är det ju Helsingborgshem [som är ansvariga]...” (A:4). En intervjudeltagare från Helsingborgshem beskriver

även oro inför hyreshöjningar som deras ansvar, samt att om exempelvis IdéA skulle bli en aktör här så skulle de bli för många aktörer:

... just rakt ut till våra hyresgäster som bor i dom lägenheterna /.../ där vi kommer till att börja [med ombyggnationen], det är ju /.../ [vårt] ansvar och vår skyldighet att informera dom, och då är det vi som ska gå ut, för vi ska inte bli för många aktörer heller, för kommer alla med nånting, så blir ingenting bra ...

EA:4x

Eventuellt kan detta tolkas som en särskiljning mellan olika aktörers ansvar: bostadsbolagets ansvar är hyrorna medan bibliotekets ansvar är exempelvis att vara en mötesplats eller att bidra till samverkan. Dock menar jag att det i utsagorna i temana ovan framkommer att IdéA har en roll i stadsutveckling och det är dessa utsagor jag har valt att fokusera på.

Den andra alternativa berättelse jag vill belysa är synen på ansvaret för IdéA:s stadsdelsutvecklingsuppdrag. Några intervjudeltagare tillskriver en person ansvaret för detta uppdrag, exempelvis säger en intern aktör: ”... han har bollen hos sig och han har också pengar avsatta för stadsdelsutveckling, men han har också väldigt fria händer att utforma det som han vill ...” (IA:1) Därmed begränsas stadsdelsutvecklingsuppdraget till en person och en anställningsform – snarare än att ses som implementerat i hela verksamheten. Dock framkommer i materialet också skildringar bortom stadsdelsutveckling som en anställds ansvar och det är dessa framskrivningar som jag i de övriga temana har valt att fokusera på.

6.7 Konklusion

Utsagor relaterade till aspekterna Att samverka, Att mötas och Att skapa identitet likväl som synsätten Stadsberättelser och Demokrati reflekterar olika parallella lämplighetslogiker som formuleras av anställda, utvecklingsaktörer samt i dokumenten. Lämplighetslogiker som formuleras i materialet genom en betoning på besökarnas delaktighet och inflytande, deras möjlighet att nyttja lokalen och möta andra besökare villkorslöst samt en vilja att utveckla stadsdelen så att alla kan, och vill, bo kvar sammanfaller med en demokratisk syn på biblioteksrummet (se Kann-Christensen & Pors 2009; Buschman 2007; Aabø, Audunson & Vårheim 2010; jfr Kwanya, Stilwell & Underwood 2012, ss. 148 f). I en sådan berättelse återspeglas diskurser som bland annat har benämnts allaktivitetsdiskursen (Hedemark 2009, ss. 48 ff) samt rationaliteter som bland annat benämnts som en sociologisk rationalitet (Skot-Hansen 1999; Johannisson 2006). Samtidigt formuleras lämplighetslogiker vari sammankopplingen mellan invånarnas delaktighet och stadens och förvaltningarnas intressen och biblioteksrummet knyts samman med stadsdelens och stadens utvecklingspotential. Sådana lämplighetslogiker relaterar till en instrumentell rationalitet och diskurser så som en ekonomisk diskurs (Skot-Hansen 1999; Johannisson 2006; Kann-Christensen & Pors 2009). Dessa diskurser rörande folkbiblioteket och kulturpolitiken sammanflätas med diskurser relaterade till synsätt på stadsutveckling, dvs. diskurser om gentrifiering och nyliberal stadsutveckling (Lees 2014; Baeten & Listerborn 2015; Clark 2014, s. 39; Westin 2011, s. 42; Hedin et al 2012; Hedin 2010). Då lämplighetslogiker formuleras genom parallella och i olika utsträckning sammanvävda diskurser speglas en interdiskursivitet, vilket kan ses som

en återspeglning av texternas historia. Olika diskurser är med och återskapar berättelsen samt rekonstruerar förståelsen av IdéA:s arbete med stadsdelsutveckling. Texternas interdiskursivitet menar jag reproducerar en dualism. I samtliga teman som presenterats ovan föreställs IdéA dels som en trygg plats i stadsutvecklingen, men också som en förmedlare och agent i denna stadsutveckling. I pendlingen mellan dessa två poler framkommer olika diskursiva praktiker som verkar meningsskapande, vilka också samverkar med sociala praktiker – vilket jag diskuterar i nästa kapitel.

Flertalet lämplighetslogiker och diskurser som är med och formar interdiskursiviteten vittnar om en osäkerhet inför stadsdelsutvecklingsuppdragets innebörd. Uppdraget knyts till en person likväl som till samarbeten, till öppenhet samtidigt som det villkoras till stadens behov – begrepp kopplade till flera diskurser är med i formuleringarna samt tolkningarna av uppdraget (Winther Jørgensen & Phillips 2002, ss. 82 f). Denna osäkerhet inför innebörden sträcker sig i materialet även till en osäkerhet inför folkbibliotekets roll och betydelse. Dualismen och spänningen mellan olika meningsbärande utsagor diskuterar jag nedan inom ramen för den tredje analytiska nivån: social praktik.

7. Analysnivå II: social praktik

I detta kapitel sker analysen inom ramen för den tredje analytiska nivån social praktik. Därmed diskuteras relationen mellan ovan framkomna lämplighetslogiker. Därtill diskuteras dessa lämplighetslogiker i relation till sociala praktiker samt ideologiska och hegemoniska artikulationer (Fairclough 1992, ss. 67, 87). Vidare för jag en diskussion om folkbiblioteket som en plats för agonistisk pluralism (Mouffe 2008, ss. 36 ff, 2013, s. xii). I texten nedan pendlar jag mellan att diskutera IdéA:s möjliga arbete med stadsutveckling och att diskutera hur folkbibliotek på en mer generell nivå kan ta del i urbana förändringsprocesser. Jag vill här understryka att denna studie, inklusive följande diskussion, inte syftar till att utvärdera eller bedöma IdéA:s verksamhet.

7.1 Sociologiska och instrumentella, platsmässiga bibliotekslogiker

Jag har valt att formulera två övergripande lämplighetslogiker utifrån studiens resultat. Dessa lämplighetslogiker menar jag påverkar hur IdéA:s roll i stadsdelsutvecklingen formuleras samt tolkas i materialet. Jag har valt att kalla dessa lämplighetslogiker *Sociologiska, platsmässiga bibliotekslogiker* (Figur 1., nedan s. 60) respektive *Instrumentella, platsmässiga bibliotekslogiker* (Figur 2., nedan s. 61). Lämplighetslogiker förstås här som sprungna ur ett ideologiskt och internaliserat meningsskapande, som formar och ger mening åt biblioteksinstitutionen (jfr March & Olsen 1989, ss. 160 f; Kann-Christensen 2008, s. 139). Benämningen av lämplighetslogikerna utgår, förutom från empirins utsagor, från Skot-Hansens (1999) diskussion om hur, bland annat, sociologiska samt instrumentella rationaliteter påverkar kulturpolitiken. Inspiration har även hämtats från Johannissons (2006) vidareutveckling av hur dessa rationaliteter går att relatera till olika platsförståelser. Jag har valt att inte benämna dessa logiker som *urbana* eller *stadspolitiska* då detta skulle exkludera resonemang utifrån mer rurala sammanhang.³⁵ Vidare har jag valt att benämna dem bibliotekslogiker då det är just utifrån och i relation till biblioteksinstitutionen som logikerna formuleras. Samtidigt är de ett flertal: det är flera logiker snarare än en logik som innefattas i respektive benämning. I framställningen av lämplighetslogikerna har jag också valt att lyfta fram relaterade diskurser och resultat från tidigare forskning, från B&I likväl som från kritisk urbangeografi (se s. 38). Jag vill här betona att relationen mellan lämplighetslogikerna är just relationell – dvs. de är inte ömsesidigt uteslutande varandra utan snarare beroende av varandra, och deras innehåll är i flera fall överlappande och sammanvävt. Att abstrahera logikernas innehåll till att tillhöra just två övergripande logiker innebär en förenkling av en komplex verklighet – samtidigt som en sådan abstraktion öppnar upp för reflektion och diskussion (jfr Harvey 2006, ss. 2, 4).

---

³⁵ Exempelvis kan gentrifiering, förstådd som en förändring av den byggda miljön samtidigt som en ny och socioekonomisk starkare grupp använder platsen, även ske i mer rurala områden (se Clark 2014, s. 39).

Figur 1. Sociologiska, platsmässiga bibliotekslogiker

Sociologiska, platsmässiga bibliotekslogiker	
Föreställningar ”inom” lämplighetslogikerna	Relaterade diskurser och tidigare forskning ***
Användarnas behov (6.1.1, 6.1.3, 6.2.1, 6.3.2)* Låga trösklar (6.5) Vara aktör i lokalsamhället och förbättra detta samhälles förutsättningar (6.4.1) Möten (6.2.1) Verka uppsökande (6.1.1) Länk för invånarna; föra fram frågor och oro i stadsutvecklingsprocessen (6.1.3) Öppna samtal (6.5) Torg/offentlighet (6.2.1) Tillgång till information (6.3.1, 6.5) Villkorlöshet (6.1.2) Viktig plats; ”hjärta”, i lokalsamhället (6.2.2) Viktig plats; ”hjärta”, i förändringen (6.2.2) Mildring av konsekvenser (6.4.1)	Användarorienterad diskurs (Biblioteket)** Allaktivitetsdiskurs (Biblioteket) Lågintensiva mötesplatser (Biblioteket) Informationsförmedlande diskurs (Biblioteket) Humanistisk rationalitet (Kulturen) Sociologisk rationalitet (Kulturen) Deliberativ demokratidiskurs (Biblioteket)

* Inom parentes anges i vilket avsnitt dessa formuleringar och utsagor framkommer.

** Inom parentes anges vilket området/fält diskursen eller den tidigare forskningen kan relateras till, t.ex. stadsplanering/kulturpolitik/biblioteksområdet

*** Relationen mellan lämplighetslogikernas innehåll och diskurser samt tidigare forskning är antingen bred eller snävare. De dragna linjerna exemplifierar därmed relationer dem emellan och bör ej ses som heltäckande.

De *sociologiska, platsmässiga bibliotekslogikerna* inbegriper meningsskapande utsagor som sätter användarna och deras behov i fokus, likväl som en förståelse för biblioteket som demokratisk mötesplats i lokalsamhället. Här är olika biblioteksroller närvarande så som den uppsökande och den informationsförmedlande. I samband med urbana förändringsprocesser kan dessa sociologiska, platsmässiga bibliotekslogiker verka meningsskapande på olika sätt. Exempelvis kan en betoning på och lyhördhet inför invånarna och deras livsvillkor påverka konsekvenserna av en gentrifieringsprocess. Ytterligare en föreställning som relaterar till dessa logiker är att IdéA, genom att vara en trygg plats för invånarna och en länk mellan invånare och politiker, kan förbygga eventuell oro som kan uppkomma i samband med förändringsprocessen, och på så sätt också påverka konsekvenserna av förändringsprocessen. Samtidigt betonas IdéA och bibliotekets roll som en demokratisk mötesplats i staden och utifrån en sådan förståelse ses IdéA som hjärtat i området, men också som hjärtat i stadsomvandlingsprocessen. Här uppstår en spänning. Antingen kan sociologiska, platsmässiga bibliotekslogiker forma bibliotekets roll som mötesplats och länk så att motsättningar minskar, och på så sätt ”mildra” gentrifieringsprocessen. Eller, utifrån en förståelse av gentrifiering som en brutal och bortträngande process (jfr Larsen & Lund Hansen 2008), kan andra demokratiska och inkluderande praktiker, som inte legitimerar gentrifieringsprocessen, anses möjliga eller eftersträvarbara. Här aktualiseras Skot-Hansen, Hvenegaard Rasmussen och Jochumsens (2013, s. 16) fråga: För vem arbetar folkbiblioteket? Medan de ställer frågan i relation till föreställningar om olika invånare, vill jag rikta frågan till att handla om invånarna och stadspolitiska

målsättningar, dvs. Invånarna eller Staden? Denna fråga ställs utifrån en förståelse om samhällets antagonistiska karaktär, och i det här fallet förstås relationen mellan invånarnas och stadens politiska intressen ("Staden") som en konfliktfylld relation där invånarnas och stadspolitiska intressen förstås som olika (jfr Mouffe 2013, s. 3). Alltså, snarare än att "mildra" gentrifieringens effekter och därmed legitimera att gentrifiering i linje med stadspolitiska målsättningar ändå sker, så skulle andra politiska målsättningar kunna identifieras. Genom att aktivt skapa rum för agonistisk pluralism, i möte och i samtal med invånarna, kan bibliotek välja att arbeta för invånarna och därmed legitimera deras frågor, oro och politiska krav. På så sätt skulle biblioteken kunna stödja mer inkluderande rationaliteter, och därtill formulera en politisk praktik som motvikt gentemot en instrumentell rationalitet.

Figur 2. Instrumentella, platsmässiga bibliotekslogiker

Instrumentella, platsmässiga bibliotekslogiker	
Föreställningar "inom" lämplighetslogikerna	Relaterade diskurser och tidigare forskning***
Individfokus kopplat till stadsutveckling (6.3.1)*	Nyliberal stadsutvecklingsdiskurs (Staden)**
Att ha råd med hyran (6.4.1)	Gentrifieringsprocess (Staden)
"Glokala" platser (6.4.2)	Alliansdiskurs (Kulturen)
Samverkan mellan aktörer (6.1.2, 6.2.1)	Instrumentell rationalitet (Kulturen)
Stadens behov (6.1.1, 6.1.3)	Utv. Alliansdiskurs; mer präglad av en instrumentell rationalitet (Biblioteket)
Föreställt överensstämmelse mellan stadens och invånarnas behov (6.1.1)	
Naturaliserande språkbruk: "blandad" befolkning, förtätning (6.4.1)	
Återbruk av stadsplaneringsspråk (6.3.1, 6.4.1, 6.4.2)	
Uppsökande roll i relation till stadsutveckling (6.1.1)	
Aktör i processen (6.4.1)	

* Inom parantes anges i vilket avsnitt dessa formuleringar och utsagor framkommer.

** Inom parantes anges vilket området/fält diskursen eller den tidigare forskningen kan relateras till, t.ex. stadsplanering/kulturpolitik/biblioteksområdet

*** Relationen mellan lämplighetslogikernas innehåll och diskurser samt tidigare forskning är antingen bred eller snävare. De dragna linjerna exemplifierar därmed relationer dem emellan och bör ej ses som heltäckande.

De *instrumentella platsmässiga bibliotekslogikerna* inbegriper meningsskapande utsagor där ekonomiska värden och stadsutveckling får företräde. Biblioteksverksamheten sätts här i relation till diskurser härrörandes från en nyliberal stadsutvecklingsdiskurs och i mötet med dessa formuleras en mer instrumentell rationalitet även hos biblioteken (se Skot-Hansen 1999, s. 12). Här återfinns ett ansvar som tillskrivs individen: det är genom att utbilda sig, skaffa arbete, och bli betalningsvillig, som individerna förväntas kunna bo kvar i sina hem. Därmed blir bostaden individens ansvar, vilket korrelerar med det skifte som har skett i Sveriges bostadspolitik. Från att ha styrts av en politiskt vilja om att alla grupper i samhället har rätt till bostad, så är bostaden något som individer förväntas säkerhetsställa själva (Clark & Johnson 2009). Genom att dessa föreställningar om bostaden, staden samt individens ansvar relateras till biblioteksverksamheten förväntas även biblioteket bidra

till sådana diskursiva och sociala praktiker. Exempelvis föreställs IdéA:s verksamhet stärka individer men även forma Drottninghögns identitet. I ett sådant sammanhang tas flera geografiska skalor i bruk och en ”glokal” plats träder fram: Drottninghög blir en del av Helsingborg som ska vara en ”global” stad (jfr Johannisson 2006, ss. 24 f). Parallellt förväntas stadsutveckling ske genom att biblioteket utgör ett ”nav” för samarbeten: genom att länka samman kommunens olika aktörer så skapas ett effektivare kommunalt samarbete varigenom kommunens målsättningar kan realiseras. Därmed formuleras de instrumentella, platsmässiga logikerna också i relation till kulturpolitiska diskurser som kan förstås utifrån större krav på effektivitet, besparingar och marknadsanpassning inom kultursektorn (se Vestheim 1998; Kann-Christensen & Pors 2004; Kann-Christensen & Andersen 2009).

I de två övergripande lämplighetslogikerna framkommer två berättelser om IdéA:s roll i stadsutvecklingen. Å ena sidan föreställs IdéA som en *trygg plats* och å andra sidan som en *agent*³⁶. Nedan presenteras dessa två roller och denna framställning syftar till att redogöra för hur interdiskursiveten hos de sociologiska, platsmässiga bibliotekslogikerna respektive de instrumentella, platsmässiga bibliotekslogikerna verkar meningsskapande.

7.1.2 IdéA som trygg plats och agent

I samtliga teman som presenteras i första analyskapitlet (kap. 6) återkommer idén om IdéA som en *trygg plats*. I aspekten Att samverka sker detta genom föreställningar om IdéA:s sammanlänkande funktion: mellan olika aktörer samt mellan dessa aktörer och besökare samt invånare. I aspekten Att mötas konstrueras IdéA som en trygg plats för de boende, ett rum med låga trösklar dit alla är välkomna. Som identitetsskapare är å ena sidan IdéA ett rum genom vilket Drottninghög som plats återskapas och å andra sidan är det också i en förändring av Drottninghögns fysiska och sociala rum som IdéA är en trygg plats för invånarna – inte bara för möten och information, utan också för att växa som individer genom utbildning. I avsnittet Demokrati återkommer idén om IdéA som en trygg plats: genom begrepp som ”låga trösklar”, ”mötesplats” ”grundförtroende” skildras IdéA:s demokratiska roll. Vidare formuleras IdéA som en trygg plats i relation till stadsdelsutvecklingen då IdéA skildras som en trygg plats i en framtida förändring samt för att motverka invånarnas eventuella oro inför hyreshöjningar. Dock bär denna trygghet en dualism: IdéA formuleras som en trygg plats för invånarna (exempelvis som mötesplats), men också stadsomvandlingsprocessen ”tryggas” genom IdéA. Det är genom IdéA andra stadsutvecklingsaktörer får information och kunskap om invånarna, samtidigt som dessa utvecklingsaktörer genom IdéA kan informera, ”lugna” och betrygga invånarna inför förändringsprocessen.

Föreställningar om IdéA som agent återkommer i samtliga teman. I aspekten Att samverka sker detta genom att IdéA formuleras som sammanlänkande för aktörerna och Drottninghögns invånare, samt genom att IdéA också föreställs som en aktör i samverkan. I aspekten Att mötas föreställs IdéA som mötesplats kunna bidra till

---

³⁶ Förståelsen av agent utgår från ett institutionellt perspektivs syn på hur aktörer agerar utifrån föreställningar om en specifik situation (March & Olsen 1989, ss. 26, 160 f) och utifrån en förståelse för hur agenter medvetet och/eller omedvetet reproducerar ideologier, men att de också kan formulera ett motstånd mot dessa ideologier (Fairclough 1992, ss. 90 f). Vidare formuleras förståelsen utifrån Hanssons (2006, s. 551) syn på hur bibliotek kan förstås som agenter vilka medskapar sin omgivning.

stadsdelens utveckling och mötesrummet tillskrivs agens i stadsrummet. Aspekten Att skapa identitet belyser IdéA:s roll som en agent vilken kan stärka individer, men också känslan för platsen Drottninghög. Vidare formuleras IdéA som en agent utifrån olika synsätt på demokrati. Utifrån att skapa en plats för möten, med låga trösklar, där information och kunskap tillgängliggörs, samt genom att agera för den framtida (stads)utvecklingen betonas IdéA:s demokratiska bidrag. I relation till de synsätt på stadsutveckling som framkommit, går det att se att det är i en viss typ av stadsutveckling IdéA som agent formuleras: det är för att stärka individers betalningsförmåga, skapa förutsättningar för att dämpa oro och för att placera in Drottninghög i den stadsväv i vilken städer konkurrerar om investeringar och invånare (jfr Hedin 2010; Westin 2011, s. 42; Hedin et al 2012; Lees 2014; Clark 2014, s. 39; Baeten & Listerborn 2015). Även utsagorna om IdéA som agent bär en dualism: IdéA förväntas både agera för invånarna och för stadspolitiken. Att medverka i en urban och politisk process innebär därmed en kluven roll, å ena sidan ska IdéA kommunicera med de boende och å andra sidan ska IdéA kommunicera ut och delta i genomförandet av den politiska processen.

Hur går det att förstå olika lämplighetslogiker och föreställningar i relation till kultur- och stadspolitiska skiften, samt vad får detta för ideologiska och hegemoniska konsekvenser? Dessa frågor diskuterar jag i det avslutande analytiska avsnittet.

7.1.3 Ideologiska och hegemoniska artikulationer

I föreställningarna om IdéA som trygg plats och agent framkommer olika ideologiska artikulationer (se Fairclough 1992, s. 87). Genom att formulera IdéA:s roll i stadsutvecklingen utifrån instrumentella, platsmässiga bibliotekslogiker så reproduceras exkluderande sociala praktiker. Sådana exkluderande praktiker kan förstås i relation till en nyliberal stadsutveckling, i vilken gentrifieringsprocesser ges utrymme för att omforma urbana rum (Hedin 2010; Westin 2011, s. 42; Hedin et al 2012; Clark 2014, s. 39; Lees 2014; Baeten & Listerborn 2015). På så sätt sammankopplas IdéA med en process som verkar exkluderande, i och med att den inbegriper att invånarna riskerar att behöva flytta från sina hem (se t.ex. Westin 2011; Lees 2014). Den bibliotekspraktik som kommer till uttryck utifrån dessa logiker, så som stärkandet av individers betalningsförmåga, kan därmed ses som en reproduktion av ideologi, där en viss typ av invånare skapas inom ramen för den ”rätta” stadsutvecklingen. Som tidigare berörts bör en sådan reproduktion inte nödvändigtvis tolkas som medveten, utan snarare som en del av en hegemonisk process där ideologi och maktrelationer naturaliseras (se Fairclough 1992, ss. 90 ff). Vidare bör instrumentella, platsmässiga bibliotekslogiker förstås i ljuset av en kulturpolitik som allt mer formuleras i utifrån en marknadsorienterad logik där kulturella uttryck och praktiker som inte går att inkludera i ett konkurrenskraftigt utbud utesluts (Vestheim 1998; Kann-Christensen & Pors 2004; Kann-Christensen & Andersen 2009; Johannisson 2012, s. 293 ff). Bland annat syns detta i materialet genom en betoning på effektiv samverkan, men jag menar att även sammankopplingen med stadsdelsutvecklingen speglar hur kultursektorn ses som en aspekt i utvecklingen av andra politiska eller ekonomiska områden (se Johannisson 2012, ss. 306 f; Carlsson 2013, s. 52). Det ideologiska skifte som skett inom kulturpolitiken reproduceras därmed i materialet. Alltså medverkar föreställningar om kultursektorns och kulturens roll för andra utvecklingsområden, likväl som föreställningar om vad som är en *god* stadsutveckling, i tolkningarna och formuleringarna av IdéA:s stadsdels-

utvecklingsuppdrag. Genom dessa tolkningar och formuleringar naturaliseras därmed vissa diskursiva och sociala praktiker. Jag menar att detta begränsar bibliotekens möjligheter att arbeta demokratiskt, då en reproduktion av sådana hegemoniska artikuleringar inskränker biblioteksanvändarnas och stadsinvånarnas möjlighet till agerande – både på biblioteket och i staden. Dock, som jag har diskuterat ovan, så formuleras sociologiska, platsmässiga bibliotekslogiker som motverkar sådana hegemoniska artikuleringar. Hos IdéA finns en tydlig vilja och ambition att öppna upp biblioteksrummet så att detta formas just utefter användarnas önskemål och behov.

Utifrån en dialektisk förståelse för hur urbana processer både formar och formas av institutioner, så som bibliotek, går det att föra en diskussion om hur biblioteket kan *verka* i staden (jfr Harvey 1989, s. 6). Utifrån en sådan förståelse antas bibliotekets anställda och utvecklingsaktörer kunna välja att arbeta efter mer sociologiska, platsmässiga bibliotekslogiker vilka kan verka som en motvikt gentemot exkluderande diskursiva och sociala praktiker. Jag menar att sådana viljor och ambitioner framkommer i materialet och att föreställningar om IdéA som trygg punkt för invånarna likväl som en agent vilken kan lyfta deras intressen, är exempel på sociologiska, platsmässiga bibliotekslogiker. Dock har jag inte kunnat undersöka de sociala praktiker som kan komma ur dessa ambitioner, då det skulle innebära intervjuer med exempelvis låntagare samt observationer. Men det går ändå att föra ett resonemang för hur sådana logiker relaterar till en agonistisk förståelse för demokrati. Genom att utgå från invånarnas livssituationer, behov samt frågor, kan en öppenhet inför andra problemformuleringar skapas. Snarare än att tolka detta som en ”mildring” av en gentrifieringsprocess så kan bibliotek genom sina diskursiva och sociala praktiker göra rum för mothegemoniska artikuleringar (Mouffe 2013, ss, 2 f). Som jag pekar på ovan kan bibliotek vara ett rum för agonistisk pluralism, t.ex. kan biblioteket istället för att legitimera stadens problemformuleringar och spörsmål verka för att legitimera invånarnas olika frågeställningar och krav. Vidare, när bibliotek i arbete med stadsutveckling utgår från att invånarnas behov är de samma som stadens så skulle en mer sociologisk stadsmässig bibliotekslogik och agonistisk praktik kunna omdefiniera denna föreställning om konsensus, och istället omdefiniera stadens behov utifrån vad invånarna behöver och vill. På så sätt skulle också stadens antagonistiska karaktär kunna inta en mer agonistisk form. Frågan är om detta även skulle omdefiniera bibliotekets neutrala position i samhällsdebatten, och därmed anses omöjlig, eller om en sådan praktik skulle kunna klargöra att en sådan neutral position sällan existerar (jfr Hedemark 2009, s. 152). Som denna studie, bredvid andra, visar så är biblioteksinstitutionen politisk (t.ex. Vestheim 1998; Hansson 1999; Buschman 2007; Kann-Christensen 2010; Frenander 2012; Carlsson 2013). Utifrån en sådan förståelse kan istället en öppenhet inför en mångfald av åsiktsartikuleringar och antagonism formuleras (Mouffe 2013). I vilken utsträckning så är fallet gällande IdéA:s arbete med stadsutveckling går utifrån materialet inte att besvara. Fler studier om användarnas och invånarnas syn och bruk av IdéA:s verksamhet och rum behövs. Därmed är det också svårt att diskutera i vilken utsträckning mothegemoniska artikuleringar faktiskt existerar.

Även om mothegemoni existerar och biblioteket öppnar upp för detta så betyder inte det att en mer inkluderande urban praktik tar form. Processer så som gentrifiering påverkas inte bara av kommunala utan också nationella och internationella förutsättningar (Larsen & Lund Hansen 2008; Hedin et al 2012). Vad som kommer att

ske är därmed delvis utanför bibliotekets kontroll, och ambitioner att verka inkluderande eller ”mildra” en gentrifieringsprocess är svåra att uppfylla. Dock är inte detta en anledning till att inte undersöka hur bibliotekspraktiker kan verka mer inkluderande och demokratiskt, utan snarare åberopar det en bredare och djupare diskussion om detta. Min förhoppning är att denna studie verkar i en sådan riktning.

8. Slutdiskussion

Uppsatsens syfte har varit att utforska hur folkbiblioteket som institution formuleras och förstås i relation till en viss stadsutveckling, samt diskutera hur folkbibliotek kan utgöra ett rum för demokrati förstått som agonistisk pluralism. Vidare har syftet varit att undersöka hur aktörer inom folkbiblioteksverksamheten ser på relationen mellan folkbiblioteket och stadsomvandlingen, samt denna omvandlings eventuella konsekvenser. I detta avslutande kapitel presenteras kortfattat studiens slutsatser utifrån uppsatsens tre frågeställningar: (1) *Hur formuleras och tolkas IdéA Drottninghögs stadsdelsutvecklingsuppdrag av de anställda respektive av folkbibliotekets utvecklingsaktörer?*, (2) *Vilka institutionella logiker framkommer i dessa formuleringar och tolkningar?*, (3) *Hur går det att förstå dessa formuleringar samt tolkningar i relation till folkbiblioteket som en plats för demokrati och agonistisk pluralism?* Därtill diskuterar jag hur det analytiska ramverket och metoden fungerat.

Svaren på fråga ett och två är sammanflätade. IdéA:s stadsdelsutvecklingsuppdrag tolkas av anställda och utvecklingsaktörer, samt i dokumenten, genom flera meningsskapande utsagor. Utifrån dessa utsagor har jag identifierat två övergripande lämplighetslogiker: Sociologiska, platsmässiga bibliotekslogiker respektive Instrumentella, platsmässiga bibliotekslogiker (se Figur 1 & 2 ovan). Dessa lämplighetslogiker präglas av olika föreställningar, som kan förstås i ljuset av tidigare forskning. Resultaten visar att IdéA:s stadsdelsutvecklingsuppdrag dels formuleras och tolkas utifrån en demokratisk och inkluderande syn på biblioteksverksamheten samt dels utifrån hur denna biblioteksverksamhet kan stärka stadspolitiska utvecklingsområden. Resultaten visar att när biblioteksverksamheten ses som ett sätt att stärka stadspolitiska värden, sker en omformulering av allaktivitetsdiskursen (Hedemark 2009) till att inkludera en breddad biblioteksverksamhet med stadspolitiska förtecken (se avsnitt 6.1.1). Samtidigt används ett stadspolitiskt språkbruk i formuleringarna och tolkningarna av stadsdelsutvecklingsuppdraget, och därmed också i framskrivningen av bibliotekets verksamhet (se avsnitt 6.1.2).

Den interdiskursivitet som har framkommit i resultaten tyder på att det finns en osäkerhet inför stadsdelsutvecklingsuppdraget. Uppdraget tolkas utifrån flera lämplighetslogiker och vad dessa inbegriper skiftar – bland annat formuleras IdéA både som en trygg punkt i förändringsprocessen och som en agent i denna förändringsprocess. Då upprustningen av miljonprogrammets bostadsbestånd fortfarande är under utredning och diskussion så är denna osäkerhet inte överraskande (jfr SABO 2009; Westin 2011). En sådan situation utgör en möjlighet för biblioteken, eller andra samhälleliga institutioner, att agera inom ramen för en sådan urban förändringsprocess. Vidare aktualiserar osäkerheten i formuleringarna och tolkningarna den tredje frågeställningen rörande folkbibliotekets demokratiska roll och agonistisk pluralism. Studiens resultat visar att föreställningar om IdéA och bibliotekets demokratiska roll existerar och medformar formuleringarna och tolkningarna av stadsdelsutvecklingsuppdraget (se avsnitt 6.5). Därmed bör den demokratiska rollen betraktas som central för att förstå dagens folkbibliotek i en urban förändringsprocess. Utifrån detta menar jag att hur bibliotek kan agera i en sådan process måste ställas i relation till bibliotekets demokratiuppdrag. Dock går det inte att

utifrån materialets utsagor hävda att IdéA är en plats för agonistisk pluralism. Även om det villkorlösa rummet och mötesplatsen öppnar upp för olika praktiker, politiska idéer likväl som konflikter, så finns en risk för likriktning inom detta öppna rum (se Nilsson 2014, s. 119). Här behövs vidare studier av hur föreningsverksamhet och invånarna på Drottninghög brukar och upplever IdéA:s verksamhet.

Denna studies resultat överensstämmer med resultat från tidigare forskning. Exempelvis formuleras mötesplatskonceptet i relation till stadspolitiska utvecklingsområden (se Carlsson 2013; Skot-Hansen, Hvenegaard Rasmussen & Jochumsen 2013) och i beskrivningen av verksamheten är föreställningar om stadsutveckling närvarande (se Evjen 2015). Studiens bidrag är dels undersökningen av ett biblioteks stadsdelsutvecklingsuppdrag som, utifrån författarens kännedom, inte tidigare har undersökts. Vidare visar studien tydligt spänningen mellan inkluderande och exkluderande diskursiva och sociala praktiker som finns i biblioteksverksamheten, samt hur dessa förstärks när diskursiva och sociala praktiker från det stadspolitiska fältet tas i bruk. Ytterligare ett bidrag är sammanförandet av kritiska perspektiv från B&I med kritiska urbangeografiska perspektiv. Även t.ex. Carlsson (2013), Skot-Hansen, Hvenegaard Rasmussen och Jochumsen (2013) och Buschman (2013) har använt urbangeografi, men jag har i uppsatsen haft som ambition att förtydliga mötet mellan kritiska perspektiv hos de båda fälten. Jag menar att det urbangeografiska perspektivet har fördjupat förståelsen för bibliotekets roll i staden. Om bibliotek anses kunna verka inom en stadsutveckling är det viktigt att undersöka vilken stadsutveckling som åsyftas samt vilka konsekvenser en sådan medverkan kan innebära, inte minst för användarna. Ett intressant resultat i studien är just att bibliotekets lämplighetslogiker formas utifrån stadspolitiska diskurser och olika föreställningar om staden. Vidare anser jag det även givande för det urbangeografiska fältet att djupare förstå de samhälleliga institutioner som verkar i staden, eftersom sådana samhälleliga institutioner dels är en produkt av de materiella och diskursiva krafter som formar urbana rum, samt dels kan medverka till att omforma dessa krafter.

Mitt teoretiska ramverk har utgjorts av institutionell teori, en agonistisk förståelse av demokrati samt kritisk diskursteori. Genom institutionell teori har folkbiblioteket tydligare ramats in som en institution som formas av men även medskapar sin omgivning. Begreppet lämplighetslogiker har använts för att operationalisera institutionell teori, och genom detta begrepp har jag kunnat påvisa hur rationaliteter och diskurser från olika politiska sfärer är meningsskapande i formuleringar och tolkningar av stadsdelsutvecklingsuppdraget. I relation till kritisk diskursteori och agonistisk pluralism anser jag institutionell teori berikande då det tydligare definierar institutionsbegreppet (se Lennartsson 2005). Snarare än att se biblioteket antingen som ett nästintill oidentifierbart resultat av hegemoniska kamper eller enbart som en formaliserad organisation, så har bibliotekets kulturpolitiska och stadspolitiska sammanhang kunnat ramas in, samtidigt som ett kritiskt ideologiperspektiv inkluderats i analysen. Mouffes teoretiska bidrag bedömer jag som givande och belysande för att diskutera innebörden av bibliotekets demokratiska uppdrag. Begreppet agonistisk pluralism har varit användbart i relation till institutionell teori, då biblioteksinstitutionen demokratiska möjligheter har kunnat diskuteras. Dock har diskussionen om agonistisk pluralism begränsats utifrån valet av metod och material, då användarnas perspektiv och praktiker inte undersökts. Slutligen ser jag kritisk diskursteori som givande dels då den förklarar metodens analytiska nivåer, samt dels

knyter samman texternas meningar med samhällsstrukturer, genom begrepp som ideologi och hegemoni. Vidare finner jag kritisk diskursteori användbart för att förstå hur lämplighetslogiker formuleras genom diskursiva och sociala praktiker. Dess kritiska perspektiv stärker även den kritiska potentialen hos institutionell teori (se Lennartsson 2005). Dock upplever jag här en svårighet i det analytiska ramverket: CDA:s teoretiska begrepp diskurs, diskursiv praktik och social praktik är svåra att operationalisera när begrepp från andra teoretiska perspektiv används i analysen (i mitt fall lämplighetslogiker). På så sätt har det analytiska ramverket blivit mer svåröverskådligt än vad jag önskat, samtidigt som diskussion har berikats av flera perspektiv.

I analysförfarandet har jag låtit de tre perspektiven agonistisk pluralism, lämplighetslogiker och kritisk diskursteori mötas inom ramen för CDA. I de tre nivåerna text, diskursiv praktik och social praktik har materialet tolkats och diskuteras. En uppdelning mellan text och diskursiv praktik (kap. 6) samt social praktik (kap. 7) tycker jag har fungerat väl för att presentera materialet i form av ett flertal citat, för att sedan relatera dessa citats innehåll, samt min tolkning av detta innehåll, till strukturella förutsättningar. Jag anser även att de två materialtyperna intervjuer och dokument har verkat kompletterande för varandra, samt att de inom ramen för denna uppsats bidragit till en ökad förståelse av föreställningar om bibliotekets roll i stadsutveckling.

Att hävda vad folkbibliotek lokaliserade i bostadsområden som står inför större fysiska och socioekonomiska förändringar *bör* göra faller utanför ramarna för denna studie. Dock menar jag att detta är beroende av invånarna och biblioteksbesökarnas intressen och behov. Avslutningsvis vill jag peka på några möjliga framtida forskningsområden. Förslagsvis skulle en mer komparativ studie av olika utvecklingsaktörers perspektiv på biblioteket undersökas specifikt i relation till upprustningen av miljonprogrammets bostadsbestånd (jfr Evjen 2015). Även en kvalitativ studie av invånarnas och biblioteksbesökarnas uppfattningar av stadsomvandlingen och IdéA:s roll i denna skulle kunna genomföras. En sådan studie skulle även kunna, vilket jag nämnt ovan, utökas till att undersöka agonistisk pluralism i biblioteksrummet. Därmed skulle eventuellt motstånd mot, och alternativa berättelser om, stadsomvandling och bibliotekets roll kunna belysas. En sådan undersökning skulle på en generell nivå fördjupa förståelsen för bibliotekets demokratiuppdrag i förändringsprocesser. Avslutningsvis vill jag hävda att fler studier om samhällsliga institutioners roll i upprustningsprojekt behövs för en bredare förståelse för gentrifieringsprocesser samt eventuellt motstånd mot dessa.

9. Litteraturförteckning

- Aabø, S. & Audunson, R. (2012). Use of library space and the library as place. *Library And Information Science Research*, 34(2), ss. 138-149.
- Aabø, S. Audunson, R. & Vårheim, A. (2010). How do public libraries function as meeting places? *Library And Information Science Research*, 32(1), ss. 16-26.
- Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Andersen, J. (2006). The public sphere and discursive activities: Information literacy as sociopolitical skills. *Journal of Documentation*, 62(2), ss. 213-228.
- Anderson, J & Nilsson, T. (2014). Så ökar klyftorna mellan stadsdelarna. *Helsingborgs Dagblad*, 19 juli. <http://hd.se/helsingborg/2014/07/19/sa-okar-klyftorna-mellan/>. [2015-04-28]
- Audunson, R. (1996). *Change processes in public libraries: a comparative project within an institutionalist perspective*. (HiO-rapport 1996:1). Oslo: Høgskolen i Oslo.
- Balthasar, A. & Willford, R. (2012). *Utvärdering av Idé A Drottninghög: Rapport*. Theartlobby. [opublicerat manuskript] Tillgänglig: <http://193.180.106.18/diabas/asp/start.asp> → Kulturnämnden → Ärenden → Sök Diarienummer 445/2012 → ” Underlag till kulturnämnden 2012-09-20 - Utvärdering av Idé A Drottninghög” [2015-04-15]
- Baeten, G. & Listerborn C. (2015). Renewing Urban Renewal in Landskrona, Sweden: Pursuing Displacement through Housing Policies. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*. [Före tryckning]
- Bergström, G. & Boréus K. (2012). Diskursanalys. I Bergström, G. & Boréus, K. (red.) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3. [utök.] uppl., Lund: Studentlitteratur, ss. 353-415.
- Biblioteksplan för Helsingborgs stad (2006). <http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2011/09/Biblioteksplanen-Hbg-061206.doc> [2015-04-21]
- Boréus, K. (2011). Texter i vardag och samhälle. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl., Malmö: Liber, ss. 131-149.
- Brenner, N. (2012). What is critical urban theory? I Brenner, N., Marcuse, P. & Mayer, M. (red.) *Cities for people, not for profit: critical urban theory and the right to the city*. Abingdon, Oxon: Routledge, ss. 11-23.

Brenner, N. & Theodore, N. (2005). Neoliberalism and the urban condition. *City*, 9(1), s. 101-107.

Buschman, J. (2007). Democratic theory in library information science: Toward an emendation. *Journal of the American Society for Information Science & Technology*, 58(10), ss. 1483-1496.

Buschman, J. (2013). Libraries and the Right to the City: Insights from Democratic Theory. *Urban Library Journal*, 19(1), ss. 1-13.

Carlsson, H. (2013). *Den nya stadens bibliotek: om teknik, förnuft och känsla i gestaltningen av kunskaps- och upplevelsestadens folkbibliotek*. Diss. Lunds universitet. Lund: Univ.

Clark, E. (2014). Gentrifieringens ordning och enkelhet. I Holgersson, H. & Thörn, C. (red.) *Gentrifiering*. 1. uppl., Lund: Studentlitteratur, ss. 37-47.

Clark, E. & Johnson, K. (2009). Circumventing circumscribed neoliberalism: the 'system switch' in Swedish housing. I Glynn, S. (red.) *Where the other half lives: lower income housing in a neoliberal world*. London: Pluto, ss. 173-194.

Clarke, N. (2012). Actually existing comparative urbanism: imitation and cosmopolitanism in North-South interurban partnerships. *Geography*, 33(6), ss. 796–815.

Davidson, M. & Martin, D. (2014). Thinking critically about urban politics. I Davidson, M. & Martin, D. (red.) *Urban Politics: Critical Approaches*. London: Sage, ss. 1-13.

Ek, R. (2011). Creating the Creative Post-political Citizen?: The Showroom as an Arena for Creativity. *Culture Unbound: Journal of Current Cultural Research*, 3, ss. 167-186.

Eriksson, C. & Zetterlund, A. (2008). *Den svenska biblioteksgeografien*. *Svensk Biblioteksforskning*, 17(1), ss. 1-25.

Eriksson-Zetterquist, U. (2009). *Institutionell teori: idéer, moden, förändring*. 1. uppl., Malmö: Liber.

Eriksson-Zetterquist, U & Ahrne, G. (2011). Intervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl., Malmö: Liber, ss. 36-57.

Evjen, S. (2015). The image of an institution: Politicians and the urban library project. *Library And Information Science Research*, 37(1), ss. 28-35.

Expo (2013). *Intolerans 13: En årsrapport från stiftelsen Expo*. http://expo.se/www/download/Intolerans13_inlaga_EXPO-1-2014.pdf [2015-04-15]

Fairclough, N. (1989). *Language and power*. London: Longman.

- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity, cop.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse: textual analysis for social research*. New York: Routledge.
- Ferguson, S. (2012). Are public libraries developers of social capital? A review of their contribution and attempts to demonstrate it. *Australian Library Journal*, 61(1), ss. 22-33.
- Florida, R. (2002). *The rise of the creative class: and how it's transforming work, leisure, community and everyday life*. New York: Basic Books.
- Frenander, A. (2012). Statens förhållande till folkbiblioteken, 1912-2012. I Frenander, A & Lindberg, J. (red.) *Styra eller stödja? Svensk folkbibliotekspolitik under hundra år* (Skrifter från Valfrid: 50). Göteborg: Ineko, ss. 15-88.
- Graham, E. (2005). Philosophies underlying human geography research. I Flowerdew, R. & Martin, D (red.) *Methods in human geography: a guide for students doing a research project*. Harlow: Prentice Hall, ss. 8-34.
- Haider, J. (2014). How library and information science can save the world and why to care. *LIBREAS. Library Ideas*, 25. <http://libreas.eu/ausgabe25/09haider/> [2015-04-15]
- Hansson, J. (1999). *Klassifikation, bibliotek och samhälle: en kritisk hermeneutisk studie av "Klassifikationssystem för svenska bibliotek*. Diss. Bibliotekshögskolan vid Högskolan i Borås. Göteborg: Univ.
- Hansson, J. (2004). The Social Legitimacy of Library and Information Studies: Reconsidering the Institutional Paradigm. I Boyd, R. W. (red.) *Aware and responsible: papers of the Nordic-International Colloquium on Social and Cultural Awareness and Responsibility in Library, Information and Documentation Studies (SCARLID)*. Lanham, Md.: Scarecrow Press, ss. 49-69.
- Hansson, J. (2006). Just Collaboration or Really Something Else? On Joint-Use Libraries and Normative Institutional Change with Two Examples from Sweden. *Library Trends*, 54(4), ss. 549-568.
- Hansson, J. (2010). Chantal Mouffe's Theory of Agonistic Pluralism and Its Relevance for Library and Information Science Research. I Leckie, G. J., Given, L. M. & Buschman, J. (red.) *Critical theory for library and information science: exploring the social from across the disciplines*. Santa Barbara, Calif.: Libraries Unlimited, ss. 249-257.
- Hansson, J. (2011). Public libraries and the national minorities of Sweden – results of a national survey. *New Library World*, 112(9), ss. 406-415.
- Harvey, D. (1989). From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in Late Capitalism. *Geografiska Annaler. Series B, Human Geography*, 71(1), ss. 3-17.

- Harvey, D. (2006). *The limits to capital*. 3. uppl., London: Verso.
- Harvey, D. (2013). *Rebel cities: from the right to the city to the urban revolution*. London: Verso.
- Hedemark, Å. (2009). *Det föreställda folkbiblioteket: en diskursanalytisk studie av biblioteksdebatter i svenska medier 1970-2006*. Diss. Uppsala universitet. Uppsala: Univ.
- Hedemark, Å., Hedman, J., Sundin, O. (2005). *Speaking of users: on user discourses in the field of public libraries*. *Information Research*, 10(2).
- Hedin, K. (2010). *Gentrifiering, socialgeografisk polarisering och bostadspolitiskt skifte*. Lic.-avh. Lunds universitet. Lund: Univ.
- Hedin, K., Clark, E., Lundholm, E. & Malmberg, G. (2012). Neoliberalization of Housing in Sweden: Gentrification, Filtering, and Social Polarization. *Annals of the Association of American Geographers*, 102(2), ss. 443-463.
- Helsingborgs stad (u.å.a). *Verksamhetsinriktning 2014 Idé A Drottninghög*. [opublicerat manuskript].
- Helsingborgs stad (u.å.b). *Verksamhetskoncept 2014 Idé A Drottninghög*. [opublicerat manuskript].
- Helsingborgs stad (u.å.c). Årsredovisning 2013. Stadsledningsförvaltningen. [pdf] [2015-04-07]
- Helsingborgs stad (u.å.d). *Guide till Helsingborg 2035*. [pdf] [2015-04-15]
- Helsingborgs stad (u.å.e). *Arbetslösa oktober 2013*. <http://www.helsingborg.se/wp-content/uploads/2015/02/arbetsl-saokt2013.pdf> Tillgänglig: <http://www.helsingborg.se/startside/kommun-och-politik/om-helsingborg/statistik/statistik-sorterad-efter-amne/> [2015-04-15]
- Helsingborgs stad (2012a). *Planprogram för Drottninghög, Del 1*. [pdf] [2015-04-15]
- Helsingborgs stad (2012b). *Planprogram för Drottninghög, Del 2*. [pdf] [2015-04-15]
- Helsingborgs stad (2012c). *Underlag till kulturnämnden 2012-12-12 - Minnesanteckningar från styrgruppsmöte med Idé A den 20 november 2012*. Tillgänglig: <http://193.180.106.18/diabas/asp/start.asp> → Kulturnämnden → Ärenden → Sök Diarienummer 445/2012 → ”Underlag till kulturnämnden 2012-12-12 - Minnesanteckningar från styrgruppsmöte med Idé A den 20 november 2012” [2015-04-15]
- Helsingborgs stad (2013). *Trend- och omvärldsanalys. Planeringsförutsättningar 2015. Vad möter vi på vägen mot Helsingborg 2035?* [pdf] [2015-04-15]

- Holgerson, S. (2014). *The rise (and fall?) of post-industrial Malmö: investigations of city-crisis dialectics*. Diss. Lund universitet. Lund: Univ.
- Houghton, K. (2014). The local library across the digital and physical city: Opportunities for economic development. *Commonwealth Journal Of Local Governance*, 15, ss. 39-60.
- Hyer, S. (2013). Invisible Lines Crossing the City: Ethnographic Strategies for Place-making. *Culture Unbound: Journal of Current Cultural Research*, 5, ss. 361-384.
- Hvenegaard Rasmussen, C., Jochumsen, H. & Skot-Hansen, D. (2011). *Biblioteket i byudviklingen: oplevelse, kreativitet og innovation*. København: Danmarks biblioteksforening.
- Jochumsen, H. & Hvenegaard Rasmussen, C. (2006). *Folkebiblioteket under forandring: modernitet, felt og diskurs*. 1. uppl., København: Danmarks Biblioteksforening och Danmarks Biblioteksskole.
- Johannisson, J. (2006). *Det lokala möter världen: kulturpolitiskt förändringsarbete i 1990-talets Göteborg*. Diss. Göteborgs universitet. Göteborg: Univ.
- Johannisson, J. (2012). Från kulturpolitik till bibliotekspolitik? Folkbibliotek och Kultursamverkansmodellen. I Frenander, A. & Lindberg, J. (red.) *Styra eller stödja? Svensk folkbibliotekspolitik under hundra år* (Skrifter från Valfrid: 50). Göteborg: Ineko, ss. 293-307.
- Kann-Christensen, N. (2008). Institutionel teori: Rationalitet, isomorfi og løse koblinger i biblioteksvæsenet. I Andersen, J., Jochumsen, H., & Hvenegaard Rasmussen, C. (red.) *At forstå biblioteket: En introduktion til teoretiske perspektiver*. 1. uppl., København: Danmarks Biblioteksforening, ss. 139-157.
- Kann-Christensen, N. (2009). *Forestillinger om forandringer – Organisatoriske forandringer i to danske folkebiblioteker*. Diss. Danmarks Biblioteksskole. København: Danmarks Biblioteksskole.
- Kann-Christensen, N. (2010). Institutionelle logikker i biblioteksvæsenet: NPM vs. Bibliotekarisk praksis. *Dansk biblioteksforskning*, 5(1), ss. 17-28.
- Kann-Christensen, N. & Andersen, J. (2009). Developing the library: Between efficiency, accountability and forms of recognition. *Journal of Documentation*, 65(2), ss. 208-222.
- Kann-Christensen, N., & Pors, N. O. (2004). The legitimacy of public libraries: cross-pressures and change processes. *New Library World*, 105(9/10), ss. 330-336.

- Kincheloe, J. L. & McLaren, P. (2000). Rethinking Critical Theory and Qualitative Research. I Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (red.) *Handbook of qualitative research*. 2. uppl., Thousand Oaks, Calif.: Sage, ss. 279-313.
- Kwanya, T., Stilwell, C., & Underwood, P. G. (2012). Library 2.0 versus Other Library Service Models: A Critical Analysis. *Journal Of Librarianship And Information Science*, 44(3), ss. 145-162.
- Larsen, H. G., & Lund Hansen, A. (2008). Gentrification--Gentle or Traumatic? Urban Renewal Policies and Socioeconomic Transformations in Copenhagen. *Urban Studies*, 45(12), ss. 2429-2448.
- Leckie, G. J., & Buschman, J. (2007). Space, Place and Libraries: An introduction. I Buschman, J. & Leckie, G. J. (red.) *The library as place: history, community, and culture*. Westport, Conn.: Libraries Unlimited, ss. 3-25.
- Lees, L. (2014). The Urban Injustices of New Labour's 'New Urban Renewal': The Case of the Aylesbury Estate in London. *Antipode*, 46(4), ss. 921-947.
- Lees, L., & Ley, D. (2008). Introduction to Special Issue on Gentrification and Public Policy. *Urban Studies*, 45(12), ss. 2379-2384.
- Lennartsson, C. (2005). Discourse and Institution in LIS and policy analysis. *Svensk biblioteksforskning*, 15(1), ss. 17-31.
- March, J. G. & Olsen, J. P. (1989). *Rediscovering institutions: the organizational basis of politics*. New York: Free Press.
- Mason, J. (2002). *Qualitative researching*. London: Sage.
- Marx, K. (1867 [1887]). *Capital: a critique of political economy. Book 1, The process of production of capital*. Moscow, USSR: Progress Publishers.
Tillgänglig: <https://www.marxists.org/archive/marx/works/1867-c1/>
- Mayhew, S. (2009a). urban. *A Dictionary of Geography*. Oxford University Press.
<http://www.oxfordreference.com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/acref/9780199231805.001.0001/acref-9780199231805-e-3213> [2015-04-28]
- Mayhew, S. (2009b). rural–urban continuum. *A Dictionary of Geography*. Oxford University Press.
<http://www.oxfordreference.com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/acref/9780199231805.001.0001/acref-9780199231805-e-2684> [2015-04-28]
- Merriam, S. B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Milam, D. P. (2008). Public library strategies for building stronger economies and communities. *National Civic Review*, 97(3), ss. 11-16.
- Mouffe, C. (2008). *Om det politiska*. Hägersten: Tankekraft.

- Mouffe, C. (2013). *Agonistics: thinking the world politically*. London: Verso.
- Mukhtar-Landgren, D. (2005). Den delade staden – välfärd för alla i kunskapsstaden Malmö. *Fronesis*, 18, s. 120-131.
- Nilsson, A. (2014). Civilsamhälle, socialt kapital och sociala risker. I Ek, R. (red.) *Att laga revor i samhällsväven: om social utsatthet och sociala risker i den postindustriella staden*. Malmö: Malmö högskola, ss. 113-126.
- OECD (2014). *Society at a Glance 2014: OECD Social Indicators*. Paris: OECD Publishing. DOI: http://dx.doi.org/10.1787/soc_glance-2014-en [2015-02-16]
- Parnell, S. & Robinson J. (2012). (Re)theorizing Cities from the Global South: Looking Beyond Neoliberalism. *Urban Geography*, 33(4), ss. 593-617.
- Ranby, H. & Ulfsparré, A. C. (2005). *Helsingborgs historia. D. 7:3, Stadsbild, stadsplanering och arkitektur: Helsingborgs bebyggelseutveckling 1863-1971*. Helsingborg: Kulturförvaltningen.
- Rantala, A. (2013). De flyttade till Drottninghög för att få lägre hyra. *Helsingborgs Dagblad*, 13 oktober. <http://hd.se/helsingborg/2013/10/14/de-flyttade-till-drottninghog-for/>. [2015-04-28]
- Region Skåne (2013). *Regional kulturplan för Skåne 2013-2015*. [pdf] [2015-05-18]
- Rivano Eckerdal, J. (2012). *Information, identitet, medborgarskap: unga kvinnor berättar om val av preventivmedel*. Diss. Lunds universitet. Lund: Univ.
- Rivano Eckerdal, J. (2013). *Att dela en helhetsbild: rapport från tre projekt i Skåne där folkbiblioteket som kulturhus utvecklas*. Lund: Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet.
- Rivano Eckerdal, J. (2014). MIK och medborgarskap. I Sundin, O. and Rivano Eckerdal, J. (red.) *Medie- & informationskunnighet – en forskningsantologi*. Stockholm: Svensk biblioteks förening, ss. 93-103.
- SABO. (2009). *Hem för miljoner. Förutsättningar för upprustning av miljonprogrammet – rekordårens bostäder*. Stockholm: Sveriges Allmännyttiga bostadsföretag.
- Segergren, G. (1989). *Porträtt Drottninghög: en stadsdel i Helsingborg*. Helsingborg: G. Segergren.
- Selznick, P. (1948). Foundations of the Theory of Organizations. *American Sociological Review*, 13(1), ss. 25-35.
- Selznick, P. (1957). *Leadership in administration: a sociological interpretation*. New York: Harper & Row, publ.

SFS 2013:801. Bibliotekslag. Stockholm: Kulturdepartementet.

Schatzki, T. R. (2001). Introduction: practice theory. I Schatzki, T. R., Knorr-Cetina, K. & Savigny, E. von (red.) *The practice turn in contemporary theory*. London: Routledge, ss. 1-14.

Skolverket (2012) *Likvärdig utbildning i svensk grundskola? En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*. (Rapport nr. 374) Stockholm: Skolverket. Tillgänglig: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2816>, [2015-04-03].

Skot-Hansen, D. (1999). Kultur til tiden – strategier i den lokale kulturpolitik. *Nordisk kulturpolitisk tidskrift*, 1, ss. 7-27.

Skot-Hansen, D., Rasmussen, C., & Jochumsen, H. (2013). The role of public libraries in culture-led urban regeneration. *New Library World*, 114(1), ss. 7-19.

Smith, N. (2011). Uneven development redux. *New Political Economy* 16(2), ss. 261-265.

Stevenson, S. (2001). The Rise and Decline of State-funded Community Information Centres: A Textually Oriented Discourse Analysis. *Canadian Journal of Information & Library Sciences*, 26(2/3), ss. 51-75.

Sundin, O., Francke, H. och Limberg, L. (2011). In search of credibility: pupils' information practices in learning environments. *Information Research*, 14(4).

Svensk biblioteksförening (2015). *För det demokratiska samhällets utveckling: Bibliotekslagen enligt lagstiftaren*. (Rapport). Stockholm: Svensk biblioteksförening.

Svensson, J. (2008). It's a long way from Helsingborg to Porto Alegre: A case study in deliberative democracy in late modernity. *Journal Of Public Deliberation*, 4(1), ss. 1-22.

Svensson P. & Ahrne, G. (2011). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl., Malmö: Liber, ss. 19-33.

Swyngedouw, E. (2009). The Antinomies of the Postpolitical City: In Search of a Democratic Politics of Environmental Production. *International Journal of Urban & Regional Research*, 33(3), ss. 601-620.

Talja, S. & McKenzie, P. (2007). Editors introduction: Special issue on discursive approaches to information seeking in context. *Library Quarterly*, 77(2), ss. 97-108

Thomasson, J. (2005). *Drottninghög och Dalhem: platser att vara stolta över*. Helsingborg: Kulturförvaltningen.

Thörn, C. & Holgersson, H. (2014). Gentrifiering – kultur, politik och ekonomi. I Holgersson, H. & Thörn, C. (red.) *Gentrifiering*. 1. uppl., Lund: Studentlitteratur, s. 11-34.

Torstensson, M. (2001). Att analysera folkbiblioteksutvecklingen: exemplet Sverige och några jämförelser med USA. I Windfeld Lund, N. & Audunson, R. A. (red.) *Det siviliserte informasjonssamfunn: Folkebibliotekenes rolle ved inngangen til en digital tid*, Bergen: Fagbokforl., ss. 142-170.

Tuominen, K., Savolainen, R. & Talja, S. (2005). Information Literacy as a Sociotechnical Practice. *Library Quarterly*, 75(3), ss. 329-345.

Vestheim, G. (1998). Ideological Dilemmas in Norwegian Public Library Policy. *International Journal Of Cultural Policy*, 5(1), ss. 129-148.

Westin, S. (2011). '*... men vart ska ni då ta vägen?*': *Ombyggnation ur hyresgästernas perspektiv*. Uppsala: Institutet för bostads- och urbanforskning, Uppsala universitet.

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage.

Bilagor

Bilaga 1. Intervjuguide I - Anställda

Intervjuguide I – Anställda

Introduktion och informerat samtycke

Presentation, uppsats.
Skrivas ner och användas i studien.
Anonymisering.
Får välja att inte vara med när du vill.
Frågor?

Bakgrundsinformation

Roll i organisationen? Hur länge?
Utbildningsbakgrund och profession?

Idé A:s verksamhet

Kan du beskriva Idé A:s verksamhet?
Vad kännetecknas den av? Tycker du att den skiljer sig från andra stadsdelsbibliotek? Hur? Professioner på biblioteket? Ser du några fördelar/nackdelar med detta?

Stadsutveckling

Kan du beskriva Drottninghög?
Tycker du att något behöver förändras? Vad tror du att en sådan förändring kan betyda för Helsingborg? Tror du att det är olika förändringar som behövs enligt exempelvis media/politiker/invånare?

Aktörer/biblioteket

Idé A har ett stadsdelstuv uppdrag, vad känner du till om det? Vilka aktörer anser du är med och påverkar denna förändring? Hur tycker du att biblioteket är en aktör i denna stadsutveckling? På vilket sätt?
Kan du ge några konkreta exempel på hur verksamheten är knuten till stadsdelsutv. uppdraget?
- Några indirekta kopplingar mellan verksamheten och stadsutveckling?

Ser du någon likhet med andra bibliotek? Med andra institutioner? Inspiration?
Tror du att det i dagens samhällsutveckling går att koppla bort stadsutveckling från biblioteksverksamheten?

Möjligheter/FB idag

Vad tycker du kännetecknar dagens folkbibliotek? Vilka roller tycker du att folkbiblioteket har i dagens samhälle?

Användare

Kan du beskriva hur ni når ut till olika användargrupper? Tycker du att det är någon användargrupp som är

<i>Deltagande x2</i>	<p>svår att nå? Anser du att någon del av verksamheten har varit viktig för att nå vissa användare?</p> <p>Hur tycker du att stadsdelsutvecklingsuppdraget påverkar Idé A:s arbete med olika användare/grupper?</p> <p>Kan du beskriva hur ni arbetar med deltagande på IdéA? Konkreta exempel i verksamheten? Ser du några utmaningar i arbetet med användarnas deltagande?</p> <p>Hur tycker du att Idé A bidrar till deltagande i stadsdelsutvecklingen? Ser du några utmaningar? Hur tycker du att detta avspeglar sig i Idé A:s verksamhet? ... fördelar?</p>
Samarbeten	<p>Kan du beskriva hur samarbetet mellan de olika förvaltningarna ser ut? Hur tycker du att det fungerar? Hur ser samarbetet med DrottningH ut? Hur ser samarbetet med Helsingborgshem ut?</p> <p>Tycker du att dessa samarbeten fungerar bra? Hur tycker du att samarbetet syns i Idé A:s verksamhet?</p> <p>Hur ser samarbetet med olika användargrupper/organisationer/föreningar? Vad anser du att detta betyder för Idé A? Finns det några samarbeten som saknas men som du skulle vilja ha?</p>
Framtiden	<p>Tidigare forskning visar på bortträngningseffekter, dvs hyreshöjningar, i samband med stadsomvandlingsprojekt så som DrottningH – hur tänker du kring det? Upplever du att det finns en diskussion om dessa eventuella konsekvenser?</p> <p>Hur ser du på Idé A:s roll i relation till detta?</p> <p>Vad tror du att Idé A:s verksamhet kommer att kännetecknas av de kommande åren?</p> <p>Något du vill tillägga?</p>
Avslutning	

Bilaga 2. Intervjuguide II – ”Utvecklingsaktörer, grupp 1”

Intervjuguide II – ”Utvecklingsaktörer, grupp 1”

Introduktion och informerat samtycke

Presentation, uppsats.
Skrivas ner och användas i studien.
Anonymisering.

Bakgrundsinformation

Idé A:s verksamhet

Stadsutveckling

Aktörer/biblioteket

Möjligheter/FB idag

Användare

Deltagande x2

Får välja att inte vara med när du vill.
Frågor?

Roll i organisationen? Hur länge?
Utbildningsbakgrund och profession?

Kan du beskriva Idé A:s verksamhet?
Vad kännetecknas den av? Tycker du
att den skiljer sig från andra
stadsdelsbibliotek? Hur? Professioner
på biblioteket? Ser du några
fördelar/nackdelar med detta?

Kan du beskriva Drottninghög?
Tycker du att något behöver
förändras? Vad tror du att en sådan
förändring kan betyda för
Helsingborg?

Tror du att det är olika förändringar
som behövs enligt exempelvis
media/politiker/invånare?

Idé A har ett stadsdelstuv uppdrag,
vad känner du till om det? Vilka
aktörer anser du är med och påverkar
denna förändring? Hur tycker du att
biblioteket är en aktör i denna
stadsutveckling? På vilket sätt?
Kan du ge några konkreta exempel på
hur verksamheten är knytan till
stadsdelsutv. uppdraget?

- Några indirekta kopplingar
mellan verksamheten och
stadsutveckling?

Ser du någon likhet med andra
bibliotek? Med andra institutioner?
Inspiration?

Tror du att det i dagens
samhällsutveckling går att koppla
bort stadsutveckling från
biblioteksverksamheten?

Vad tycker du kännetecknar dagens
folkbibliotek? Vilka roller tycker du
att folkbiblioteket har i dagens
samhälle?

Kan du beskriva hur ni når ut till
olika användargrupper? Tycker du att
det är någon användargrupp som är
svår att nå? Anser du att någon del av
verksamheten har varit viktig för att
nå vissa användare?

Hur tycker du att stadsdels-
utvecklingsuppdraget påverkar Idé
A:s arbete med olika
användare/grupper?

Kan du beskriva hur ni arbetar med
deltagande på Helsingborgs olika
bibliotek? Hur ser du på Idé A i
relation till andra stadsdelsbibliotek
angående den här frågan? Ser du

Samarbeten

några utmaningar i arbetet med användarnas deltagande?
Hur tycker du att Idé A bidrar till deltagande i stadsdelsutvecklingen?
Ser du några utmaningar? *Hur tycker du att detta avspeglar sig i Idé A:s verksamhet? ...fördelar?*

Kan du beskriva hur arbetet i Idé A:s styrgrupp ser ut? Hur tycker du att samarbetet mellan de olika förvaltningarna fungerar?
Hur är din uppfattning av samarbetet med DrottningH?
Hur är din uppfattning av samarbetet med Helsingborgshem?
Tycker du att dessa samarbeten fungerar bra? Hur tycker du att samarbetet syns i Idé A:s verksamhet?

Hur är din uppfattning av samarbetet med olika användargrupper/organisationer/föreningar? Vad anser du att detta betyder för Idé A? Finns det några samarbeten som saknas men som du skulle vilja ha?

Framtiden

Tidigare forskning visar på bortträngningseffekter, dvs hyreshöjningar, i samband med stadsomvandlingsprojekt så som DrottningH – hur tänker du kring det?
Upplever du att det finns en diskussion om dessa eventuella konsekvenser?
Hur ser du på Idé A:s roll i relation till detta?

Vad tror du att Idé A:s verksamhet kommer att kännetecknas av de kommande åren?

Avslutning

Något du vill tillägga?

Bilaga 3. Intervjuguide III – ”Utvecklingsaktörer, grupp 2”

Intervjuguide III – ”Utvecklingsaktörer, grupp 2”

Introduktion och informerat samtycke

Presentation, uppsats.
Skrivas ner och användas i studien.
Anonymisering.
Får välja att inte vara med när du vill.
Frågor?

Bakgrundsinformation

Kan du beskriva vad du arbetar med?
Hur länge? Utbildningsbakgrund och profession?

Idé A:s verksamhet

Hur ser du på Idé A:s verksamhet?
Ser du några skillnader/likheter andra bibliotek?

Stadsutveckling

Kan du beskriva Drottninghög?
Tycker du att något behöver förändras?
Vad tror du att en sådan förändring kan betyda för Helsingborg?
Tror du att det är olika förändringar som behövs enligt exempelvis media/politiker/invånare?

Aktörer/biblioteket

Idé A har ett stadsdelstuv uppdrag, vad känner du till om det? Vilka aktörer anser du är med och påverkar denna förändring? Hur tycker du att biblioteket är en aktör i denna stadsutveckling? På vilket sätt?
Tror du att det i dagens samhällsutveckling går att koppla bort stadsutveckling från biblioteksverksamheten?

Möjligheter/FB idag

Vad tycker du kännetecknar dagens folkbibliotek? Vilka roller tycker du att folkbiblioteket har i dagens samhälle?

Deltagande

Kan du beskriva hur ni arbetar med deltagande i DrottningH/stadsdelsutvecklingen?
Kan du berätta om hur Idé A bidrar till dialogen med de boende?
Vad är din erfarenhet av utmaningarna i dialogen med boende?
Kan du beskriva vilka ni brukar föra en dialog med? Vilka anser du att ni för en dialog med via Idé A?

Samarbeten

*Kan du beskriva hur arbetet i Idé A:s styrgrupp ser ut? Hur tycker du att samarbetet mellan de olika förvaltningarna fungerar?
Hur är din uppfattning av ert samarbete med Idé A? Tycker du att det fungerar bra? Hur tycker du att samarbetet syns i Idé A:s verksamhet?*

Hur samarbetar ni med andra användargrupper/organisationer/föreningar? Finns det några samarbeten som saknas men som du skulle vilja ha?

Framtiden

Tidigare forskning visar på bortträngningseffekter, dvs hyreshöjningar, i samband med stadsomvandlingsprojekt så som DrottningH – hur tänker du kring det?
Upplever du att det finns en diskussion om dessa eventuella konsekvenser?

Avslutning

Hur ser du på Idé A:s roll i relation till detta?

Hur tror du att Drottninghög kommer att se ut/vara om 10 år?

Något du vill tillägga?

Bilaga 4. Intervjuer och dokument

Intervjuer

A:1 2015-02-19 Intervju med anställd på IdéA Drottninghög.
A:2 2015-02-20 Intervju med anställd på IdéA Drottninghög.
A:3 2015-02-23 Intervju med anställd på IdéA Drottninghög.
A:4 2015-03-12 Intervju med anställd på IdéA Drottninghög.

IA:1 2015-02-24 Intervju med utvecklingsaktör inom biblioteksorganisationen
IA:2 2015-02-25 Intervju med utvecklingsaktör inom biblioteksorganisationen

EA:1 2015-02-25 Intervju med utvecklingsaktör utanför biblioteksorganisationen.
EA:2 2015-03-02 Intervju med utvecklingsaktör utanför biblioteksorganisationen.
EA:3 2015-03-12 Intervju med utvecklingsaktör utanför biblioteksorganisationen som sitter i IdéA:s operativa arbetsgrupp.
EA:4x & y 2015-03-13 Intervju med två utvecklingsaktörer utanför biblioteksorganisationen.

Dokument

1. Verksamhetsinriktning Idé A Drottninghög 2014 4 sidor
2. Verksamhetskoncept Idé A Drottninghög 2014 10 sidor
3. Biblioteksplan för Helsingborgs stad 2006 10 sidor
4. Planprogram Drottninghög 1 sida (där IdéA berörs)